1925 чылдың август 31-де үнүп эгелээн

ШЫН

№ 17 (18292)

2013 чылдың ФЕВРАЛЬ 7, четверг Садар өртээ 5 рубль

e-mail: shyntuva@mail.ru; shyntuva@yandex.ru

НИИТИЛЕЛ-ПОЛИТИКТИГ СОЛУН

http://shyn.ru

ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫҢ ХООЙЛУЛАРЫ

Тускай үндүрүлге

Тыва Республиканың Баштыңын дедир кыйгыртырының дугайында

Тыва Республиканың Дээди Хуралы (парламентизи) 2012 чылдың декабрь 25-те хүлээп алган

I эге. Ниити чүүлдер

1 чүүл. Бо Хоойлунуң таарыштырар чүүлү

1. Бо Хоойлу Тыва Республиканың Баштыңын — Тыва Республиканың дээди албан-дужаалдыг кижизин дедир кыйгыртырын (моон соңгаар — дедир кыйгыртыры дээн) организастаарының болгаш чорударының чурумун тургузуп турар.

2. Дедир кыйгыртыышкынны 1999 чылдың октябрь 6-да № 184-ФХ «Россия Федерациязының субъектилериниң күрүне эрге-чагыргазының хоойлужудулга төлээлекчи) болгаш күүсекчи органнарын организастаарының ниити принциптериниң дугайында» Федералдыг хоойлу-биле моон соңгаар - «Россия Федерациязының субъектилериниң күрүне эрге-чагыргазының хоойлужудулга (төлээлекчи) болгаш күүсекчи органнарын организастаарының ниити принциптериниң дугайында» Федералдыг хоойлу дээн), 2002 чылдың июнь 12-де № 67-ФХ «Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелериниң болгаш референдумга киржир эргезиниң кол-кол магадылалдарының дугайында» Федералдыг хоойлу-биле (моон соңгаар «Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелериниң болгаш референдумга киржир эргезиниң кол-кол магадылалдарының дугайында» Федералдыг хоойлу), өске-даа федералдыг хоойлулар-биле, Тыва Республиканың Конституциязы-биле, бо Хоойлу-биле, Тыва Республиканың өске-даа хоойлулары-биле дүүштүр кылыр.

2 чүүл. Дедир кыйгыртырының эргези

1. Дедир кыйгыртырының эргези болза, орт демократияны боттандырарының хелериниң бирээзи, а ол ышкаш Тыва Республиканың Баштыңының бодунуң хоойжудулга-биле быжыглаттынган бүрүн гелерин боттандырары дээш Россия Федерациязының хамаатыларының контроль-ар хевирлериниң бирээзи болур.

2. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадыашкын чорударының эге саналын Тыва спубликаның Баштыңының албан-дуалга ажылдап кирген хүнүнден эгелээш, р чыл эрткен соонда идип үндүрген бооп лур.

3 чүүл. Кол-кол терминнер болгаш билер

1. Бо Хоойлуда ажыглап турар кол-л терминнерни болгаш билиглерни, бир с бо Хоойлу-биле өске чүүл көрдүнмээн лза, «Россия Федерациязының хамаарының соңгулда эргелериниң болгаш ферендумга киржир эргезиниң кол-кол адылалдарының дугайында» Федерал-т хоойлуда ышкаш ол-ла ужур-уткалары-е ажыглап турар.

2. Бо Хоойлунуң сорулгаларынга дазында терминнерни болгаш билиглерни ыглап турар:

1) дедир кыйгыртыр талазы-биле сурл — дедир кыйгыртыр талазы-биле камния үезинде боттандырар болгаш дедир гыртыр талазы-биле бадылаашкын эртериниң эге саналын деткиири-биле хол үнүң хуудустарынче хол үжүүн кииребиле, чок-ла болза дедир кыйгыртыр азы-биле бадылаарындан ойталаарынче, шаптыктаар сорулга-биле салдар чедирер эргези чок.

3. Даштыкы хамаатыларның, хамааты эрге чок кижилерниң, даштыкы юридиктиг эргелиг черлерниң, бүгү-делегей организацияларының болгаш бүгү-делегейниң хөй-ниити шимчээшкиннериниң талазындан дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны белеткээринге болгаш эрттиреринге салдарлыг азы шаптыктыг болуп турар ажыл-чорудулганы кылырын болдурбас.

4. Россия Федерациязының хамаатылары дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынга, а ол ышкаш дедир кыйгыртыры-биле холбашкан өске-даа ажылдарга дең үндезиннерге киржир.

5. Россия Федерациязының хамаатызы дедир кыйгыртыры дээш азы дедир кыйгыртырынга удур дээш бадылаар.

6. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын, хамаатының үзел-бодалының кандыг-бир хыналдазын кылырын болдурбазы-биле, чажыт болур.

7. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны белеткеп болгаш эрттирип турда, бадылаашкыннар санал, бадылаашкын түңнелдерин үндүрүп, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын түңнелдерин тодарадып турда, комиссияларның ажыл-чорудулгазы ажык болгаш ажык-чарлыг болур.

8. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның белеткелин болгаш эрттиреринорганизастап турар комиссияларның (моон соңгаар — комиссиялар дээн) ажыл-чорудулгазынга күрүне эрге-чагыргазының хоойлужудулга (төлээлекчи) болгаш күүсекчи органнарның, тус чер бот-башкарылга органнарының, организацияларның, албан-дужаалдыг кижилерниң, өске-даа хамаатыларның талазындан холгаарлаарын болдурбас.

5 чүүл. Россия Федерациязының хамаатыларының дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынга киржир эргези

1. Чурттап турар чери Тыва Республиканың девискээринде турар, бадылаашкын хүнүнде 18 хар четкен, суд-биле харыысалга онаап болбас деп санаваан, судтуң шииткели-биле хосталгазын казыыр черлерге турбаан Россия Федерациязының хамаатызы дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынга киржир эргелиг.

Чурттап турар чери Тыва Республиканың девискээринде турар, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттиреринің эге саналын депшидип, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттиреринің эге саналын деткиири-биле хол үжүүнүң хуудузунга хол үжүү салып турар хүнде 18 хар четкен Россия Федерациязының хамаатызы, ол эгелээшкинни депшидеринге киржир, хол үжүүнүң хуудузунга холунуң үжүүн салыр эргелиг.

Россия Федерациязының 18 хар четкен хамаатызы дедир кыйгыртыр айтырыглар талазы-биле суртаал ажылынга киржир, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттиреринің эге саналын деткиири-биле хол үжүүн чыыр, а ол ышкаш дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны белеткээринге болгаш эрттиреринге хамаарышкан өске-даа хоойлу езугаар ажыл-чорудулгаларга киржир эргелиг болур.

2. Россия Федерациязының хамаатызы дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынга эр-кызындан, сөөк-язызындан, националындан, дылындан, ызыгуурундан, эт-хөреңги болгаш албан-дужаал байдалындан, шажын-чүдүлгеге хамаарылгазындан, үзел-бодалдарындан, хөй-ниити каттыжыышкынынга хамааржылгазындан, а ол ышкаш өске-даа байдалдардан хамаарылга чокка, киржир эргелиг.

3. Суд-биле харыысалга онаап болбас азы судтуң шииткели-биле хосталгазын казыыр черлерге турган деп санаан хамаатылар дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынга киржир эргези чок.

6 чүүл. Дедир кыйгыртып турар кижиниң хоойлу-биле магадылаан эргелери

1. Дедир кыйгыртып турар кижи дедир кыйгыртырының барымдаазы кылдыр үнүп турар байдалдарга хамаарыштыр тайылбыр бээр аргалыг болур. Дедир кыйгыртырын боттандырарының чада бүрүзүнде дедир кыйгыртып турар кижи судка алдар-адын болгаш төлептиг чоруун, хамааты эргелерин болгаш хостуг эргезин камгалап турар эргезин ажыглап болур.

2. Дедир кыйгыртырының эге саналын депшидип турар үеде, а ол ышкаш суртаал чорудар үеде дедир кыйгыртырының барымдаазы кылдыр үнүп турар байдалдарга хамаарыштыр дедир кыйгыртып турар кижиниң тайылбыр бээр эргезин боттандырарының хевирлерин бо Хоойлу-биле тургузар.

3. Дедир кыйгыртып турар кижи 5 чедир, ооң иштинде ооң эрге-ажыктарын камгалаар болгаш ажылдап турар саң-хөө айтырыгларының талазы-биле, бодунуң төлээлекчилерин томуйлаар эргелиг. Бодунуң төлээлекчилерин томуйлаар дугайында шиитпир хүлээп алганының дугайында дедир кыйгыртып турар кижи Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязынга дыннадыр. Дедир кыйгыртып турар кижиниң төлээлерин Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязынга бүрүткээр ужурлуг.

7 чүүл. Дедир кыйгыртыр талазы-биле кампания чоруп турар үеде албан-дужаал азы албан-ажыл талазы-биле артык эргезин ажыглаан туруп болбазы

1. Күрүне азы соңгулдалыг муниципалдыг албан-дужаалдар ээлеп турар, азы болза күрүне азы муниципалдыг албанда турар, чок болза өнчү хевирлериңден хамаарылга чокка, организацияларның башкарылга органнарының кежигүннери-биле болуп турар (дээди башкарылга органы хурал болуп турар организацияларда, - ол организацияларның ажыл-чорудулгазының удуртулгазын боттандырып турар органнарның кежигүннери), политиктиг партиялардан аңгыда, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттиреринің эге саналын деткиир болгаш депшидер, дедир кыйгыртыр талазы-биле ол азы өске-даа түңнелдер чедип алыр сорулгалар-биле, бодунуң албан-дужаал азы албан-ажыл байдалын эртир ажыглаар эргези чок.

2. Бо Хоойлуда албан-дужаал азы албан-ажыл байдалдарын эртир ажыглаарын мынчаар билир:

1) дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттиреринің эге саналын депшидеринге болгаш деткиринге, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның ол азы өске-даа түңнелдерин чедип алырынга дузалыг болуп турар ажыл-чорудулганы албан-ажыл (ажылдап турар) үеде боттандырарынга чагыртып азы өске-даа албан-ажылының талазы-биле хамаарылгазында турар кижилерни, күрүне болгаш муниципалдыг албан-хаакчыларны киириштирери;

2) күрүне органнарының азы тус чер бот-башкарылга органнарының, организа-

цияларның өнчү хевиринден хамаарылга чокка, эзлеп турар бажың-балгаттарын, политиктиг партияларның эзлеп турар бажың-балгаттарындан аңгыда, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттиреринің эге саналын депшидеринге болгаш деткиринге, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның ол азы өске-даа түңнелдерин чедип алырынга дузалыг болуп турар ажыл-чорудулганы боттандырары-биле ажыглаары;

3) күрүне органнарының, тус чер бот-башкарылга органнарының, күрүне болгаш муниципалдыг албан черлериниң, организацияларның өнчү хевирлериниң хамаарылга чокка, ажыл-чорудулгазын хандырып турар телефон, факсимильдиг болгаш харылзааның өске-даа хевирлерин, оргтехникаларны болгаш информастыг ачы-дузаларны ажыглаары, дедир кыйгыртырының айтырыгларының талазы-биле суртаал ажылын чорударынга политиктиг партияларның ажыл-чорудулгазын хандырып турар харылзааның, оргтехниканың айыттынган хевирлериниң болгаш информастыг ачы-дузалардан аңгыда, бир эвес оларны ажыглааны дээш төлевирни дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның чогуур фондузундан кылбаан болза;

4) төлевир чок үндезинге азы чнигелделиг байдалдарда, политиктиг партияларның өнчүзүнде турар транспорт херекселдеринден аңгыда, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттиреринің эге саналын депшидеринге болгаш деткиринге, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның ол азы өске-даа түңнелдерин чедип алырынга дузалыг болуп турар ажыл-чорудулганы боттандырары-биле күрүне азы муниципалдыг өнчүде, организацияларның өнчүзүнде турар транспорт херекселдерин ажыглаары. Бо дүрүм айыттынган транспорт херекселдерин күрүне камгалалының дугайында Россия Федерациязының хоойлужудулгазы-биле дүүштүр ажыглап турар кижилерге хамаарышпас;

5) соңгукчуларның хол үжүүн чыыры, дедир кыйгыртырының айтырыгларынга хамаарыштыр күрүне азы соңгулдалыг муниципалдыг албан-дужаалдарны эзлеп турар, чок болза күрүне азы муниципалдыг албанда турар, чок болза тус чер чагыргаларының баштыңнары болуп турар, чок болза организацияларның башкарылга органнарының кежигүннери болуп турар, өнчү хевиринден хамаарылга чокка (башкарылганың дээди органы хурал болуп турар, - ол организацияларның ажыл-чорудулгазының удуртулгазын боттандырып турар органнарның кежигүннери), политиктиг партиялардан аңгыда, албан-ажыл сургакчылаашкыннарының үезинде (чогур бюджеттиң акша-хөреңгизинден, чогуур организацияның акша-хөреңгизинден төлеп турар) суртаал чорудары;

6) соңгукчуларның хол үжүүн чыыры-биле, дедир кыйгыртырының айтырыгларынга хамаарыштыр суртаал чорудар сорулга-биле күрүне болгаш муниципалдыг массалыг информация чепсектеринче кирери (кирерин хандырары);

7) политиктиг партиялардан аңгыда, күрүне болгаш (азы) муниципалдыг органнарның, организацияларның, өнчү хевиринден хамаарылга чокка, организастап турар хөй-ниити хемчеглерин эрттирип турда дедир кыйгыртыр талазы-биле кампания үезинде суртаал хевирлиг чүве чугаалаары;

8) Тыва Республиканың Баштыңын дедир кыйгыртып турар үеде массалыг информация чепсектеринге, парлап каан суртаал материалдарынга чогуур фондунуң акша-хөреңгизинден төлеттинмээн, кылган ажылдарының дугайында Тыва Республиканың Баштыңының отчеттарын чонга чарлал дыңнадыры.

II эге. Дедир кыйгыртырының үндезини

8 чүүл. Дедир кыйгыртырының үндезини

1. «Россия Федерациязының субъектилериниң күрүне эрге-чагыргазының хоойлужудулга (төлээлекчи) болгаш күүсекчи органнарын организастаарының ниити принциптериниң дугайында» Федералдыг хоойлу-биле дүүштүр Тыва Республиканың Баштыңын дедир кыйгыртыры дараазында үндезиннерниң бирээзи боп болур:

1) Тыва Республиканың Баштыңының Россия Федерациязының хоойлужудулгазын болгаш (азы) Тыва Республиканың хоойлужудулгазын хажытканы, ону кылганының фактызын чогуур суд-биле тургускан. Ол үндезин-биле дедир кыйгыртыры Тыва Республиканың Баштыңын федералдыг хоойлулар-биле болгаш Тыва Республиканың хоойлулары-биле көрдүнген өске-даа харыысалгадан хоставайн турар;

2) бодунуң чогуур суд-биле тургускан хүлээлгелерин Тыва Республиканың Баштыңының чөптүг чылдагааннар чокка, чаңгыс эвес катап каржызы-биле күүсетпези.

2. Бо үүлдүң 1 кезээнде айыттынган фактыларны тургузарының дугайында билдириишүүнни Тыва Республиканың Дээди судунче политиктиг партиялар, оларның Тыва Республиканың девискээринде бүрүткеткен регионалдыг салбырлары, өске-даа хөй-ниити каттыжыышкыннары, а ол ышкаш Тыва Республиканың девискээринде чурттап турар болгаш Тыва Республиканың Баштыңының соңгулдаларынга идепкейлиг соңгулда эргелиг Россия Федерациязының 100-тен эвээш эвес санныг хамаатылары киирер эргелиг.

III эге. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттирер эге саналды боттандырарының чуруму

9 чүүл. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттиреринің эге саналын боттандырарының чуруму

1. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттиреринің эге саналын боттандырар сорулга-биле соңгукчулар, 100-тен эвээш эвес кежигүннер кирип турар, эгелекчи бөлүктү тургузар.

2. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттиреринің эге саналын идип үндүрер хүн дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттиреринің эге саналын идип үндүреринің дугайында эгелекчи бөлүктүң шиитпирин хүлээп алыр хуралды эрттирер хүн болур.

3. Эгелекчи бөлүктүң хуралын эрттирер ай, хүнүң, болур черинің болгаш шагының дугайында ону эрттирер хүнге чедир, 10 хоноктан орайтатпайн, эгелекчи бөлүктүң билдириишкин киирген хүнүнден эгелеп дедир кыйгыртыр талазы-биле комиссиялар кылдыр ажылдап турар Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязынга, а ол ышкаш дедир кыйгыртып турар кижиге бижимел дыңнадыгны кылган турар ужурлуг.

4. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттиреринің эге саналын идип үндүреринің дугайында шиитпир хүлээп алыр эгелекчи бөлүктүң хуралын Тыва Республиканың девискээринге эрттирер.

5. Эгелекчи бөлүктүң хуралынга Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының төлээзи, а ол ышкаш дедир кыйгыртып турар кижи азы ооң төлээзи олуржур эргелиг.

6. Эгелекчи бөлүктүң хуралында олуржуп турар Россия Федерациязының хамаатылары дедир кыйгыртып турар кижини азы ооң төлээзин бо үүлдүң 5 кезээ-биле көрдүнген эргелерин боттандырарынга кызыгаарлаашкын кылыр эргези чок.

7. Эгелекчи бөлүктү тургузарының дугайында саналды деткээн таварылгада, эгелекчи бөлүктүң хуралы дараазында шиитпирлерни хүлээп алыр:

1) дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттиреринің эге саналын идип үндүреринің дугайында болгаш эгелекчи бөлүктү тургузарының дугайында;

2) эгелекчи бөлүктүң кежигүннериниң аразындан эгелекчи бөлүктүң мурнундан ажылдаар кылдыр төлээлеттирген кижилерни, - эгелекчи бөлүктүң бүрүн эргелиг, ооң иштинде саң-хөө айтырыгларының талазы-биле төлээлерин томуйлаарының дугайында;

3) чаңгыс азы элээн каш эгелекчи бөлүктүң бүрүн эргелиг төлээлеринге бөлүктүң адындан шынзылгалар үлээр эргени дамчыдып бээриниң дугайында.

8. Эгелекчи бөлүктүң хуралының шиитпирин ооң протоколунга илередир, аңаа хуралга даргалап турган кижи болгаш хуралдың секретары аттарын салыр.

9. Эгелекчи бөлүктүң хуралының шиитпири, бир эвес ол дээш хуралдың киржикчилериниң чартыындан хөйү, ынчалза-даа бо чүүлдүң 1 кезээнде айыткан эгелекчи бөлүктүң кежигүннериниң эң бичии санындан эвээш эвези бадылаан болза, хүлээп алдынган деп санаар.

10. Эгелекчи бөлүктүң бүрүн эргелиг төлээлери эгелекчи бөлүктүң хуралын эрттиргенинің соонда, 3 айдан орайтатпайн, Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязынче эгелекчи бөлүктү бүрүткээриниң дугайында дилегни киирер, аңаа Тыва Республиканың Баштыңын дедир кыйгыртырының үндезинин (үндезиннерин), чогуур судтуң шиитпири-биле бадыткаан (бадыткаттынган), суд шиитпирин хүлээп алган ай, хүнүн болгаш херектиң (херектерниң) дугаарын айытканы-биле, айыткан турар ужурлуг. Эгелекчи бөлүктүң киирген дилээнге эгелекчи бөлүктүң кежигүнү бүрүзүнүң болгаш ооң адындан ажылдаар кылдыр төлээлеттирген кижилерниң, - эгелекчи бөлүктүң бүрүн эргелиг төлээлериниң, ооң иштинде саң-хөө айтырыгларының талазы-биле ажылдаар кижилерниң фамилиязын, адын, адазының адын, төрүттүнген ай, хүнүн болгаш черин, паспортунуң азы хамаатының паспортун солуп турар документиниң сериязын, дугаарын болгаш тывыскан ай, хүнүн, ону берген органның адын азы кодун айытканы-биле, а ол ышкаш чурттап турар черниң адрезин айыткан турар ужурлуг. Эгелекчи бөлүктүң дилээнге («ол дээш» бадылаан) эгелекчи бөлүктүң шупту кежигүннери аттарын салган турар ужурлуг.

11. Эгелекчи бөлүктү бүрүткээриниң дугайында дилегге дараазында документилерни кошкан турар ужурлуг:

1) эгелекчи бөлүктү тургузарының дугайында болгаш эгелекчи бөлүктүң кежигүннериниң аразындан бүрүн эргелиг төлээлерни томуйлаарының дугайында, ооң иштинде саң-хөө айтырыгларының талазы-биле бүрүн эргелиг төлээлерни соңгуур дугайында эгелекчи бөлүктүң хуралының протоколун, аңаа хуралды эрттирген кижи болгаш секретары аттарын, фамилиязын, адазының адын айытканы-биле, аттарын салыр;

2) дедир кыйгыртышкынны эрттирер талазы-биле эгелекчи бөлүктүң болгаш эгелекчи бөлүктүң бүрүн эргелиг төлээлериниң даңзызын, ооң иштинде саң-хөө айтырыгларының талазы-биле эгелекчи бөлүктүң бүрүн эргелиг төлээлериниң, фамилиязын, адын, адазының адын, төрүттүнген ай, хүнүн, черин, паспортунуң азы хамаатының паспортун солуп турар документизиниң сериязын, дугаарын болгаш тывыскан ай, хүнүн, ону тывыскан органның адын болгаш кодун айытканы-биле, а ол ышкаш айыткан кижи бүрүзүнүң чурттап турар черниң адрестерин, а эгелекчи бөлүктүң бүрүн эргелиг төлээлериниң кижи бүрүзүнүң телефонунуң дугаарларын айтыр;

3) дедир кыйгыртыышкынны эрттирер талазы-биле эгелекчи бөлүктүң кежигүннериниң эгелекчи бөлүктүң кежигүннери болурунга чөпшээрээриниң дугайында бижимел билдириишкиннерни;

4) Россия Федерациязының хоойлужудулгазын болгаш (азы) Тыва Республиканың хоойлужудулгазын Тыва Республиканың Баштыңы хажыткан деп фактыны тургускан судтуң шиитпири.

12. Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы эгелекчи бөлүктү бүрүткээриниң дугайында дилегни алган хүнден эгелээш, 15 хонуктуң дургузунда, дилегниң болгаш аңаа капсырган документилерниң бо Хоойлу-биле көрдүнген негелделерге дүгжүп турарын хынаар, болгаш дараазында шиитпирлерниң бирээзин хүлээп алыр:

1) эгелекчи бөлүктү болгаш ооң бүрүн эргелиг төлээлерин бүрүткээр дугайында, ынчан эгелекчи бөлүкке бүрүткел кылганының херечилелин бээр, ооң хе
Республиканың Соңгулда коми
гузар. Эгелекчи бөлүктүң бүрү
херечилели эгелекчи бөлүкт
дугайында шиитпирни хүлээп а
эгелээш, дедир кыйгыртыр
бадылаашкын түңнелдерин
биле парлаан хүнге чедир кү
Эгелекчи бөлүкке тывыскан б
речилелинге дедир кыйгыртыр
бадылаашкын эрттирер эгелек
деткиири-биле хол үжүүн чы
саазының доозулган ай, хүнүн
Хоойлунуң 10 үүлүнүң 1 кезээ
эгелекчи бөлүктүң чыырынга
турган соңгукчуларының хол
нын айтыр;

2) эгелекчи бөлүктү бүрүткээ
талаарының дугайында.

13. Эгелекчи бөлүктү бүр
бүрүткээриңден ойталаарының
да Тыва Республиканың Соңгу
сиязының шиитпирин, ону
бөлүкке бээриниң мурнунда, а
биле парладыры-биле бирден
регионалдыг күрүнеиң өйлеп үе
га үндүрүлгелеринче чорудар.

14. Эгелекчи бөлүктү бүрү
йында айтырыгны чугаалажыр
публиканың Соңгулда комиссия
ралынга, албан чурум езугаар
бөлүктүң бүрүн эргелиг төлээз
дедир кыйгыртып турар кижини

15. Эгелекчи бөлүктү болгаш
эргелиг төлээлерин бүрүткээри
лаарының үндезиннери болза:

1) бо Хоойлунуң 8 үүлүнүң
негелделерин сагывазы;

2) дедир кыйгыртыр талазы-б
лаашкын эрттиреринің эгелээшк
үндүрүп турда, бо үүлдүң 3, 4, 6
теринің негелделерин эгелекчи
сагывазы;

3) эгелекчи бөлүктүң киирге
тилериниң бо үүлдүң 10, 11 кез
негелделеринге дүүшпези;

4) бо Хоойлунуң 15 үүлүнүн
рин сагывазы болур.

16. Эгелекчи бөлүктү бүрү
ойталаарының дугайында Тыва Р
ның Соңгулда комиссиязының ш
ге эгелекчи бөлүктү бүрүткээри
лап турарының үндезинин айтыр
шиитпирни эгелекчи бөлүкке
соонда дедир кыйгыртыышкынны
риниң эгелээшкинин боттандыра
биле чурумну соксадыр.

17. Эгелекчи бөлүктү бүрү
ойталаанынга хамаарыштыр «Р
дерациязының хамаатыларының
эргелериниң болгаш референдум
эргезиниң кол-кол магадылалдар
гайында» Федералдыг хоойлунуң
биле тургускан чурум езугаар х
киирип болур.

18. Эгелекчи бөлүк дедир к
талазы-биле бадылаашкынны
дугайында шиитпирни албан-е
парлаарынга чедир, Тыва Респу
Соңгулда комиссиязынче хурал
токолун киирбишаан, ооң кежигү
чартыындан хөй кезииниң бадыла
рының түңнелдери-биле, бодунуң
кинин дедир кыйгырар эргелиг.
ген документилерни сайгарып кө
түңнелдеринге хамаарыштыр Тыва
ликаның Соңгулда комиссиязы
кыйгыртыр талазы-биле бады
эрттиреринің эгелээшкинин бот
талазы-биле чурумну соксадырын
йында шиитпирни хүлээп алыр.

10 чүүл. Дедир кыйгыртыр та
ле бадылаашкын эрттиреринің эге
депшидерин деткиири-биле хо
чыыры

1. Эгелекчи бөлүк дедир кыйгы
лазы-биле бадылаашкын эрттирер
саналын деткиринге Тыва Респуб
девискээринде бүрүткеттинген соңг
ның санындан «Россия Федерац
хамаатыларының соңгулда эрге
болгаш референдумга киржир э
кол-кол магадылалдарының дуг

Федералдыг хоойлунуң 16 чүүлүнүң 10 пунктузу-биле дүүштүр соңгукчуларның хонунуң үжүүнүң 25 хуузун чыыр хүлээлгелиг.

2. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттиреринiң эге саналын деткиири-биле хол үжүүн чыырын эгелекчи белүктү бүрүткээн хүннүң дарааазында үнден эгелээш, 30 хонук дургузунда ботандырар. Хол үжүүн хол үжүүнүң хуудустарын белеткээриниң өртээн төлээн хүнден келеп чыып болур.

3. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттиреринiң эге саналын деткиринге хол үжүүн чыыр эрге Россия Федерациязының хол үжүү чыыр үеде 18 хар четкен болгаш суд-биле харыысалга онаал болбас деп санаваан хамаатыга хааржыр. Эгелекчи бөлүктүң саң-хөө айырыларының талазы-биле бүрүн эргелиг элээзи хол үжүү чыып турар кижи-биле ол үжүүн чыырының дугайында керээни арар. Ол ажылдың төлевирин чүгле дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын фонзунуң акша-хөреңгизинден боттандырар.

4. Эгелекчи бөлүк хол үжүү чыыр кижиниң даңзызын Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының тургускан майыын дугаар кылыр. Ол даңзыга хол үжүүн чыып турар кижи бүрүзүнүң дарааазында медээрин киирер: фамилиязын, адын, адазыың адын, төрүттүнген ай, хүнүн, чурттап турар черин, паспортунуң азы хамаатыының паспортун солуп турар документизиниң сериязын, номерин, тывыскан ай, хүнүн, ону тывыскан органның адын азы кодун. Хол үжүү чыыр кижилер дугайында медээлерни олгаш оларның холунуң үжүүн ол даңзыга ариат езугаар шынзыдар.

5. Күрүне эрге-чагыргазының органнарының, тус чер бот-башкарылга органнарының, өнчү хевирлеринден хамаарылга иткка организацияларның башкарылга органарының, комиссияларның бадылаар эргелиг кежигүннериниң дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттиреринiң елээшкинин деткиири-биле хол үжүүнүң чыылдазынга киржири хол үжүү чыыр чуга соңгукчуларны албадаары-биле деңнур болгаш хол үжүүн бергени дээш онал кылырын болдурбас. Хол үжүүн ырын ажылдап турар черлерге, өөредилчерлеринге, шалың, пенсия, пособиелер, пендиялар, өске-даа социал төлевирлер п турар черлерге, а ол ышкаш ачы-буян ирилгезиниң үезинде чыыры хоруглуг. кезектиң дүрүмнерин хажыдып турган тган хол үжүү күш чок болур.

6. Хол үжүүнүң хуудустарын белеткээ- болгаш долдурарын бо Хоойлуга 1-ги сырылга езугаар майык-биле кылыр.

7. Хол үжүүнүң хуудустарын дедир кыйтыр талазы-биле бадылаашкын фонунуң акша-хөреңгизи-биле белеткээр. үжүүнүң хуудузунга дедир кыйгыртыр азы-биле бадылаашкын фондузунуң хол үнүң хуудустарын белеткел кылырының эн төлээр тускай агар санның дугаарын ыр.

8. Соңгукчу хол үжүүнүң хуудузунга унуң холунуң үжүүн болгаш ай, хүнүн, фамилиязын, адын, адазының адын, үттүнген чылын (18 харлыг болза, үттүнген ай, хүнүн немээр), чурттап ар черiниң адрезин, паспортунуң азы аатының паспортун солуп турар докузиниң сериязын, дугаарын айтыр. Хол үнүң хуудузунда бодунуң адын болгаш хүнүн салган соңгукчу дугайында ме-и, соңгукчунуң дилээ-биле, хол үжүүчылдазын боттандырып турар кижи үжүүнүң хуудузунче киирип болур. Ол элерни чүгле хол-биле бижээн болур, н карандаш ажыглаарын чөпшээревес. укчу бодунуң адын болгаш ай, хүнүн нуң холу-биле бижип киирер. Соңгукчу р кыйгыртыр талазы-биле бадылаашэрттиреринiң эгелээшкинин деткиири- хол үжүүн чаңгыс катап салыр.

9. Хол үжүүнүң хуудузу бүрүзүн хол нүң чыылдазын боттандырып турар шынзыдар ужурлуг. Хол үжүүнүң лдазын боттандырып турар кижи хол нүң хуудузун шынзыдарда фамилияадын, адазының адын, төрүттүнген чылын, чурттап турар черiниң адрезин, паспортунуң азы хамаатының паспортун солуп турар документизиниң сериязын, дугаарын, тывыскан ай, хүнүн, ону берген органның адын азы кодун, а ол ышкаш холунуң үжүүн салыр болгаш ону долдурган ай, хүнүн айтыр.

10. Хол үжүүнүң хуудузун эгелекчи белүктүң бүрүн эргелиг төлээзи бадыткап шынзыдар ужурлуг. Ону бадыткап шынзыдарда эгелекчи белүктүң бүрүн эргелиг төлээзи соңгукчуларның фамилияларының, аттарының болгаш адаларының аттарының дужунга бодунуң холунуң үжүүн болгаш ай, хүнүн боду холу-биле бижип салыр.

11. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттиреринiң эге саналын деткиири-биле хол үжүүнүң чыылдазын чорудуп турда, хол үжүүнүң хуудузун арын талазынга болгаш артынга долдурарын чөпшээрээр. Ынчан артыы талазы арын талазының уланчызы болур болгаш хол үжүүнүң дугаарын улаштыр бижиир, а бадыткап шынзыткан бижилгелерни хол үжүүнүң артыы талазынга, сөөлгү соңгукчунуң хол үжүүнүң соонга салыр.

11 үүл. Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязынче хол үжүүнүң хуудустарын киирери

1. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттиреринiң эге саналын деткиири-биле хол үжүүнүң чыылдазын дооскан соонда эгелекчи белүк чыгдынган хол үжүүнүң ниити санын санаар болгаш дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттиреринiң эге саналын деткиири-биле хол үжүүнүң чыылдазының түңнелдериниң дугайында ийи экземплярлыг протоколду Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының тургускан майыы езугаар тургузар. Протоколдуң экземпляр бүрүзүнге эгелекчи белүктүң бүрүн эргелиг төлээзи боду холунуң үжүү-биле адын салыр.

2. Хол үжүүнүң хуудустарын эгелекчи белүктүң бүрүн эргелиг төлээзи Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязынче оларны көктээш база дугаарлааш, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттиреринiң эге саналын деткиири-биле хол үжүү чыырының хуусаазы төнген хүнде, тус черии-биле 18 шакка чедир киирер. Хол үжүүнүң хуудустары-биле кады Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязынче хол үжүүнүң чыылдазының дугайында протоколду саазынга ийи экземплярлыг кылдыр болгаш машина-биле номчуур хевирге, бо Хоойлунуң 10 чүүлүнүң 4 кезээнде айыткан кижилерниң даңзызын, а ол ышкаш дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын фондузунуң акша-хөреңгизин ажыглаанының дугайында эгелекчи белүктүң бирги саң-хөө отчедун киирер.

3. Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязынче киирер хол үжүүнүң саны дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттиреринiң эге саналын деткиири-биле бо Хоойлунуң 10 чүүлүнүң 1 кезээ-биле тургускан эргежок чугула сандан ажа берип болур, ынчалза-даа 10 хуудан хөй болбас.

4. Документилер хүлээп ап тура Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы эгелекчи белүктүң бүрүн эргелиг төлээзинге киирген документилерни хүлээп алганын бадыткап турар документини (оларның даңзызын айытканы-биле) бээр, ында хүлээп алган ай, хүнүн, чылын болгаш шагын айыткан турар. Ол документиге хүлээп алган хол үжүүнүң хуудустарының санын болгаш соңгукчуларның хол үжүүнүң медеглээн санын айтыр. Ынчан Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы хол үжүүнүң хуудустарын суп каан папка бүрүзүн бодунуң таңмазын базып шынзыдар, хол үжүүнүң хуудустарының саны хол үжүүнүң чыылдазының түңнелдериниң дугайында протоколда айыткан санга дүгжүп турарын хынаар. Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы эгелекчи белүктүң бүрүн эргелиг төлээзиниң ээлеп турар бажың-балгатче киреринi кызыгаарлаар азы документилер хүлээп алырда аңаа ойталаар эрге чок, бир эвес документилерни бо чүүлдүң 2 кезээнде айыткан хуусаа төнеринге чедир киирген болза.

5. Бир эвес дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттирер эгелекчи белүк бо чүүлдүң 2 кезээнде айыткан хуусаа төнүп турар хүнде, тус чернии-биле 18 шакка чедир, бо чүүлдүң 2 кезээнде айыткан ажылдарын күүсетпээн болза, Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттирер эге саналды боттандырар талазы-биле чурумну соксадырының дугайында шиитпирни хүлээп алыр, ол шиитпирни бирден эвээш эвес регионалдыг күрүнениң өйлеп үнер парлалга үндүрүлгезинге ону хүлээп алган хүнден, беш хонук дургузунда парладыр, болгаш эгелекчи белүкке медээ кылдыр чедирер ужурлуг.

12 үүл. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның эге саналын депшидерин деткиири-биле чыгдынган хол үжүүнүң хынаалдазын чорударының чуруму

1. Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы бо Хоойлунуң 11 чүүлүнде айыттынган хол үжүүнүң хуудустарын болгаш документилерни хүлээп алган хүнден эгелээш, 15 хонук дургузунда, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның эге саналын депшидерин деткиири-биле чыгдынган хол үжүүнүң хынаалдазын чорударының чурумун сагаанын, хол үжүүнүң хуудустарын долдурганын, хол үжүүнүң хуудустарында соңгукчулар дугайында медээлерниң болгаш оларның ат салганының шынныын хынаар.

2. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның эге саналын депшидерин деткиири-биле чыгдынган хол үжүүнүң хынаалдазын чорударының чурумун сагаанын, хол үжүүнүң хуудустарын долдурганын, хол үжүүнүң хуудустарында соңгукчулар дугайында медээлерниң болгаш оларның ат салганының шынныын хынаары-биле Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы бодунуң шиитпири-биле ооң кежигүннериниң, аппарат ажылдакчыларының аразындан ажылчын бөлүктерни тургузуп болур. Хыналдага адааңда турар комиссияларның кежигүннерин, иштики херектер органнарындан, юстиция албан черлеринден, шериг комиссариаттарындан, Россия Федерациязының кызыгаарында турар черiниң болгаш чурттап турар черiниң аайы-биле Россия Федерациязының хамаатыларының бүрүткел учедун кылыр органнарның, өскеаа күрүне органнарының специалистериниң аразындан эксперттерни, а ол ышкаш «Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелериниң болгаш референдумга киржир эргезиниң кол-кол магадылалдарының дугайында» Федералдыг хоойлунуң 28 чүүлүнүң 19 пунктузу-биле дүүштүр өске-даа кижилерни киириштирип болур. Эксперттерниң үндүрген түңнелдери соңгукчулар дугайында болгаш оларның ат салганының дугайында хол үжүүнүң хуудустарында киирген медээлерни шын эвес болгаш (азы) күш чок деп санаарынга үндезин болур. Эксперттерниң үндүрген түңнелдерин бижимел хевирге хол үжүүнүң хуудустарын хынаан ведомостьтарга азы өске-даа документиге көргүзер.

3. Хол үжүүнүң хуудустарында киирген медээлерниң ылап шынныын тургузары-биле Россия Федерациязының «Соңгулдалар» деп Күрүнениң автоматчыткан системазын ажыглаар (моон соңгаар — «Соңгулдалар» КАС дээн), олче соңгукчуларның, референдум киржикчилериниң регистрин киирер.

4. Хыналдага шупту киирген хол үжүүн азы ооң чамдыызын киирер, ынчалза-даа ол дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттиреринiң эге саналын деткииринге эргежок чугула хол үжүүнүң саныңдан болгаш хол үжүүнүң хуудустарында киирген соңгукчулар дугайында чогуур медээлерден 20 хуу эвээш болбас.

5. Хол үжүүнүң хуудустарының чамдыызын хынап турар болза, хол үжүүнүң хуудустарын шилип алырын кезектеп шилип алыр арга-биле кылыр (жребий). Кезектеп кылыр шилилгени чорударының чурумун Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы тургузар. Жеребьевка азы төлге тыртып турда болгаш хол үжүүнүң хуудустарының хыналдазын чорудуп турда, эгелекчи белүктүң бүрүн эргелиг төлээлери олуржур. Жеребьевканы Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязынга дорт-ла эгелекчи белүктүң бүрүн эргелиг төлээзинге хол үжүүнүң хуудустарын хүлээп алганын бадыткап турар документини берген соонда чорудар. Хыналдага шупту соңгукчуларның хол үжүү болгаш хыналда кылыр кылдыр шилип алган хол үжүүнүң хуудустарында киирген соңгукчулар дугайында оларның чогуур медээлери хамааржыр.

6. Хыналда түннелдери-биле соңгукчунуң хол үжүүн шын, чок болза шын эвес болгаш (азы) күш чок деп санап түңнээр.

7. Бир эвес соңгукчуларның хол үжүүн хынап турда, чаңгыс ол-ла соңгукчунуң элээн каш хол үжүү илереттинип келзе, ооң чүгле чаңгызын шын деп санаар, а өске хол үжүү күш чок болур.

8. Шын эвес хол үжүү дээрге, бо чүүлдүң 2 кезээ-биле дүүштүр соңгукчуларның хол үжүүн хынаар талазы-биле ажылга киириштирген эксперттиң үндүрген түңнелинге үндезилээн, бир кижиниң адынга өске кижиниң долдурган хол үжүү болур.

9. Күш чок деп санаары болза:

1) хол үжүү чыыр үеден өске үеде соңгукчулардан чыгдынган, ооң иштинде хол үжүүнүң хуудустарын белеткээриниң төлевирин кылыр хүнге чедир соңгукчулардан чыгдынган хол үжүү;

2) Россия Федерациязының хамаатылары болбайн турар кижилерниң, чурттап турар чери Тыва Республиканың девискээринде турбайн турар кижилерниң, хол үжүү салып турар хүнде 18 хар четпээн кижилерниң, суд-биле харыысалга онаап болбас азы судтуң шииткели-биле хосталгазын казыткан черлерде турар кижилерниң хол үжүү;

3) шынга дүүшпес медээлерни хол үжүүнүң хуудузунда айыткан соңгукчуларның хол үжүү. Бо таварылгада хол үжүүн күш чок деп санаары Россия Федерациязының кызыгаарында турар черiниң аайы-биле болгаш чурттап турар черiниң талазы-биле Россия Федерациязының хамаатыларының бүрүткелин боттандырып турар органның албан-езузунуң справказы барда, чок болза бо чүүлдүң 2 кезээ-биле дүүштүр хол үжүү хынаар ажылга киириштирген эксперттиң үндүрген түңнели барда бооп болур;

4) соңгукчуларның «Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелериниң болгаш референдумга киржир эргезиниң кол-кол магадылалдарының дугайында» Федералдыг хоойлу-биле, бо Хоойлу-биле дүүштүр негеп турар медээлерниң кайы-бирээзин айытпаан болгаш (азы) хол үжүүнүң хуудузунда хол үжүүн соңгукчу бодунуң холу-биле бижээнiниң ай, хүнүн айытпаан хол үжүү;

5) хол үжүүнүң хуудузунда медээлерни хол-биле биживээн азы карандаш-биле киирген соңгукчуларның хол үжүү;

6) хол үжүүнүң хуудузунда киирген медээлерниң ай, хүнүнде эдилгелерлиг соңгукчуларның хол үжүү, бир эвес ол эдилгелерни соңгукчулар сагындырып кагбаан болза, а ол ышкаш бо чүүлдүң 2 кезээ-биле дүүштүр хол үжүүнүң хыналдазын чорудар ажылга киириштирген эксперттиң үндүрген түңнелинде үндезилээни-биле долдурган ай, хүннү соңгукчулар боттарының холу-биле бижип киирбээн хол үжүү;

7) соңгукчулар дугайында оларның чогуур медээлеринде эдилге кылган соңгукчуларның хол үжүү, бир эвес ол эдилгелерни соңгукчулар боттары азы хол үжүүнүң чыылдазын боттандырып турган кижи тускай сагындырбаан болза;

8) хол үжүүнүң хуудузунда соңгукчуларның шупту хол үжүктери, бир эвес хол үжүүнүң хуудузун хол үжүүнүң чыылдазын боттандырып турган кижи, эгелекчи белүктүң бүрүн эргелиг төлээзи бодунуң холу-биле бижип шынзытпаан, чок болза, бир эвес оода ол хол үжүктериниң чаңгызы шын эвес, азы бир эвес хол үжүүнүң хуудузун хол үжүү чыып турар үеде 18 хар четпээнде хол үжүүнүң чыылдазын боттандырып турган кижи шынзыткан, болгаш (азы) ол кижини суд харыысалга онаап болбас деп санааңда, азы болза хол үжүүнүң хуу-

дузун бадыткал шынзыткан ай, хүннүң оода бирээзин бодунуң холу-биле бижип киирбээн, азы хол үжүүнүң чыылдазын боттандырып турган кижи дугайында медээлерде болгаш (азы) хол үжүүнүң чыылдазын боттандырып турган кижиниң, эгелекчи бөлүктүң бүрүн эргелиг төлээзиниң хол үжүүн киирген ай, хүнүнде эдилгелер бар, ону тускай сагындырбаан, азы бир эвес хол үжүүнүң чыылдазын боттандырып турган кижи дугайында, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттирер талазы-биле эгелекчи бөлүктүң бүрүн эргелиг төлээзиниң дугайында медээлер хол үжүүнүң хуудузунда долу хемчээли-биле айыттынмаан азы шынга дүүшпес, чок болза хол үжүүнүң чыылдазын боттандырып турган кижи дугайында медээлерни ол бодунуң холу-биле бижип киирбээн болза;

9) хол үжүүнүң хуудузунда соңгукчуларның шупту хол үжүү, ооң формазы бо Хоойлунуң 1 капсырылгазынга дүүшпес, болгаш (азы) бо Хоойлунуң 10 чүүлүнүң 7 кеззэ-биле көрдүнген негелделерни сагыттынмайн кылдынган, болгаш (азы) бо Хоойлунуң 10 чүүлүнүң 8 кеззэ-биле көрдүнген медээлер ында кииртинмээн;

10) соңгукчуларның бо Хоойлунуң 10 чүүлүнүң 5 кеззэ-биле көрдүнген негелделерни хажытпышаан чыгдынган хол үжүү;

11) бир эвес соңгукчулар дугайында медээлерни хол үжүүнүң хуудузунга ат салган соңгукчулар боттары киирбээнин болгаш ол хол үжүүнүң чыылдазын боттандырган кижи киирбээнин — бо чүүлдүң 2 кеззэ-биле дүүштүр хол үжүүнүң хыналдазын кылыр ажылга киириштирген эксперттиң үндүрген түңнелинге үндезилээн хол үжүү;

12) хол үжүүнүң чыылдазын боттандырып турар кижиниң, эгелекчи бөлүктүң бүрүн эргелиг төлээзиниң, хол үжүүнүң хуудузун шынзыдып бадыткаан соонда хол үжүүнүң хуудузунче киирген соңгукчуларның хол үжүү;

13) хол үжүүнүң хуудузунда соңгукчуларның шупту хол үжүү, бир эвес хол үжүүнүң чыылдазын боттандырып турар кижиниң шынзыдып бадыткаан бижимелин киргенииң соонда киирген болза;

14) хол үжүүнүң чыылдазын боттандырып турар кижиниң шынзытпааны, бо Хоойлунуң 10 чүүлүнүң 4 кеззэ-биле дүүштүр тургускан даңзыже киирбээн хол үжүүнүң хуудузунда соңгукчуларның шупту хол үжүү.

10. Бир эвес соңгукчу дугайында хол үжүүнүң хуудузунда кирип турар медээлерде сөстерни болгаш ай, хүнну хурааңгайлап каан, болгаш ол медээлерни чаңгыс уткалыг кылдыр билип алырынга шаптыктавайн турар болза, соңгукчунуң хол үжүүн күш чок деп санаарынга ол үндезин болбас.

11. Хол үжүүнүң хуудузунда бар, ынчалза-даа хол үжүүнүң хуудустарын хынап турган кижилер оларны ап каапкан (шыйып каапкан) соңгукчуларның хол үжүүн болгаш соңгукчу дугайында чогуур медээлерни, бир эвес оларны хол үжүүнүң хуудузунда азы хол үжүүнүң чыылдазының түңнелдериниң дугайында протоколда тускай тайылбырлаваан болза, Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы хол үжүүнүң хуудустарын хүлээп алгыже чедир, хыналдаже киирбес болгаш учеттавас.

12. Хол үжүүнүң хуудузунда бо Хоойлу-биле көрдүнген негелделерге дүүшпес кылдыр долдурган (долдуртунган) одуруглар илереттинген болза, бо чүүлдүң 9 кеззэниң 8, 9, 13 болгаш 14 пунктулары-биле көрдүнген таварылгалардан аңгыда, чүгле ол одуругда (одуругларда) хол үжүүн санавас.

13. Хол үжүүнүң хуудузун тургузуп турда, соңгукчунуң азы хол үжүүнүң хуудузун шынзыдып турган кижиниң тускай сагындырып каан эдилгелери болгаш чазалгалары соңгукчунуң хол үжүүн күш чок деп санаарынга үндезин болбас, бир эвес бо чүүлдүң 9 кеззэниң 8, 9, 13 болгаш 14 пунктулары-биле дүүштүр ооң шын эвезин азы күш чок болганын тургуспаан болза.

14. Бо чүүлдүң 2 кеззэнде айыткан хыналданы төндүрген соонда түңнел протоколду тургузар, аңаа Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының бадылаар эргелиг кежигүнү адын салыр болгаш Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязынче шиитпир хүлээп алыры-биле киирер. Протоколга соңгукчуларның аас-биле дыңнаткан, бижимел-биле киирген болгаш хынаттынган хол үжүүнүң санын, а ол ышкаш шын эвес болгаш (азы) күш чок деп санаан хол үжүүнүң санын айтыр, оларның барымдааларын, бир эвес ындыг чүүл бар болза, киирер. Протоколду дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттирериниң эге саналын депшидериниң түңнелдериниң дугайында Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының шиитпиринге кожар. Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы ол шиитпирни хүлээп алган соонда, протоколче өскерилгелер киирерин болдурбас. Протоколдуң хоолгазын эгелекчи бөлүктүң бүрүн эргелиг төлээзинге, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттирериниң эгелээшкинин депшидериниң түңнелдериниң дугайында айтырыгны көөр ужурлуг Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының хуралынга чедир, ийи хонук иштинде дамчыдар. Бир эвес соңгукчуларның ылаптыг шын хол үжүүнүң саны дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны томуйлаарынга чедишпес, чок болза шын эвес болгаш (азы) күш чок хол үжүүнүң саны хыналда эрттирери-биле шилип алган хол үжүүнүң ниити санындан 10 болгаш оон хөй хуузун тургузуп турар болза, эгелекчи бөлүктүң бүрүн эргелиг төлээзи Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязындан хары угда түңнел протоколдуң хоолгазы-биле кады хыналда кылган ведомостьтарның шынзыдып каан хоолгаларын алыр, аңаа соңгукчуларның хол үжүүн шын эвес болгаш (азы) күш чок деп санаанының үндезинин (чылдагаанын), папкаларның, хол үжүүнүң хуудузунуң болгаш хол үжүүнүң хуудузунда одуругларның дугаарларын айтыр, а ол ышкаш хол үжүүн шын эвес болгаш (азы) күш чок деп санаан албан-езузунуң документилериниң хоолгазын алыр эргелиг.

13 чүүл. Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттирер эгелээшкинни депшидериниң түңнелдериниң дугайында шиитпирни хүлээп алыры

1. Бо Хоойлунуң 12 чүүлү-биле дүүштүр чоруткан хыналда түңнелдериниң талазы-биле Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттирериниң эгелээшкинин депшидериниң түңнелдериниң дугайында шиитпирни хүлээп алыр. Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы дедир кыйгыртып турар кижиге болгаш эгелекчи бөлүкке хол үжүүн хынаанының түңнелдериниң дугайында болгаш дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттирериниң эгелээшкинин депшидериниң түңнелдериниң дугайында айтырыгны чугаалажыр хуралдың болур хүнүнүң болгаш шагының дугайында баш бурунгаар дыңнадыр ужурлуг.

2. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттирерин чөпшээревезиниң үндезиннери болза:

1) дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны томуйлаары-биле киирген документилерниң аразында бо Хоойлуга дүүштүр дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны томуйлаарынга эргежок чугула документилерниң чогу;

2) дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны томуйлаары-биле киирген хол үжүүнүң аразында бо Хоойлу-биле дүүштүр хол үжүүнүң чыылдазы хоруглуг черлерге чыгдынган хол үжүүнүң 10 хуудан хөй хуузу бары;

3) дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны томуйлаары-биле киирген шын хол үжүүнүң четпес саны, чок болза хыналда кылыры-биле шилип алган хол үжүүнүң ниити санындан шын эвес болгаш (азы) күш чок деп санаан хол үжүүнүң 10 болгаш оон хөй хуузун илереткени;

4) дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын фондузун эгелекчи бөлүктүң тургуспааны. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын фондузунда акша-хөреңгиниң чогу дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны эрттирериңге ойталаарының чылдагааны болбас;

5) эгелекчи бөлүк дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттирериниң эгелээшкинин депшидер, хол үжүүнүң чыылдазын организастаар талазы-биле бодунуң ажыл-чорудулгазын, а ол ышкаш дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның тодаргай түңнелдерин чедип алырынче угланган ажыл-чорудулганы акшаландырып турда дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын фондузунуң акша-хөреңгизинден аңгыда, өске-даа акша-хөреңгилерни дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын фондузунуң акша-хөреңгизин чарыгдаарының бо Хоойлу-биле тургускан хемчээлинден 5 хуудан ажыр ажыглаары;

6) эгелекчи бөлүк дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттирериниң эгелээшкинин депшидер, хол үжүүнүң чыылдазын организастаар талазы-биле бодунуң ажыл-чорудулгазын, а ол ышкаш дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның тодаргай түңнелдерин чедип алырынче угланган ажыл-чорудулганы акшаландырып турда, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын фондузунуң акша-хөреңгизин чарыгдаарының бо Хоойлу-биле доктааткан хемчээлин 5 хуудан ажырары;

7) «Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелериниң болгаш референдумга киржир эргезиниң кол-кол магадылалдарының дугайында» Федералдыг хоойлунуң 56 чүүлүнүң 1 азы 11 пунктузу-биле көрдүнген кызыгаарлаашкыннарны эгелекчи бөлүктүң сагыбаанын судтуң шиитпири-биле тургускан фактызы;

8) эгелекчи бөлүктүң кежигүнүнүң азы бүрүн эргелиг төлээзиниң бодунуң албан-дужаал азы албан-ажыл талазы-биле байдалының артык эргезин чаңгыс эвес катап ажыглаары.

3. Бир эвес Тыва Республиканың Баштыңын дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны томуйлаарынга соңгукчуларның шын хол үжүүнүң саны четчир болгаш шын эвес болгаш (азы) күш чок болган хол үжүүнүң саны хыналда кылыры-биле шилип алган хол үжүүнүң ниити санындан 10 хуу эвээжин тургузуп турар болза, ону Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттирериниң эгелээшкинин депшидериниң түңнелдериниң дугайында бодунуң шиитпиринге айтыр. Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы эгелекчи бөлүктүң хол үжүүнүң хуудустарын болгаш хол үжүүн чыгганының түңнелдериниң дугайында протоколду киирген хүнден эгелээш, 15 хонук дургузунда, ол хол үжүүнүң хуудустарын, протоколдуң хоолгазын болгаш шиитпириниң хоолгазын дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны томуйлаар дугайында бо Хоойлу-биле дүүштүр шиитпир хүлээп алыр кылдыр төлээлеттирген Тыва Республиканың Дээди Хуралынче (парламентизинче) чорудар. Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының шиитпириниң хоолгазын эгелекчи бөлүкче база чорудар.

4. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттирерин чөпшээревээн таварылгада, Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттирериниң эгелээшкинин депшидериниң түңнелдериниң дугайында шиитпирни хүлээп алган соонда дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны томуйлаарынга эргежок чугула документилер бо Хоойлу-биле көрдүнген дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны томуйлаарынга эргежок чугула документилер Тыва Республиканың Баштыңын дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны томуйлаарынга эргежок чугула документилер Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязындан кирген хүнүнден эгелээш, 15 хонук дургузунда, хүлээп алыр.

3. Тыва Республиканың Дээди Хуралы (парламентизи) дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны томуйлаарынга жок чугула документилер Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязындан кирген хүнүнден эгелээш, 5 хонук дургузунда, дугайында Россия Федерациязының Президентизинге дыңнадыр.

4. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны Тыва Республиканың Дээди Хуралы (парламентизи) бо Хоойлунуң 75 чүүлү-биле тургускан чурум езугаар Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны томуйлаарынга эргежок чугула документилер бо Хоойлу-биле көрдүнген дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның чылдагааннарының оода бирээзин турда, шын болгаш (азы) күштүг хол үжүүнүң бо Хоойлунуң 10 чүүлүнүң 1 кеззэ-биле тургускан эргежок чугула саны болза, а ол ышкаш дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттирериниң эгелээшкинин депшидериниң чуруму болгаш киирген документилер бо Хоойлунуң негелделерге дүүштүр чоруткан хыналда, Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттирериниң эгелээшкинин депшидериниң түңнелдериниң дугайында бодунуң шиитпиринге айтыр. Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы эгелекчи бөлүктүң бүрүн эргелиг төлээзинге, чөпшээревейн турарының чылдагаанын айытканы-биле, чогуур шиитпириниң хоолгазын бээр хүлээлгелиг. Бир эвес дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны томуйлаарынга соңгукчуларның шын хол үжүүнүң саны четпес, чок болза, бир эвес шын эвес болгаш (азы) күш чок болган хол үжүүнүң саны хыналда кылыры-биле шилип алган хол үжүүнүң ниити санындан 10 болгаш оон хөй хуузун тургузуп турар болза, ону Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттирериниң эгелээшкинин эрттирериниң эгелээшкинин
риниң түңнелдериниң дугайында
шиитпиринге айтыр. Ол шиитпир
алган соонда дедир кыйгыртыр т
ле бадылаашкын эрттирериниң э
нин боттандырар талазы-биле про
соксадыр.

5. Тыва Республиканың Соң
миссиязының бо чүүлдүң 3 азы
биле дүүштүр хүлээп алган шии
хоолгазын ону хүлээп алган хүн
лээш, үш хонуктан орайтатпайн,
информация чепсектеринче, а ол
«Интернет» медээ-телекоммуника
кизинче киирер.

6. Эгелекчи бөлүк бо чүүлдүң
де айыткан шиитпирниң хоолгазы
соонда, ол шиитпирге хамаарышт
сия Федерациязының хамааты
соңгулда эргелериниң болгаш реф
га киржир эргезиниң кол-кол мага
рының дугайында» Федералдыг хо
75 чүүлү-биле тургускан чурум ез
мудал киирер эргелиг.

7. Дедир кыйгыртыр талазы-би
лаашкын эрттирериңге чөпшээре
дугайында Тыва Республиканың С
комиссиязы шиитпир хүлээп алг
рылгада, эгелекчи бөлүктүң кеж
ол шиитпирни хүлээп алган хүн
лээш, ийи чыл дургузунда, ол-ла Т
публиканың Баштыңын дедир кы
талазы-биле бадылаашкын эртти
эгелээшкинин чарлаары-биле ката
дап шыдавас.

IY эге. Дедир кыйгырт ыр тала
бадылаашкынны томуйлаары

14 чүүл. Дедир кыйгыртыр тала
бадылаашкынны томуйлаары

1. Дедир кыйгыртыр талазы-б
дылаашкынны томуйлаарының дү
шиитпирни Тыва Республиканың Дз
ралы (парламентизи) хүлээп алыр.

2. Тыва Республиканың Дээди
(парламентизи) дедир кыйгыртыр
биле бадылаашкынны томуйлаарын
гайында азы ындыг бадылаашкынны
лаарын чөпшээревес дугайында шии
дедир кыйгыртыр талазы-биле бад
кынны томуйлаарынга эргежок чуг
кументилер бо Хоойлу-биле көрдү
рум езугаар Тыва Республиканың Со
комиссиязындан кирген хүнүнден э
15 хонук дургузунда, хүлээп алыр.

3. Тыва Республиканың Дээди
(парламентизи) дедир кыйгыртыр
биле бадылаашкынны томуйлаарынг
жок чугула документилер Тыва Ре
каның Соңгулда комиссиязындан
хүнүнден эгелээш, 5 хонук дургузу
дугайында Россия Федерациязының
дентизинге дыңнадыр.

4. Дедир кыйгыртыр талазы-би
дылаашкынны Тыва Республиканың
Хуралы (парламентизи) бо Хоойлунуң
лу-биле көрдүнген дедир кыйгыртыы
ның чылдагааннарының оода бирээз
турда, шын болгаш (азы) күштүг хол
нүң бо Хоойлунуң 10 чүүлүнүң 1 кез
ле тургускан эргежок чугула саны б
а ол ышкаш дедир кыйгыртыр талазы
бадылаашкын эрттирериниң эгелээш
депшидериниң чуруму болгаш киирге
кументилер бо Хоойлунуң негелделе
дүгжүп турар болза, томуйлаар. Тыва
публиканың Соңгулда комиссиязы
кыйгыртып турар кижиге болгаш эге
бөлүкке дедир кыйгыртыр талазы
бадылаашкын эрттирериниң эгелээш
Тыва Республиканың Дээди Хуралы
ламентизи) сайгарып көргенииң ту
дериниң дугайында медеглээр хүлээл
Дедир кыйгыртыр талазы-биле бады
кынны томуйлаар дугайында шиит
Тыва Республиканың Дээди Хуралы
ламентизи) депутаттарның доктаатты
санындан үштүң ийизинден эвээш эве
дылаашкыннары-биле хүлээп алыр.

5. Дедир кыйгыртыр талазы-биле б
лаашкынны дедир кыйгыртыр талазы
бадылаашкынны томуйлаарының дуг

шиитпирни Тыва Республиканың Дээди
ралы (парламентизи) хүлээп алган хүн-
н эгелээш, 60 хонуктан орайтатпайн база
хонуктан эртелетпейн, чоруткан турар
урлуг.

6. Дедир кыйгыртыр талазы-биле ба-
лаашкынны чүгле улуг-хүнде томуйлап
лур. Дедир кыйгыртыр талазы-биле ба-
лаашкынны байырлал хүнүнүң мурнунда
нде болгаш ажылчын эвес байыр-
п хүннеринде, ажылчын эвес байырлал
нүнүң дараазында хүнде, а ол ышкаш
ктааткан чурум езугаар ажыл хүнү кыл-
р чарлаттынган улуг-хүнде томуйлаарын
лдурбас.

7. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бады-
шкынны томуйлаар дугайында шиитпир-
ону хүлээп алган хүнден эгелээш, беш
уктан орайтатпайн, массалыг информа-
чепсектеринге албан-езузу-биле пар-
р ужурлуг.

15 чүүл. Дедир кыйгыртыышкынны то-
лаарын болгаш эрттирерин болдурбайн
р байдалдар

1. Дедир кыйгыртыышкынны Россия
ерациязының девискээринде, чок бол-
Тыва Республиканың девискээринде
таатткан шериг байдалдарында азы онза
далдарда, а ол ышкаш шериг азы онза
далдарны өскерткенининг соонда үш ай
узунда томуйлап болбас болгаш эрттир-
болбас.

2. Дедир кыйгыртыр талазы-биле эге-
и бөлүктү бүрүткээн хүнден эгелээш
Тыва Республиканың Баштыңын дедир
ыртыр талазы-биле бадылаашкын
елдерин албан-езузу-биле парлаар
е чедир, чок болза дедир кыйгыртыр
зы-биле бадылаашкынны эрттирерин
томуйлаарын чөпшээревээн үеде Тыва
убликаның Баштыңын дедир кыйгыр-
талазы-биле эгелээшкинни, ол эгелек-
өлүк бүрүткеттинген турганы-биле хол-
кан үндезин-биле (үндезиннер-биле),
иткен бооп болбас.

. Бир эвес бадылаашкын түңнелде-
иле Тыва Республиканың Баштыңын
р кыйгыртпаан болза, ол-ла үндезин-
биле Тыва Республиканың Баштыңын
н катап дедир кыйгыртырын Тыва Рес-
иканың Баштыңын дедир кыйгыртыр
ы-биле бадылаашкынның түңнелдерин
+езузу-биле парлаан хүнден эгелээш,
ыл иштинде, чорутпас.

эге. Дедир кыйгыртыр талазы-биле
лаашкынны белеткээрин болгаш эрт-
ин боттандырып турар комиссиялар

ү чүүл. Дедир кыйгыртыр талазы-биле
лаашкынны белеткээрин болгаш эрт-
ин боттандырып турар комиссиялар-
истемазы болгаш эрге-байдалы

Дедир кыйгыртыр талазы-биле ба-
шкынны үстүнден адаанга чедир
, дараазында комиссиялар боттанды-
урар:

Тыва Республиканың Соңгулда ко-
язы;

девискээр комиссиялары - кожуун-
ың, хоорайларның болгаш өске-даа
кээр комиссиялары азы «Россия Фе-
иязының хамаатыларының соңгулда
ериниң болгаш референдумга кир-
ргезиниң кол-кол магадылалдарының
ында» Федералдыг хоойлу-биле
нген таварылгаларда, девискээр ко-
яларының бүрүн эргелерин берген
ипалдыг тургузугларның соңгулда
сиялары;

участоктар комиссиялары. Бир эвес
Республиканың девискээринде соң-
ар, референдум эрттирип турар бол-
дир кыйгыртыр талазы-биле бады-
ынны белеткээрин болгаш эрттирерин
дырып турар участок комиссиялары-
үрүн эргелерин Тыва Республиканың
ида комиссиязы чогуур участок соң-
комиссияларынга, референдумнуң
к комиссияларынга дагзып болур.

Комиссияларның бүрүн эргелерин
ажыл-чорудулгазының чурумун
я Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелериниң болгаш референдумга киржир эргезиниң кол-кол магадылалдарының дугайында» Федералдыг хоойлу-биле, Тыва Республиканың Конституциязы-биле, бо Хоойлу-биле, Тыва Республиканың өске-даа хоойлулары-биле тургузар.

3. Үстүнде турар комиссияның бодунуң компетенциязының иштинге хүлээп алган шиитпирлери адаанда турар комиссияларга күүседири албан болур.

4. Комиссиялар боттарының компетенцияларының иштинге дедир кыйгыртыр талазы-биле кампания үезинде оларга дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның белеткелинге болгаш эрттирерине хамааржыр кеззэнге хоойлу хажыдыышкынарының дугайында кирген чагаа-бижиктерни сайгарып көөр, ол чагаа-бижиктерге хамаарыштыр хыналдаларны чорудар болгаш чагаа-бижиктер чоруткан кижилерге бижимел харыыларны беш хонук хуусаада бээр, ынчалза-даа бадылаашкын болур хүннүң мурнунда хүнден орайтатпас, а бадылаашкын хүнүнде азы бадылаашкын болган хүннүң дараазында хүнде кирген чагаа-бижиктерге харыыны - доп-дораан бээр. Бир эвес ол чагаа-бижиктерде айыткан фактыларга немелде хыналда кылыры негеттинип турар болза, ол талазы-биле шиитпирни он хонук хуусаада хүлээп алыр. Бир эвес чагаа-бижиктерде дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны белеткээринге болгаш эрттирерине хамаарышкан кеззэнге эгелекчи бөлүктүң чурум үрээнининг фактыларын киирген таварылгада, ол эгелекчи бөлүкке ындыг чагаа-бижиктер киргенининг дугайында дораан дыңнадыр. Дедир кыйгыртып турар кижи, эгелекчи бөлүк чагаа-бижиктерге хамаарыштыр тайылбыр бээр эргелиг.

Эгелекчи бөлүк, дедир кыйгыртып турар кижи «Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелериниң болгаш референдумга киржир эргезиниң кол-кол магадылалдарының дугайында» Федералдыг хоойлуну хажыткан таварылгада, комиссия ол эгелекчи бөлүкке, дедир кыйгыртып турар кижиге сагындырыг бээр эргелиг, ол дугайында дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилеринге массалыг информация чепсектерин таварыштыр азы өске арга-биле медээ кылдыр дыңнадыр.

5. Комиссиялар, ооң иштинде бо чүүлдүң 4 кеззэнде айыткан чагаа-бижиктер-биле холбаштыр федералдыг хоойлуларның, бо Хоойлунуң дедир кыйгыртыышкынны белеткээрин болгаш эрттирерин таарыштырар кеззэнге хажыдыышкыннарның чогуур хыналдазын эрттириниң болгаш соксадырының дугайында хоойлу-дүрүм камгалаар органнарже, күүсекчи эрге-чагырганың органнарынче дилеглиг кирер, ол органнар «Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелериниң болгаш референдумга киржир эргезиниң кол-кол магадылалдарының дугайында» Федералдыг хоойлу-биле дүүштүр ол хажыдыышкыннарны соксадыр талазы-биле хоойлу-биле доктааткан хемчеглерни, бир эвес дилегни бадылаашкын хүнүнге чедир беш хонук бурунгаар болгаш бадылаашкын хүнүнүң мурнунда хүнден орай эвесте алган болза, беш хонук хуусаада, а бир эвес чагаа-бижикти бадылаашкын хүнүнүң мурнунда хүнде, бадылаашкын хүнүнде болгаш бадылаашкын болган хүннүң дараазында хүнде алган болза — доп-дораан адыр хүлээлгелиг. Ынчан айыткан органнар комиссияже киирген айтырыгның түңнелдериниң дугайында медээни дыңнадыр. Бир эвес дилегде киирген фактыларга немелде хыналда кылыры негеттинип турар болза, айыткан хемчеглерни он хонук хуусаадан орайтатпайн хүлээп алыр.

6. Комиссиялар дедир кыйгыртыр талазы-биле ажыл-чорудулгаларны кылырының хуусааларының болгаш чурумунуң дугайында, эгелекчи бөлүк дугайында, дедир кыйгыртыр талазы-биле кампанияның чоруп турарының дугайында медээлерни соңгукчуларга (дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилеринге) чедирерин хандырар.

7. Комиссияларның федералдыг хоойлуларга, бо Хоойлуга, Тыва Республиканың өске-даа хоойлуларынга чөрүшкек болуп турар, азы болза баш билир айтырыының кызыгаарындан эртир хүлээп алган шиитпирин үстүнде турар комиссия азы суд күш чок болдурар. Бо таварылгада үстүнде турар комиссия айтырыгның алыс утказының аайы-биле шиитпир хүлээп алыр азы күш чок болдурган шиитпирни, чогуур материалдарны катап база көөрү-биле адаанда турар комиссияже чорудар эргелиг. Бир эвес адаанда турар комиссия айтырыгны катап көрбес болза, ол айтырыгның алыс утказының талазы-биле шиитпирни үстүнде турар комиссия хүлээп алыр.

8. Күрүне органнары болгаш организациялар, тус чер бот-башкарылга органнары, күрүне болгаш муниципалдыг албан черлери, а ол ышкаш айыткан органнарның болгаш организацияларның албан-дужаалдыг кижилери комиссияларга, оларның бүрүн эргелерин боттандырарынга Россия Федерациязының хоойлужудулгазы-биле дүүштүр дуза көргүзер хүлээлгелиг.

9. Теле болгаш (азы) радио-дамчыдылгаларын чорудуп турар республиканың күрүне организациялары болгаш республиканың күрүненің өйлеп үнер парлалга үндүрүлгелериниң редакциялары соңгукчуларга (дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилеринге) медээ чедирери-биле комиссияларга, оларның дилег киирген хүнүнден, беш хонуктан орайтатпайн, федералдыг хоойлулар-биле, бо Хоойлу-биле доктааткан чурум езугаар эфир үезин болгаш комиссияларның шиитпирлерин албан-езузу-биле парлап үндүреринге, өскедаа медээлерни чедирери-биле парлалга шөлүн бээр хүлээлгелиг. Ынчан айыткан телерадио-дамчыдылгалары кылыр организацияларның болгаш өйлеп үнер парлалга үндүрүлгелериниң редакцияларының комиссияларга халас эфир үези болгаш халас парлалга шөлү бээри-биле холбашкан чарыгдалдары ол организацияларның болгаш редакцияларның ажыл-чорудулгазының түңнелдеринге хамааржыр.

10. Күрүне органнары, тус чер бот-башкарылга органнары, хөй-ниити каттыжыышкыннары, өнчүнүң бүгү хевирлериниң организациялары, ооң иштинде телерадио-дамчыдылгаларын кылыр организациялар,өйлеп үнер парлалга үндүрүлгелериниң редакциялары, а ол ышкаш айыткан органнарның болгаш организацияларның албан-дужаалдыг кижилери комиссияларга эргежок чугула медээлерни болгаш материалдарны, комиссияларның дилеглеринге харыыларны беш хонук хуусаа дургузунда бээр хүлээлгелиг, а бадылаашкын хүнүнге чедир беш болгаш оон эвээш хонук бурунгаар кирген дилеглерге бадылаашкын хүнүнүң мурнунда хүнден орай эвесте, а бадылаашкын хүнүнде болгаш бадылаашкын хүнүнүң соонда хүнде кирген дилеглерге харыыны доп-дораан бээр хүлээлгелиг. Айыткан медээлерни болгаш материалдарны комиссияларга дедир эгидилге чокка бээр.

17 чүүл. Девискээр комиссияларын тургузарының чуруму

Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны белеткээрин болгаш эрттирерин боттандырып турар девискээр комиссияларының бүрүн эргелерин «Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелериниң болгаш референдумга киржир эргезиниң кол-кол магадылалдарының дугайында» Федералдыг хоойлу-биле дүүштүр тургустунган девискээр соңгулда комиссиялары, азы болза Федералдыг хоойлу-биле көрдүнген таварылгаларда девискээр соңгулда комиссиялары кылдыр күштүг болуп ажылдап турар муниципалдыг тургузугларның соңгулда комиссиялары боттандырар.

18 чүүл. Участок комиссияларын тургузарының чуруму

1. Участок комиссиязын комиссиялар тургузарының ниити негелделерин, а ол ышкаш «Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелериниң болгаш референдумга киржир эргезиниң кол-кол магадылалдарының дугайында» Федералдыг хоойлу-биле тургускан, участок комиссияларын тургузарының чурумун сагывышаан, бадылаашкын хүнүнге чедир 30 хонуктан эрте эвесте база 23 хонуктан орайтатпайн, девискээр комиссиязы дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын участогунуң девискээринде бүрүткеттирген, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң санындан хамаарыштыр, дараазында санныг кылдыр тургузар:

дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның киржикчилери 1000 чедир — комиссияның бадылаар эргелиг 3-9 кежигүннерлиг кылдыр;

дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның киржикчилери 1001-ден 2000 чедир — комиссияның бадылаар эргелиг 7-12 кежигүннерлиг кылдыр;

дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның киржикчилери 2000-дан хөй болза — комиссияның бадылаар эргелиг 7-16 санныг кежигүннерлиг кылдыр тургузар.

2. Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы «Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелериниң болгаш референдумга киржир эргезиниң кол-кол магадылалдарының дугайында» Федералдыг хоойлу-биле дүүштүр тургустунган участок комиссияларының бүрүн эргелерин участок соңгулда комиссияларынга, референдумнуң участок комиссияларынга дагзыр дугайында шиитпир хүлээп алыр эргелиг. Айыткан шиитпирни дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын хүнү Тыва Республиканың Дээди Хуралының (парламентизиниң) депутаттарының соңгулдаларында бадылаашкын хүнү-биле дакпырлажы берген таварылгада, тус чер бот-башкарылга органнарынга, чок болза тус чер референдумунга Тыва Республиканың референдумунда бадылаашкын хүнү-биле дакпырлашкан болза, хүлээп алган бооп болур. Ынчан участок комиссиязының бадылаар эргелиг кежигүннериниң бо чүүлдүң 1 кеззэнде айыткан эң хөй саны улгаткан бооп болур, ынчалза-даа участок комиссияларының составтыг курлавырындан дөрт кежигүннеринден хөй болбас. Комиссияның ол кежигүннериниң немелде күш-ажыл төлевирин (шаңнал акшазын), а ол ышкаш оларның кол ажылындан хостаттырган үезиниң дургузунда оларга компенсация төлевирин Тыва Республиканың республика бюджединиң акша-хөреңгизинден чорудар.

3. Участок комиссиязының составынга хамаарыштыр саналдар хүлээп алырының хуусаазы, бо чүүлдүң 1 болгаш 2 пунктуларыы-биле көрдүнген таварылгаларда, 10 хонук болур. Участок комиссияларын тургузарының (немей тургузарының) дугайында болгаш оларның составынче киирер кандидатураларга хамаарыштыр саналдар хүлээп алырының хуусаазының дугайында медээни ындыг саналдарны хүлээп алырынга чедир албан-езузу-биле парлап үндүрер (чонга чарлаар) ужурлуг.

4. Чурттакчылыг черлерден аңгы, ырадыр турар шериг кеззэниң девискээринде, чедери берге болгаш ырак черлерде, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң түр када турар черлеринде, а ол ышкаш Россия Федерациязының кызыгаарындан дашкаар чурттап турар чериниң аайы-биле бүрүткели чок, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң турар черлеринде тургустунган дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын участогунда участок комиссиязының составын бо чүүлдүң 1 кеззэ-биле тургускан хуусаада, а чамдык таварылгаларда — бадылаашкын хүнүнге чедир ийи хонуктан орайтатпайн томуйлаар.

5. Участок комиссияларының, участок комиссияларының немелде составының бүрүн эргелери дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын түңнелдерин албан-езузу-биле тургускан хүнден, 10 хонук эрткенде төнер, а бир эвес үстүнде турар комиссияже бадылаашкын чурумун үрээн азы дедир кыйгыртыр талазы-биле бады-

лаашкын киржикчилериниң бадылаашкыннарын санаарының чурумун үрэнниниң түңнелинде участок комиссиязының шиитпиринге болгаш ажылынга (ажыл кылбаанынга) хомудалдар (билдиришкин) кирген болза, азы, бир эвес ол фактыларга хамаарыштыр суд сайгарылгазы чоруп турар болза - үстүнде турар комиссияның шиитпир хүлээп алган хүнүнден эгелеп, чок болза хомудалдар (билдиришкиннер) талазы-биле судтуң шиитпири хоойлу езугаар күштүг болуп кирген хүнден эгелеп соксаар.

6. Участок комиссияларының бадылаар эргелиг кежигүннеринге үстүнде турар девискээр комиссиязы шынзылгаларны тыпсыр, шынзылгаларның майыын Россия Федерациязының Төп соңгулда комиссиязы бадылаар.

19 чүүл. Комиссияларның чөвүлээр эргелиг кежигүннерин томуйлаары

1. Эгелекчи бөлүк, эгелекчи бөлүктүң Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязынче бүрүткедири-биле документилер киирген хүнүнден эгелеп, Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының чөвүлээр эргелиг бир кежигүнүн, а бүрүткээн соонда — комиссияның чөвүлээр эргелиг бир-бир кежигүнүн девискээр болгаш участок комиссиязы бүрүзүнге томуйлаар эргелиг. Комиссияларның чөвүлээр эргелиг кежигүннеринге чогуур комиссиялар шынзылгаларны тыпсыр, шынзылганың майыын Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы бадылаар.

2. Комиссияларның чөвүлээр эргелиг кежигүннеринге 18 хар назы четпээн Россия Федерациязының хамаатылары, күштүг болуп кирген судтуң шиитпири-биле харыысалга онаал болбас деп санаан Россия Федерациязының хамаатылары, Россия Федерациязының хамаатызы болур эрге чок кижилер, даштыкы күрүнениң хамаатызы болур эргелиг азы болза чурттаар эргелиг шынзылгалыг азы Россия Федерациязының хамаатызын даштыкы күрүнениң девискээринде доктаамал чурттап турар эргезин бадыткап турар өске документилиг Россия Федерациязының хамаатызы, соңгулдалыг албан-дужаалдыг кижилер, Россия Федерациязының Федералдыг Хуралының Федерация Чөвүлелиниң кежигүннери, күрүне эрге-чагыргазының хоойлужудулга (төлээлекчи) органнарының болгаш муниципалдыг тургузугларның төлээлекчи органнарының депутаттары, муниципалдыг районнарның, хоорай округтарының федералдыг ужур-дузалыг хоорайларның хоорай иштиниң девискээрлериниң, суурларның тус чер чагыргаларының баштыңнары (моон соңгаар — тус чер чагыргаларының баштыңнары дээр), а ол ышкаш шериг кезектеринде, шериг организацияларында болгаш албан черлеринде командылаар албан-дужаалдарны эзлеп турар кижилер, судьялар, прокурорлар, комиссияларның аппараттарының ажылдакчылары соңгуттуруп болбас.

3. Комиссияның чөвүлээр эргелиг кежигүнүнүң бүрүн эргелериниң хуусаазы эгелекчи бөлүктүң, дедир кыйгыртып турар кижиниң комиссия кежигүнү кылдыр чөвүлээр эргелиг кежигүнүн томуйлаарының дугайында бижимел дыңнадыышкынын болгаш ындыг томуйлаашкынга ооң чөпшээрежириниң дугайында хамаатының бижимел билдиришкинин чогуур комиссияның алган хүнүнден эгелээр. Дыңнадыышкынга комиссияның чөвүлээр эргелиг кежигүнүнге томуйлаан кижиниң фамилиязын, адын болгаш адазының адын, төрүттүнген черин болгаш ай, хүнүн, хамааты эргезин, паспортунуң азы хамаатының паспортун солуп турар документизиниң сериязын, дугаарын болгаш тывыскан ай, хүнүн, хамаатының чурттап турар адрезин айтыр.

4. Комиссияның чөвүлээр эргелиг кежигүнүнүң бүрүн эргелери ону томуйлаан эгелекчи бөлүктүң, дедир кыйгыртып турар кижиниң айытканы кайы-даа хүнде соксаан бооп болур болгаш өске кижиге дамчыткан бооп болур. Комиссияларның чөвүлээр эргелиг кежигүннериниң бүрүн эргелери дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын түңнелдерин албан-езузу-биле парлаан хүннүң соонда, азы болза дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттирериниң эгелээшкинин боттандырар талазы-биле чурумну соксаткан хүнден эгелеп соксаар, а бир эвес үстүнде турар комиссияже, комиссияның бадылаашкын чуруму азы дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң бадылаашкынын санаарының чуруму үреттинген шиитпиринге болгаш ажылынга (ажыл кылбаанынга) хамаарыштыр хомудалдар (билдириишкиннер) кирген болза, азы бир эвес ол фактыларга хамаарыштыр суд сайгарылгазы чоруп турар болза, - үстүнде турар комиссияның шиитпир хүлээп алган хүнүнден азы хомудалга (билдиришкинге) хамаарыштыр суд шиитпири хоойлу езугаар күштүг болуп кирген хүнден эгелээш соксаар.

20 чүүл. Комиссияларның ажыл-чорудулгазын организастаары

1. Комиссияларның ажыл-чорудулгазын организастаарын «Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелериниң болгаш референдумга киржир эргезиниң кол-кол магадылалдарының дугайында» Федералдыг хоойлунуң 28 чүүлү-биле дүүштүр боттандырар.

2. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны томуйлаарының дугайында шиитпирни албан-езузу-биле парлаан (чонга чарлаан) хүнден, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын түңнелдерин албан-езузу-биле парлаан хүнге чедир, телерадио-дамчыдылганың регионалдыг күрүне организациялары Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязынга неделя санында боттарының каналдарынга Тыва Республиканың Баштыңын дедир кыйгыртыр талазы-биле хоойлужудулганы тайылбырлаары-биле, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилерин дедир кыйгыртыышкын чурумун боттандырарының хуусааларының болгаш чурумунуң дугайында, дедир кыйгыртыр талазы-биле кампанияның чоруп турарының дугайында, а ол ышкаш дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң айтырыгларынга харыылаары-биле соңгукчуларга медээ чедирер кылдыр ажыглаар.

21 чүүл. Комиссияларның кежигүннериниң эрге-байдалы

Комиссияларның бадылаар-даа, чөвүлээр-даа эргелиг кежигүннериниң эрге-байдалын «Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелериниң болгаш референдумга киржир эргезиниң кол-кол магадылалдарының дугайында» Федералдыг хоойлунуң 29 чүүлү-биле доктаадып тургузар.

22 чүүл. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны белеткеп база эрттирип турда Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының бүрүн эргелери

1. Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы:

1) дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны белеткээрин болгаш эрттирерин организастаар, адааңда турар комиссияларның ажыл-чорудулгазын удуртур;

2) дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынга киржиринге Тыва Республиканың девискээринде Россия Федерациязының хамаатыларының эргелерин сагып турары дээш контрольду боттандырар;

3) бо Хоойлуну ажыглаар айтыыглар талазы-биле нормативтиг хоойлу-дүрүм актыларын хүлээп алыр;

4) адааңда турар комиссияларга хоойлу-дүрүм, методиктиг, организас-техниктиг дузаны чедирер;

5) «Соңгулдалар» КАС-ты, ооң чамдык техниктиг херекселдерин, ооң иштинде бадылаашкыннар санаарының техниктиг херекселдерин чаңгыс аай ажыглаарын Россия Федерациязының Төп соңгулда комиссиязының доктааткан чуруму-биле дүүштүр хандырар;

6) дедир кыйгыртыр талазы-биле эгелекчи бөлүктү, бадылаашкын киржикчилериниң өске-даа бөлүктерин бүрүткээр, бүрүткел херечилелдерин тыпсыр, а ол ышкаш ооң дугайында массалыг информация чепсектеринге дыңнадыр;

7) дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны белеткээри-биле болгаш эрттирери-биле холбашкан айтыыглар талазы-биле Тыва Республиканың күүсекчи эрге-чагыргазының органнарының болгаш тус чер бот-башкарылга органнарының медээлерин дыңнаар;

8) дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң чаңгыс аай дугаарын тургузар;

9) дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнериниң, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызының болгаш дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны хандырары-биле эргежок чугула өске-даа документилериниң хевирин тургузар;

10) дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнииниң сөзүглелин бадылаар;

11) дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнерин белеткээрин болгаш оларны девискээр комиссияларынче чорударын хандырар;

12) адааңда турар комиссияларже үндүр бижиткен шынзылгаларны, өске-даа соңгулда документилерин белеткээр болгаш дамчыдар;

13) комиссияларның таңмаларының дүрзүлерин бадылаар;

14) дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны белеткээри-биле болгаш эрттирери-биле холбашкан документилерни комиссияларже чедиреринiң чурумун тургузар, а ол ышкаш Тыва Республиканың Архив агентилели-биле дугуржулга езугаар шыгжаарының, архивче дамчыдарының болгаш айыткан документилерни шыгжаарының хуусаазы төнген соонда узуткаарының чурумун бадылаар;

15) дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны белеткээриниң болгаш эрттиреринiң акшаландырыышкынын организастаар талазы-биле хемчеглерни Тыва Республиканың девискээринге боттандырар;

16) дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны белеткээри болгаш эрттирери-биле холбашкан ажылдарның саң-хөө хандырылгазынга, комиссияларның ажыл-чорудулгазын хандырарынга болгаш оларның бүрүн эргелерин боттандырарынга, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның организаторларын болгаш дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилерин өөредиринге, комиссияларның кежигүннерин белеткээринге, эргежок чугула парлалга материалдарын үндүреринге Тыва Республиканың республика бюджединден үндүрген акша-хөреңгини үлээр, айыткан акша-хөреңгини тускай сорулгазынга ажыглаарын боттандырар;

17) эгелекчи бөлүктүң, дедир кыйгыртып турар кижиниң аразынга эфир үезин болгаш парлалга шөлүн үлээриниң чаңгыс аай чурумун организастаар талхемчеглерни Тыва Республикань кээринге боттандырар;

18) участок комиссияларынга туг херекселдер кылырынга (бадыкылыр кабиналар, бадылаашкынг руур хааржактар) чагыглар кылынизастаар; участок комиссиялары нологтуг херекселдерниң норма сагып турары дээш контрольду Т публиканың девискээринге боттаң

19) дедир кыйгыртыр талазыдылаашкынны хандырарының техниктиг хандырылгазының айтыр көөр;

20) дедир кыйгыртыр талазыдылаашкын эрттирип турда ажылгаларны боттандырарының чурум гайында, эгелекчи бөлүк, дедир кы талазы-биле бадылаашкын киржиниң өске-даа бөлүктериниң дугайы дир кыйгыртыр талазы-биле камп чоруп турарының дугайында ме чедирер;

21) адааңда турар комисси шиитпирлеринге болгаш ажыл-чо ларынга (ажыл кылбаанынга) хамаа кирген хомудалдарны (билдириш ни) сайгарар болгаш аңаа хамаа чылдагаанныг шиитпирлерни хүлээ

22) дедир кыйгыртыр талазы-б дылаашкын түңнелдерин тодарад дир кыйгыртыр талазы-биле бадыл түңнелдерин албан-езузу-биле па хандырар;

23) Тыва Республиканың девис де бадылаашкыннар санаарының, кыйгыртыр талазы-биле бадылаащ түңнелдерин тургузарының болгаш лаашкыннар түңнелдерин тодарад чаңгыс аай чурумун Тыва Республ девискээринге тургузар болгаш сагы рын контрольдаар;

24) эгелекчи бөлүктүң, дедир к тыр талазы-биле бадылаашкын к чилериниң өске-даа бөлүктериниң кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкы дуларынче акша-хөреңгиниң кирип т болгаш оларның чарыгдалын ко даар;

25) федералдыг хоойлулар-биле Республиканың хоойлулары-биле, бо лу-биле дүүштүр өске-даа бүрүн эрг боттандырар.

23 чүүл. Дедир кыйгыртыр тала ле бадылаашкынны белеткээр база рер талазы-биле девискээр комиссия бүрүн эргелери

1. Девискээр комиссиязы:

1) дедир кыйгыртыр талазы-биле лаашкынны белеткээри болгаш эрт дээш чогуур девискээрде контрольд тандырар, девискээр болгаш участ миссияларының турар черлериниң б телефоннарының дугаарларының ду да медээлерни чонга чедирер;

2) участок комиссияларын ту болгаш оларның даргаларын тому бир эвес Тыва Республиканың Соңгул миссиязы участок комиссияларының эргелерин участок соңгулда комис рынга, референдумнуң участок ком ларынга дагзыр дугайында шиитпир х албаан болза;

3) чогуур девискээрде участок к сияларының ажылын дүүштүрер, ол к сияларның шиитпиринге болгаш ажы (ажыл кылбаанынга) хамаарыштыр к хомудалдарны (билдириишкиннерни) гарар, ол талазы-биле чылдагаанныг пирлерни алыр;

4) бо Хоойлунуң 27 чүүлүнүң 3-5 к теринде көрдүнген таварылгалардан да, дедир кыйгыртыр талазы-биле ч девискээрде участок бүрүзүнде бадыл кынга киржикчилерниң даңзызын аң гы кылдыр тургузар;

5) дедир кыйгыртыышкынны б кээри болгаш эрттирери-биле хол кан айтырыглар талазы-биле тус чер башкарылга органнарының медээл дыңнаар;

6) дедир кыйгыртыышкынны белетк

болгаш эрттирери-биле холбашкан ажылдарның саң-хөө хандырылгазынга, ооң иштинде участок комиссияларының аразынга оларга Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының үндүрген акша-хөреңгизин үлээр, акша-хөреңгини тускай сорулгазынга ажыглаары дээш контрольду боттандырар;

7) «Соңгулдалар» КАС-ты чогуур девискээрге ажыглаарын Россия Федерациязының Төп соңгулда комиссиязының бадылаан чуруму-биле дүүштүр хандырар;

8) дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны белеткээри болгаш эрттирери-биле холбашкан бюллетеньнерни болгаш дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны белеткээри болгаш эрттирери-биле холбашкан өске-даа документилерни участок комиссияларынче чедирерин организастаар;

9) дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның киржикчилеринге үндүр бижиткен шынзылгаларны бээр;

10) дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын чорудар участоктарга бадылаашкыннарны организастаарынга херек методиктиг, организас-техниктиг болгаш өске-даа дузаны участок комиссияларынга чедирер;

11) участок комиссияларынга технологтуг хөреекселдер белеткээриниң (бадылаашкын чорудар кабиналар, бадылаашкын таваржактары) нормативтерин сагып турарын хандырар;

12) чогуур девискээрде дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкыннар санаарының болгаш бадылаашкыннар түңнелдерин тургузарының чаңгыс аай чурумун сагып турарын контрольдаар болгаш хандырар;

13) чогуур девискээрде дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкыннар түңнелдерин тургузар, ону массалыг информация чепсектериниң төлээлеринге дамчыдар болгаш бадылаашкыннар түңнелдериниң дугайында протоколду Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязынче чорудар;

14) дедир кыйгыртыышкынны белеткээри болгаш эрттирери-биле холбашкан документилерни Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязынче азы Тыва Республиканың Төп күрүне архивинче Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының тодаткан чуруму-биле дүүштүр дамчыдар айыткан документилерни, оларны шыгарының хуусаазы эрткени-биле узуткаар;

15) дедир кыйгыртыр талазы-биле ажыл-чорудулгаларны боттандырарының масааларының болгаш чурумунуң дугайында, дедир кыйгыртыр талазы-биле компанияның чоруп турарының дугайында дээни дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилеринге чедирер;

16) чогуур девискээрде дедир кыйгыртыр талазы-биле суртаалды чорударының, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилеринге медээ чедиреринiң чурумун сагып турары дээш контрольду боттандырар;

17) «Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелериниң болгаш референдумга киржир эргезиниң кол-кол магадылалдарының дугайында» Федералдыг хоойлу-биле, бо Хоойлу-биле, Тыва Республиканың өске-даа хоойлулары-биле дүүштүр өске-даа бүрүн эргелерни боттандырар.

24 чүүл. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны белеткээр болгаш эрттирери талазы-биле участок комиссияларының чорудуун эргелери

Участок комиссиязы:

1) чурттакчы чонга участок комиссиязының турар черииниң адресин болгаш телефонунуң дугаарының дугайында, ооң мындаар үезиниң дугайында, а ол ышкаш дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилеринiң болуур хүннүң, шагының болгаш болур черiниң дугайында медээни чедирер;

2) бо Хоойлунуң 27 чүүлүнүң 3-5 кезектери-биле көрдүнген таварылгаларда, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилеринiң даңзызын тургузар болгаш илавылаар, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилерин дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызы-биле таныштырар, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызында частырыглар дугайында болгаш чедир киирбээн чүүлдер дугайында билдириишкиннерни сайгарар болгаш олче чогуур өскерилгелер киирер дугайында айтырыгларны шиитпирлээр;

3) бадылаашкынга бажың-балгатты белеткээр, бадылаашкынга ажыглаар хааржактарны болгаш өске-даа дерилгелерни хандырар;

4) үстүнде турар комиссиядан алган медээлерге үндезилээш, дедир кыйгыртыр талазы-биле эгелекчи бөлүк, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң өске-даа бөлүктериниң дугайында медээни дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилеринге чедирер;

5) дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттирер участок девискээринде дедир кыйгыртырының айтырыгларынга хамаарыштыр суртаал чорударының чурумун сагып турарын контрольдаар;

6) дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилеринге үндүр бижиткен шынзылгаларны тыпсыр;

7) дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын участогунга бадылаашкын хүнүнде бадылаашкынны, а ол ышкаш чедери берге болгаш ырак черлерде хуусаа бетинде бадылаашкынны организастаар;

8) дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң бадылаашкыннарын санаар, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын участогунга бадылаашкын түңнелдерин тургузар болгаш дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкыннар түңнелдериниң дугайында протоколду девискээр участогунче чорудар;

9) бодунуң бүрүн эргелериниң иштинге бо Хоойлуну үрээнинге хамаарыштыр хомудалдарны (билдириишкиннерни) сайгарар болгаш хомудалдарга (билдириишкиннер) хамаарыштыр чылдагаанныг шиитпирлерни хүлээп алыр;

10) дедир кыйгыртыышкынны белеткээри болгаш эрттирери-биле холбашкан документилерни шыгжаарын хандырар болгаш үстүнде турар комиссияже чорударын Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының бадылаан чуруму-биле дүүштүр кылыр;

11) «Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелериниң болгаш референдумга киржир эргезиниң кол-кол магадылалдарының дугайында» Федералдыг хоойлу-биле, бо Хоойлу-биле, Тыва Республиканың өске-даа хоойлулары-биле дүүштүр өске-даа бүрүн эргелерни боттандырар.

25 чүүл. Комиссияларның ажыл-чорудулгазының ажык-чарлыг болуру

1. Кайы-даа комиссияның бүгү-ле хуралдарынга, а ол ышкаш чогуур участок, девискээр комиссиязы дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынга киржикчилерниң даңзылары-биле, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнери-биле, үндүр бижиткен шынзылгалар-биле, бадылаашкыннар түңнелдериниң дугайында протоколдар-биле болгаш каттыштырган таблицалар-биле ажылдарны чорудуп турда, үстүнде турар комиссияларның кежигүннери болгаш оларның аппараттарының ажылдакчылары, эгелекчи бөлүктүң бүрүн эргелиг төлээлери, дедир кыйгыртып турар кижи азы ооң бүзүреттирген кижизи, азы чөвүлээр эргелиг төлээлери олуржур эргелиг. Чогуур комиссияның хуралдарынга болгаш айыткан документилер-биле ажылды чорудуп турда айыттынган кижилерге немелде чөпшээрел херек чок. Чогуур комиссия хуралдарга болгаш дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң бадылаашкыннарын санап турар бажың-балгаттарга айыткан кижилерниң хостуг эрттирилгезин хандырар болгаш айыткан документилер-биле ажылды чорудар ужурлуг. Комиссияның бүгү хуралдарынга болгаш айыттынган документилер-биле ажылды чорудуп турда база ол ышкаш дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң бадылаашкыннарының санаашкынын чорудуп турда, массалыг информация чепсектериниң төлээлери олуржур эргелиг.

2. Чогуур комиссия дорт үстүнде турар комиссияны, эгелекчи бөлүктү, дедир кыйгыртып турар кижини комиссияның хуралдарын эрттиреринiң болгаш бо чүүлдүң 1 кезээнде айыткан документилер-биле ажылды чорударының үезиниң дугайында медээ-биле хандырар.

3. Дедир кыйгыртыр талазы-биле кампания үезинде Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының кайы-даа хуралынга эгелекчи бөлүк, дедир кыйгыртып турар кижи азы ооң төлээзи олуржур эргелиг. Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы эгелекчи бөлүктү, дедир кыйгыртып турар кижини азы ооң төлээзинге бодунуң хуралдарын эрттиреринiң үезиниң дугайында дыңнадыр.

4. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны белеткээринге болгаш эрттиреринге хамаарышкан Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының нормативтиг актыларын хүлээп алган хүнден, үш хонук дургузунда, республиканың күрүнеиң өйлеп үнер парлалга үндүрүлгелеринге албан-езузу-биле парлап үндүрер (чонга чарлаар). Ооң өске-даа шиитпирлерин, а ол ышкаш өске-даа комиссияларның дедир кыйгыртыышкынны белеткээри-биле болгаш эрттирери-биле дорт холбашкан шиитпирлерин айыткан парлалга үндүрүлгелеринге парлаар азы өске арга-биле бүгү-ниитиге медээ кылдыр чедирер.

5. Комиссияларның хуралдарынга хомудалдар (билдириишкиннер) сайгарып турда, билдириишкин ээлери, сонуургалдыг талаларның төлээлери олуржур эргелиг болгаш сайгарып турар айтырыгга хамаарыштыр тайылбырны болгаш алыс утказынга хамаарыштыр шынзыдылганы берип болур. Комиссияларның хуралдарынга хомудалдар (билдириишкиннер) сайгарып турда, эгелекчи бөлүктүң кежигүннери, дедир кыйгыртып турар кижи азы ооң төлээзи олуржур эргелиг.

6. Комиссиялар хамаатыларга эгелекчи бөлүктү, дедир кыйгырар талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң өске-даа бөлүктерин бүрүткээниниң түңнелдериниң дугайында, бадылаашкын түңнелдерин болгаш дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның төнчү түңнелдериниң дугайында медээни чедирер.

7. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын хүнүнде участок комиссиязының ажылы эгелээн үеден тура, а ол ышкаш хуусаа бетинде бадылаашкыннар хүнүнде болгаш үстүнде турар комиссия бадылаашкыннар түңнелдериниң дугайында протоколду хүлээп алырының дугайында медээни алырынга чедир, а ол ышкаш дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң бадылаашкыннарының катап санаашкынын чорудуп турда, бадылаашкын участоктарынга бо чүүлдүң 1 кезээнде айыткан кижилер, хайгааракчылар олуржур эргелиг.

8. Хайгааракчылар, массалыг информация чепсектериниң төлээлери өске-даа участоктарга дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкыннар түңнелдерин тодарадып, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкыннар түңнелдерин үндүрүп, бадылаашкыннар төнчү түңнелдериниң дугайында протоколдарны тургузуп, а ол ышкаш дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң бадылаашкыннарының катап санаашкынын чорудуп турда, олуржур эргелиг.

9. Комиссияның бүгү кежигүннеринге, бо чүүлдүң 1 кезээнде айыткан өске-даа кижилерге болгаш хайгааракчыларга шериг кезээнде, хаалгыг административ-девискээр тургузуунда, эмнелгеде, санаторийде, дыштанылга бажыңында, каразыттырып болгаш буруудаттырып турар кижилерни таңныыл адааңга тудар черлерде, азы оларның түр када турар черинде участокта тургускан участок комиссиязының оран-савазынче, а ол ышкаш ол участокта бадылаашкын баженче болгаш дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң бадылаашкыннарын чорудуп турар бажың-балгатче кирери хандыртынган турар ужурлуг.

10. Хайгааракчыларны эгелекчи бөлүк, дедир кыйгыртып турар кижи томуйлаар эргелиг. Россия Федерациязының хамаатызы хайгааракчы боол болур. Соңгулдалыг албан-дужаалдыг кижилер, депутаттар, тус чер чагыргаларының баштыңнары, судьялар, прокурорлар, комиссияларның бадылаар эргелиг кежигүннери хайгааракчылар боол болбас.

11. Хайгааракчының бүрүн эргезин эгелекчи бөлүктүң, дедир кыйгыртып турар кижиниң берген шынзылга бижиинге, эрге-ажыын ол хайгааракчы камгалап турар, бижимел хевир-биле шынзыткан турар ужурлуг. Шынзылга бижикке хайгааракчының фамилиязын, адын болгаш адазының адын, ооң чурттап турар адрезин, телефонунуң дугаарын, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын участогунуң дугаарын, комиссияның адын (девискээр, участок), ол ышкаш бо чүүлдүң 10 кезээ-биле көрдүнген кызыгаарлаашкыннарның чогунуң дугайында бижимелди кылыр. Хайгааракчы дугайында кандыг-бир немелде медээ бээри болгаш таңма базары негеттинмес. Шынзылга хайгааракчының бодун бадыткап турар документизин көргүскенде күштүг болур. Хайгааракчы чорударының дугайында баш бурунгаар дыңнадыг кылыры негеттинмес.

12. Бо чүүлдүң 11 кезээнде айыткан шынзылганы участок комиссиязынче бо чүүлдүң 7 кезээ-биле көрдүнген үеде, а өске комиссияже — участоктарда бадылаашкыннар эгелээн үеден тура база дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкыннар түңнелдериниң дугайында, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның төнчү түңнелдериниң дугайында база дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң бадылаашкыннарын катап санаанының түңнелдериниң дугайында протоколду тургузар талазы-биле ажылды төндүреринге чедир үеде киирген туруп болур.

13. Эгелекчи бөлүк, дедир кыйгыртып турар кижи участок комиссиязы бүрүзүнге элээн каш хайгааракчыларны томуйлап болур, олар дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бажыңында бадылаашкынның болгаш өске-даа ажыл-чорудулгаларның канчаар чоруп турарын оочур езугаар хайгааараар эргелиг болур. Эгелекчи бөлүктүң, дедир кыйгыртып турар кижиниң сонуургалын камгалап келген ийи болгаш оон хөй хайгааракчыларның бадылаашкын бажыңынга, комиссияның орар черинге хайгааракчының бүрүн эргелерин хары угда боттандырарын болдурбас. «Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелериниң болгаш референдумга киржир эргезиниң кол-кол магадылалдарының дугайында» Федералдыг хоойлуда айыткан кызыгаарлаашкыннардан аңгыда, хайгааракчыларның комиссияның бажың-балгадынга, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң бадылаашкыннарын, бадылаашкыннар санап турган бажыңынга турарынга, бадылаашкынның чоруп турарын, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң бадылаашкыннарын санаарын, бадылаашкыннар түңнелдериниң дугайында протоколдар тургузарын хайгааараарынга хамаарышкан, ол ышкаш ол протоколдарның хоолгаларынга хамаарышкан кызыгаарлаашкыннарны тургузарын болдурбас.

14. Хайгааракчы дараазында эргелиг болур:

1) дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзылары-биле, үндүр бижиткен шынзылгалар бээриниң даңзызы-биле, комиссияда үндүр бижиткен шынзылгалар-биле, бадылаашкын бажыңындан дашкаар бадылаар дугайында билдириишкиннерниң (дилеглерниң) даңзызы-биле таныжар;

2) дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның чогуур участогунуң бады-

лаашкын бажыңынга бо чүүлдүң 7 кезээ-биле айыткан үезинде кайы-даа үеде турар, а ол ышкаш бо чүүлдүң 19 пунктузу-биле көрдүнген чурум езугаар бадылаашкын болур бажыңга фото болгаш видео-тырттырылгаларны кылыр;

3) дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынга бюллетеньнерни берип турарын хайгааараар;

4) бадылаашкын хүнүнде бадылаашкын бажыңындан дашкаар дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң бадылаашкынынга олуржур;

5) дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызынче киирген дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң санын, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилерге берген бюллетеньнерниң санын, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң бюллетеньнеринде демдеглээн чүүлүн көөр арганы аңаа тургузуп турар хемчээлге болгаш байдалдарда дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкыннар санаашкынын карак-биле көөр хайгааралды кылыр; комиссияның бадылаашкыннар түңнелдериниң дугайында протоколдарны болгаш бо чүүлдүң 7 кезээнде айыткан үеде өске-даа документилерни тургузуп турарын хайгааараар;

6) чогуур комиссияның даргазынга, а ол чок болган таварылгада, ооң ажылын солуп турар кижиге бадылаашкыннар организастаар айтырыглар талазы-биле саналдарны болгаш сагындырырларны киирер;

7) ону чоруткан комиссияның протоколдары-биле база адааңда турар комиссияларның бадылаашкыннар түңнелдериниң дугайында, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкыннар түңнелдериниң дугайында протоколдары-биле, бадылаашкыннар түңнелдериниң дугайында, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколдарда кошкан документилер-биле таныжар, чогуур комиссиядан айыткан протоколдарның болгаш аңаа кошкан документилерниң шынзыдып каан хоолгаларын алыр хүлээлгелиг;

8) ону чоруткан комиссияның шиитпиринге болгаш кылган ажылынга (ажыл кылбаанынга) хамаарыштыр үстүнде турар комиссияже азы судче хомудалды киирер;

9) чогуур комиссияларга дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң бадылаашкыннарын катап санап турда олуржур эргелиг.

15. Хайгааракчы дараазында эрге чок:

1) дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынга бюллетеньнерни дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилеринге бээр;

2) дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчизиниң орнунга, ооң иштинде ооң дилээ-биле, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынга бюллетень алырынга хол үжүү салыр;

3) дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчизиниң орнунга, ооң иштинде ооң дилээ-биле, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынга бюллетеньнер долдурар;

4) бадылаашкынның чажыдын үреп турар ажылдар кылыр;

5) комиссияның бадылаар эргелиг кежигүннериниң чорудуп турары бюллетеньнер санаашкынынга дорт киржир;

6) дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынга комиссияның ажылынга шаптыктаар үүлгедиглер кылыр;

7) дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң аразынга дедир кыйгыртыр айтырыгларга хамаарыштыр суртаал чорудар;

8) чогуур комиссияның шиитпирлер хүлээп алырынга киржир эргези чок.

16. Дедир кыйгыртыышкынны белеткээр болгаш эрттирер дугайында медээлерни чырыдарынга киржип турар массалыг информация чепсектериниң төлээлери дараазында эргелерлиг болур:

1) комиссияларның хуралдарынга олуржур;

2) бадылаашкын түңнелдериниң дугайында участок комиссиязының протоколубиле база ол ышкаш бадылаашкын түңнелдериниң дугайында, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын түңнелдериниң дугайында, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның төнчү түңнелдериниң дугайында өске-даа комиссияларның протоколдары-биле, ооң иштинде катал тургускан, таныжар;

3) бо чүүлдүң 2 кезээнде айыттынган протоколдарның болгаш аңаа кошкан документилерниң хоолгаларын чогуур комиссиядан алыр;

4) суртаал чорудар хемчеглерге олуржур, ону массалыг информация чепсектеринге чырыдар;

5) хуусаа бетинде бадылаашкын хүннеринде, бадылаашкын хүнүнде бадылаашкын болуп турар бажыңга турар, а ол ышкаш фото болгаш видео тырттырылгаларны кылыр.

17. Комиссияның протоколдарының болгаш өске-даа документилериниң хоолгаларын комиссияның даргазы азы ооң оралакчызы, чок болза комиссияның секретары шынзыдар. Ынчан шынзыткан документиге айыткан кижилер «Шын» деп бижилгени кылыр, адын салыр, бодунуң фамилиязын болгаш инициалын, шынзыткан ай, хүнүн айтыр болгаш комиссияның таңмазын базар.

18. Комиссияларның чөвүлээр эргелиг кежигүннери, хайгааракчылар, участок комиссияларында бадылаашкында болгаш участок комиссияларында дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң бадылаашкыннарын санап турда киржип турар массалыг информация чепсектериниң төлээлери дедир кыйгыртыышкын суртаалынга хамааржыр демдектери чок хөрек демдээн каданыр эргелиг, аңаа бодунуң эрге-байдалын, фамилиязын, адын болгаш адазының адын айтыр. Комиссияларның чөвүлээр эргелиг кежигүннериниң, хайгааракчыларның хөрээнге кыстырар демдектериниң хевирин Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы доктаадып тургузар.

19. Бадылаашкында бадылаашкын бажыңынга фото болгаш (азы) видео тырттырылгаларны кылырын комиссияның даргазы, даргазының оралакчызы азы секретары-биле дугуржулга езугаар кылыр. Бадылаашкын бажыңынга фото болгаш (азы) видео- тырттырылгаларны бадылаашкынның чажыды хажыттынмас болгаш дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчизиниң үзел-бодалын илередирин контрольдаар арга турбас кылдыр, а ол ышкаш дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынга Россия Федерациязының хамаатызының киржири дээш контрольдаары турбас кылдыр кылыр ужурлуг. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынга киржип турар кижиниң чуруу кадрның (экранның) улуг кезээн эзлевес ужурлуг.

Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынга бюллетень долдурарынга бердинген черлерге фото болгаш (азы) видео- тырттырылгаларны кылыры, бадылаашкыннар санаашкынын эгелээринге чедир дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынга долдуруп каан бюллетеньнерниң фото болгаш (азы) видео- тырттырылгаларын кылыры хоруглуг.

Бадылаашкын болуп турар бажың-балгатка фото болгаш (азы) видео- тырттырылгаларны кылырын Россия Федерациязының хамааты кодекизиниң 152.1 чүүлүнүң дүрүмнерин сагып тургаш чорудар.

Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызы-биле ажылдап турар комиссия кежигүннериниң ажылының фото болгаш (азы) видео- тырттырылгазын ында киирген персоналдыг медээлерниң чажыды кадагалаттынар кылдыр боттандырар.

Хайгааракчылар бадылаашкын болуп турар бажың-балгатка фото болгаш (азы) видео- тырттырылгаларны кылырын чогуур участок комиссиязының даргазының айтып берген черинге тырттырып болур.

YI эге. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын участоктарын тургузары, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызын тургузары

26 чүүл. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын участоктарын тургузары

1. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын чорударын болгаш бадылаашкын киржикчилериниң бадылаашкыннарын санаары-биле, «Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелериниң болгаш референдумга киржир эргезиниң кол-кол магадылалдарының дугайында» Федералдыг хоойлунуң 16 чүүлүнүң негелделери-биле дүүштүр муниципалдыг тургузугларның девискээрлеринде бүрүткеттинген соңгукчуларның санының дугайында медээлерни барымдаалап, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын участоктарын тургузар.

2. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын участоктарын чогуур девискээр комиссиязы-биле муниципалдыг районнуң, хоорай округунуң тус чер чагыргазының баштыңы, азы шериг кезээниң командири-биле дугуржулга езугаар тургузар. Бо чүүлдүң 4 кезээнде көрдүнген таварылгаларда, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын участоктарын девискээр комиссиязы тургузар. Бадылаашкын участоктарын бадылаашкын хүнүнге чедир 50 хонуктан орай эвесте, тус черниң болгаш өске-даа байдалдарны база бадылаашкын киржикчилерингe таарымчалыг байдалдарны тургузарын барымдаалап тургузар.

3. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның участок бүрүзүнүң девискээринде 3000 хөй эвес дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилери бүрүткеттинген турар ужурлуг.

4. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң түр үеде турар черлеринге (эмнелгелерге, санаторийлерге, дыштанылга бажыңнарынга, вокзалдарга, аэропорттарга, каразыттырып база буруудаттырган кижилерниң хоругдал черлеринге болгаш түр үеде турар өске-даа черлерге), чедери берге болгаш ырак-узак черлерге дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын участоктарын девискээр комиссиязы бо чүүлдүң 2-ги кезээнде доктааткан хуусаада тургузуп болур, чамдык таварылгаларда, Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы-биле дугуржулга езугаар бадылаашкын хүнүнге чедир, үш хонуктан орай эвесте, тургузуп болур. Чедери берге болгаш ырак черлерге дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын участоктарын девискээр комиссиязы чедери берге болгаш ырак черде турар объектиниң удуртукчузу-биле дугуржулга езугаар тургузар.

5. Шериг албанныглар дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның ниити участоктарынга бадылаар. Шериг кезектериниң девискээрлеринде, тускай болдурган, чурттакчылыг черлерден ырадыр тургускан черлерде дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын участоктарын шериг кезектериниң командирлери Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының шиитпири-биле бо чүүлдүң 2 кезээ-биле доктааткан хуусаада, а чамдык таварылгаларда — бадылаашкын хүнүнге чедир үш хонуктан орай эвесте тургузар.

6. Дугаарларын болгаш кызыгаарларын айытканы-биле дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын участоктарының даңзызын (бир эвес дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын участогу чурттакчылыг черниң девискээриниң бир кезээнде тургустунган болза) азы чурттакчылыг черниң адын, чурттакчылыг черлерниң даңзызын (бир эвес дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын участогу чурттакчылыг черниң, элээн каш чурттакчылыг черлерниң бүгү девискээринде тургустунган болза), участок комиссияларының турар черлерин, бадылаашкын бажыңнарын болгаш участок комиссияларының телефоннарының дугаарларын муниципалдыг районнуң, хоорай округунуң тус чер чагыргазының баштыңы, бадылаашкын хүнүнге чедир 40 хонуктан орай эвесте, а бо чүүлдүң 2 кезээнде айытканы хуусаа төнген соонда тургустунган участоктар дугайында медээни — оларны тургускан соонда, ийи хонуктан орай эвесте, парлап үндүрер.

7. Бир эвес дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын участоктары бо чүүлдүң 2 болгаш 4 кезектери-биле доктааткан хуусааларда тургустунмаан болза, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын участоктарын тургузар дугайында шиитпирни Тыва Республиканың Соңгулда дедир кыйгыртыр талазы-биле кын участоктарын тургузарының 2 азы 4 кезектери-биле доктаат лары төнген хүнден, үш хонук хүлээп алыр.

27 чүүл. Дедир кыйгыртыр бадылаашкын киржикчилерини рын тургузары

1. Дедир кыйгыртыр талаз дылаашкын киржикчилериң чогуур комиссиялар участок аайы-биле Тыва Республиканы комиссиязының тургускан май аңгы-аңгы кылдыр тургузар.

2. Дедир кыйгыртыр талаз дылаашкын киржикчилериң девискээр комиссиязы ба хүнүнге чедир 21 хонуктан о муниципалдыг районнуң, хоорай тус чер чагыргаларының башты риг кезээниң командириниң, ба киржикчилериниң түр када тур зацияларының удуртукчузунуң дугайында киирген медээлеринге тургузар.

Девискээр комиссиязы (дев миссиялары) Россия Федерация маатызын дедир кыйгыртыр т бадылаашкынның аңгы-аңгы уча да бадылаашкын киржикчилерин зынче кииргениниң фактызын таварылгада, айыткан комиссия комиссиялар) бадылаашкын кирж ниң даңзыларын участок комисс дамчыдарынга чедир даңзыларда ны азы четпес чүүлдерни эдер т ажылды (ажылдарны) чорудар.

3. Чедери берге азы ырак че гускан дедир кыйгыртыр талазы-б лаашкын участогунга хамаарышт кыйгыртыр талазы-биле бадылаа жикчилериниң даңзызын участок зы бадылаашкын хүнүнге чедир 2 орайтатпайн, а ховар таварылгала участок комиссиязын тургузар х нуң тус чер чагыргазының баштың рип турары дедир кыйгыртыр та бадылаашкын киржикчилериниң медээлерге үндезилеп тургузар.

4. Шериг кезээниң девискээр гускан дедир кыйгыртыр талазы дылаашкын киржикчилериниң уч талазы-биле дедир кыйгыртыр та бадылаашкын киржикчилериниң — шериг кезээнде турар шериг а ларның, оларның өг-бүл кежигүннериниң болгаш өске-да кыйгыртыр талазы-биле бадылаащ жикчилерин, бир эвес олар шериг турар черииң кызыгаарында чурт болза, участок комиссиязы бады хүнүнге чедир 20 хонуктан ора а чамдык таварылгаларда — уча миссиязын тургускан хүнден ора шериг кезээниң командириниң де гыртыр талазы-биле бадылаашкын чилериниң дугайында киирген мед ге үндезилеп тургузар.

5. Бадылаашкын киржикчилер када турар черлеринде тургустунга кыйгыртыр талазы-биле бадылаашк тогунга хамаарыштыр дедир кыйгы лазы-биле бадылаашкын киржикчи даңзызын (эмнелгелерде, санатор дыштанылга бажыңнарында, караз болгаш буруудаттырып турар ки таңныыл адааңга тудар черлерде өске-даа түр када турар черлерде участок комиссиязы бадылаашкын мурнунда хүнден орайтатпайн, ба кын киржикчизиниң түр турар орга зының удуртукчузунуң дедир кыйгы лазы-биле бадылаашкын киржикчи дугайында киирген медээлеринге үн тургузар.

6. Дедир кыйгыртыр талазы-б дылаашкын киржикчилериниң ду медээлерни бо чүүлдүң 2-5 кезек айыткан албан-дужаалдыг кижиле болгаш тодарадыр болгаш девиск миссиязынче, дедир кыйгыртыр тал ле бадылаашкын хүнүн томуйлаан дораан, а бир эвес дедир кыйгыр лазы-биле бадылаашкын киржикчил

аңзызын участок комиссиязы тургузуп ту-
ар болза, – чогуур участок комиссиязынга
ларны тургускан соонда, тургузар. Дедир
ыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын кир-
ижикчилериниң дугайында медээлерни чыы-
ын, ылаввылап тодаргайлаарын болгаш
ирерин Тыва Республиканың Соңгулда
омиссиязының доктааткан чуруму езугаар
ттандырар.

7. Дедир кыйгыртыр талазы-биле ба-
лаашкын киржикчилериниң даңзызын
и кезек кылдыр тургузар. Бадылаашкын
ржикчилериниң даңзызынче киирип турар
дир кыйгыртыр талазы-биле бадылааш-
н киржикчилериниң дугайында медээни
фавит езугаар азы өске-даа чурум-биле
ттакчылыг черлер, кудумчулар, бажың-
р, квартиралар аайы-биле) чыскаар. Даң-
га бадылаашкын киржикчизиниң фами-
зын, адын, адазының адын, төрүттүнген
лын (18 хар назылыгда — төрүттүнген ай,
үн немей), чурттап турар черииң адре-
айтыр. Бадылаашкын киржикчилериниң
зызынга бадылаашкын киржикчизиниң
портун азы хамаатының паспортун солуп
ар документизиниң сериязын болгаш
аарын, бадылаашкын киржикчизиниң ал-
ы дедир кыйгыртыр талазы-биле бады-
шкын бюллетень бүрүзү дээш ат салыр
лерни, бадылаашкын киржикчизинге
плетень берген участок комиссиязының
игүнүнүң ат салыр черин, а ол ышкаш
а демдеглелдер болгаш даңзының саа-
бүрүзүнүң медээлерин каттыштырганын
рер черлерни көрген турар ужурлуг.

8. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бады-
шкын киржикчилериниң даңзызын тур-
п тура «Соңгулдалар» КАС-ты ажыглап
ур. Дедир кыйгыртыр талазы-биле ба-
аашкын киржикчилериниң даңзызының
ги экземплярын машина-биле бижээн
рге, ийи дугаарын машина-биле ном-
хевирге. Чамдык таварылгаларда, де-
кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын
жикчилериниң даңзыларын хол-биле би-
хевирге тургузуп болур.

. Бо үүлдүң 2 кезээнге дүүштүр тургус-
дедир кыйгыртыр талазы-биле бады-
кын киржикчилериниң даңзыларының
и кезээн бадылаашкын хүнүнге чедир
рнук бурунгаар чогуур участок комис-
ынга акт езугаар хүлээдир, а ийиги эк-
лярын машина-биле номчуур хевирге
скээр комиссиязынга шыгжаар болгаш
Республиканың Соңгулда комиссиязы-
доктааткан чуруму езугаар ажыглаар
иштинде катап бадылаашкын чорудуп
). Дедир кыйгыртыр талазы-биле ба-
ашкын киржикчилериниң даңзызынга
скээр комиссиязының даргазы болгаш
тары аттарын салыр, девискээр комис-
ының таңмазын базып шынзыдар.

. Бо үүлдүң 3-5 кезектери-биле
үр тургускан, дедир кыйгыртыр та-
биле бадылаашкын киржикчилери-
частогунуң талазы-биле бадылаашкын
икчилериниң даңзызынга участок ко-
язының даргазы болгаш секретары
лыр болгаш участок комиссиязының
зын базып шынзыдар.

. Участок комиссиязы дедир кыйгыр-
алазы-биле бадылаашкын киржикчи-
ің даңзызының бир дугаар экземпля-
ңгы-аңгы ном кылдыр чарып болур
г. Ындыг ном бүрүзүн бадылааш-
олур хүннүң мурнунда хүнден орай
көктеттинген турар ужурлуг, ону чо-
часток комиссиязының таңмазы-биле
каар болгаш ооң даргазы атты салыр.

. Участок комиссиязы бадылаашкын
кчилериниң даңзызын алган соонда
лап хынаар болгаш олче эргежок чу-
скерилгелерни бо Хоойлунуң 29 үүл-
е дүүштүр хамаатыларның хууда ча-
жиктеринге, тус чер бот-башкарылга
арының, албан-дужаалдыг кижи-
, хамааты байдалының актыларын
р органнарның, Россия Федерация-
хамаатыларының Россия Федера-
ың кызыгаарында чурттап турар
ң болгаш турар черииң аайы-биле
елин кылыр органнарның чогуур до-
илериниң, дедир кыйгыртыр тала-
е бадылаашкын киржикчизин өске
к дедир кыйгыртыр талазы-биле ба-
шкын киржикчилериниң даңзызын-
че киирериниң дугайында үстүнде турар комиссияларның дыңнадыгларынга үндезилеп киирер. Ылаввылап хынаан болгаш тодараткан дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызынга участок комиссиязының даргазы болгаш секретары бадылаашкын мурнунда хүнден орайтатпайн, аттарын салыр болгаш участок комиссиязының таңмазын базып шынзыдар.

13. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң дугайында медээлер киирип турар кижилер чогуур медээлерниң шынныы, долузу болгаш оларны өй-шаанда киирери дээш харыысалгалыг болур.

28 үүл. Хамаатыларны дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызынче киирериниң болгаш оон уштурунуң чуруму

1. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзыларынче бо Хоойлунуң 5 үүлү-биле дүүштүр дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынга киржир эргелиг Россия Федерациязының шупту хамаатыларын киирер.

2. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызынче Россия Федерациязының хамаатызын дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның тодаргай участогунда бадылаашкын киржикчилериниң даңзызынче киирериниң барымдаазы болза, ооң чурттап турар черииң дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын участогунуң девискээринде турарының фактызы болур, ону Россия Федерациязының хамаатыларының Россия Федерациязының кызыгаарынга хостуг көжүп шимчээринге, турар черин болгаш чурттаар черин шилип алырынга эргелерин боттандырарының чурумун таарыштырып турар федералдыг хоойлу-биле дүүштүр Россия Федерациязының кызыгаарында турар черииң талазы-биле болгаш чурттап турар черииң аайы-биле Россия Федерациязының хамаатыларының бүрүткел учедун кылыр органнар доктаадып тургузар.

3. Шериг кезектериниң турар черлеринден дашкаар чурттап турар шериг албанныгларны дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызынче чурттап турар черииң аайы-биле ниити үндезиннерге киирер. Шериг кезектеринде турар шериг албанныгларны, оларның өг-бүлелериниң кежигүннерин болгаш шериг кезээниң турар черииң кызыгаарында чурттап турар өске-даа бадылаашкын киржикчилерин дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызынче киирериниң барымдаазы болза, чогуур шериг кезээниң албанының азы Россия Федерациязының хамаатыларының бүрүткел учедун кылыр органнарның шериг кезээниң кызыгаарында оларның чурттап турар черииң турар фактызы, чок болза келдиртиишкин-биле шериг албанын эртип турар хамаатыларның шериг кезээниң штадынга киирериниң дугайында шериг кезээниң командириниң дужаалы болур.

4. Бадылаашкын хүнүнде эмнелгелерде, санаторийлерде, дыштанылга бажыңнарында каразыттырып база буруудаттырып турары-биле таңныыл адааңда болгаш өске-даа түр келген черлерде турар дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилерин дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызынче паспортунуң азы хамаатының паспортун солуп турар документизинге болгаш учеттан үндүр бижиткен шынзылгаларга (моон соңгаар үндүр бижиткен шынзылга дээн) үндезилеп киирер. Түр када турар черлерде турар, ажылының үези соксаал чок бүдүрүлгелерде ажылдап турар болгаш ажылының (сменазының) үргүлчүлээшкинин эвээжедири болдунмас ажылдарның чамдык хевирлеринде ажылдап турар бадылаашкын киржикчилери, а ол ышкаш шериг кезээниң турар черинден дашкаар турар, үндүр бижиткен шынзылга алыр аргазы чок шериг албанныгларның аразындан дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилерин, участок комиссиязының шиитпири-биле оларның түр када турар черииң аайы-биле, бадылаашкын хүнүнге чедир үш хонуктан орай эвесте участок комиссиязынче киирген хууда бижимел билдириишкини езугаар дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын участогунда дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызынче киирип болур. Ол дугайында медээни девискээр комиссиязын дамчыштыр бадылаашкын киржикчизиниң чурттап турар черииң аайы-биле дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызынче киирген участок комиссиязынче дамчыдар. Участок комиссиязы бадылаашкын киржикчилериниң даңзызының чогуур одуруунга дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын участогунуң дугаарын айытпышаан, дараазында бижимелди кылыр: «Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң № участогунда дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызынче киирген».

5. Албадал-биле өскээр көшкен кижилер деп санаттынган, азы болза миграция айтырыгларының талазы-биле күүсекчи эрге-чагырганың федералдыг органынга айтырыг тургускан, азы ооң девискээр органынче оларны албадал-биле көшкен кижилер деп санаарының дугайында дилег киирген Россия Федерациязының хамаатыларын дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызынче, оларның түр када турар черииң аайы-биле паспортунга азы хамаатының паспортун солуп турар документизинге үндезилеп, а ол ышкаш айыткан органнарның берген документилеринге үндезилеп киирер.

6. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын участогунуң девискээринде чурттап турар черииң аайы-биле бүрүткеттирген Россия Федерациязының хамаатылары дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызын дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилеринге таныжары-биле киирген соонда, а ол ышкаш кандыг-бир чылдагаан ужундан дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызынче кииртинмейн барган дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилерин участок комиссиязы дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызынче паспортунуң азы хамаатының паспортун солуп турар документизинге үндезилеп, а эргежок чугула таварылгада — ол бадылаашкын участогунуң девискээринде бадылаашкын киржикчизиниң чурттап турар черииң турарын бадыткап турар документилерге үндезилеп киирер.

7. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчизин дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызынче чүгле чаңгыс дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын участогунга киирер.

8. Девискээр комиссиязының даргазының болгаш секретарының ат салганы (бо Хоойлу-биле көрдүнген таварылгада, - участок комиссиязының даргазы болгаш секретары) база ол комиссияның таңмазы-биле шынзыдып каан дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызындан Россия Федерациязының хамаатызын үндүрерин чүгле албан-езузунуң документилеринге үндезилеп, ооң иштинде дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчизин өске бадылаашкын участогунда дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызынче киирериниң дугайында үстүнде турар девискээр комиссиязының дыңнадыынга, а ол ышкаш бо Хоойлу-биле доктааткан чурум езугаар дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчизинге учеттан үндүр бижиткен шынзылганы бергенде кылыр. Ынчан дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызынга хамаатыны дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызындан үндүргениниң ай, хүнүн болгаш үндүргениниң чылдагаанын айтыр. Ол бижимелди участок комиссиязының даргазы хол үжүү-биле, а учеттан үндүр бижиткен шынзылганы берген таварылгада, ындыг шынзылга берген участок комиссиязының кежигүнүнүң холунуң үжүү-биле шынзыдар.

9. Бадылаашкын төнген соонда база бадылаашкыннар санаарының мурнунда дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызынче кандыг-бир өскерилгелер киирери хоруглуг.

29 үүл. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилерин дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзылары-биле таныштырары

1. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызын участок комиссиязы дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилерин таныштырары-биле болгаш немелде тодарадылгалар кылыры-биле, бадылаашкын хүнүнге чедир 20 хонук бурунгаар, а бо Хоойлунуң 27 үүлүнүң 3-5 кезектери-биле көрдүнген таварылгаларда, ол хуусаадан орайтадыр дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызын тургузары-биле – дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызын тургусканының соонда дораан киирер.

2. Бо Хоойлунуң 5 үүлү-биле дүүштүр дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынга киржир эргелиг Россия Федерациязының хамаатызы участок комиссиязынче ону дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызынче киирбээнииң дугайында, ооң дугайында дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызында киирген өске-даа медээлерде частырыглар азы шын эвес үүлдер барының дугайында билдириишкин киирер эргелиг. Бижик кирген хүнден эгелээш 24 шак дургузунда, а бадылаашкын хүнүнде ийи шак дургузунда, ынчалза-даа бадылаашкын доозулган үеден орай эвесте, участок комиссиязы билдириишкин ээзиниң киирген медээлерин болгаш киирген документилерин хынаар азы частырыгны база шын эвес үүлдү узуткаар, азы билдириишкинни хүлээвес чылдагаанын айытканы-биле бижимел харыыны бээр хүлээлгелиг.

3. Бо үүлдүң 2 кезээнде айыткан билдириишкинни күш чок болдурарының дугайында участок комиссиязының шиитпиринге хамаарыштыр хомудалды (участок комиссиязының турар черииң аайы-биле) хомудалдар (билдириишкиннер) сайгарар хүлээлгелиг үстүнде турар комиссияже азы судче, үш хонук хуусаада, а бадылаашкын хүнүнге чедир үш болгаш оон эвээш хүн дургузунда, а бадылаашкын хүнүнде — доп-дораан киирер. Бир эвес хомудалдарны (билдириишкиннерни) хандырар дугайында шиитпир хүлээп алган болза, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызынга эдилгелерни участок комиссиязы дораан кылыр.

4. Россия Федерациязының хамаатызы бүрүзү бо Хоойлунуң 27 үүлүнүң 7 кезээнде айытканы, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның чогуур участогунда дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызынче кииртинген дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң дугайында медээлерниң өскерилгенииң дугайында участок комиссиязынга дыңнадыр эргелиг.

YII эге. Дедир кыйгыртыр талазы-биле кампанияның медээ хандырылгазы

30 үүл. Дедир кыйгыртыр талазы-биле кампанияның медээ хандырылгазы

Дедир кыйгыртыр талазы-биле кампанияның медээ хандырылгазынче дедир кыйгыртыр айтырыглар талазы-биле соңгукчуларга (дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилеринге) медээни чедирери болгаш суртаалдаары, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң медерелдиг үзел-бодалын илередиринге дузалаары, дедир кыйгыртыр талазы-биле кампанияның ажык-чарлыы кирип турар.

31 үүл. Соңгукчуларга (дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилеринге) медээни чедирери

1. Соңгукчуларга (дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилеринге) медээни чедирерин күрүне эргечагыргазының органнары, тус чер бот-

башкарылгазының органнары, комиссиялар болгаш массалыг информация чепсектериниң үндүрүлгелерин боттандырып турар организациялар, хуу кижилер болгаш юридиктиг эргелиг черлер «Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелериниң болгаш референдумга киржир эргезиниң кол-кол магадылалдарының дугайында» Федералдыг хоойлу-биле дүүштүр боттандырар.

2. Массалыг информация чепсектеринге чырыдар азы өске-даа арга-биле тарадыр медээ материалдары чөптүг болгаш шын болур ужурлуг, дедир кыйгыртып турар кижиниң эргелерин, дедир кыйгыртыр талазы-биле эгелекчи бөлүктүң эргелериниң деңин хажытпас ужурлуг.

3. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилеринге, ооң иштинде массалыг информация чепсектерин таварыштыр, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны белеткээриниң болгаш эрттиреринің дугайында, Тыва Республиканың Баштыңын дедир кыйгыртырының чурумунуң дугайында хоойлужудулга дугайында медээни чедирерин комиссиялар боттандырар. Комиссиялар, ол ышкаш, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның инвалидтер болуп турар киржикчилеринге медээ чедирер талазы-биле эргежок чугула хемчеглерни алыр.

4. Массалыг информация чепсектериниң үндүрүлгелерин боттандырып турар организациялар соңгукчуларга (дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилеринге) медээ чедирер талазы-биле бодунуң «Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелериниң болгаш референдумга киржир эргезиниң кол-кол магадылалдарының дугайында» Федералдыг хоойлу-биле, бо Хоойлу-биле дүүштүр боттандырар ажыл-чорудулгазынга хостуг болур.

5. Өйлеп үнер парлалга үндүрүлгелериниң информастыг теле- болгаш радиопрограммаларынга, парлаан чүүлдеринге эгелекчи бөлүктүң ажыл-чорудулгазының, дедир кыйгыртып турар кижи дугайында дыңнадыгларны комментарий чокка, чүгле аңгы информастыг блок-биле бээр. Олче дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның кандыг-бир киржикчизин дээре деп санаан туруп болбас, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның кандыг-бир киржикчизин, ооң иштинде оларның ажыл-чорудулгазын чырыдар үезиниң, ындыг дыңнадыглар кылырынга аңгылаан парлалга шөлүнүң хемчээлиниң талазы-биле кызагдаан хевирни тургузуп болбас.

6. Дедир кыйгыртып турар кижи азы ооң даалгазы-биле ооң төлээзи дедир кыйгыртырының үндезини кылдыр үнүп турар байдалдарга хамаарыштыр, дедир кыйгыртыр талазы-биле кампанияның бүгү үезиниң дургузунда боду тускай болгаш хостуу-биле тайылбыр бээр эргелиг.

Айыттынган байдалдарга хамаарыштыр дедир кыйгыртып турар кижиниң бээр интервьюзу, дедир кыйгыртып турары дээш азы удур бадылаарынче кыйгырыг болбайн турар өске-даа хөй-ниити мурнунга чугаалаар сөстери суртаал материалдары болбас ужурлуг.

7. Дедир кыйгыртыр талазы-биле кампанияның медээ-биле хандырар ажылда киржип турар журналист, өске-даа чогаадыкчы ажылдакчы, массалыг информация чепсектериниң үндүрүлгелерин боттандырып турар организацияның албан-дужаалдыг кижизи, Тыва Республиканың Баштыңын дедир кыйгыртырының чурумунуң дугайында хоойлужудулга-биле дүүштүр ажыл берикчизиниң саналы-биле ажылдан үндүрткен азы оларның чөпшээрели чокка дедир кыйгыртыр талазы-биле кампания үезинде болгаш дедир кыйгыртыр талазы-биле кампанияның хуусаазы төнген соонда, бир чыл дургузунда, өске ажылче шилчиттинген туруп болбас, кажан Россия Федерациязының күш-ажыл хоойлужудулгазы-биле дүүштүр оларга суд чуруму-биле удурланмаан азы суд чуруму-биле хоойлу езугаар шын болгаш үндезинниг деп санаан кеземче онааттынган таварылгалардан аңгыда.

8. Бадылаашкын хүнүнде Тыва Республиканың девискээринде бадылаашкынның төнер үезинге чедир бадылаашкын түңнелдериниң дугайында, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның төнчү түңнелдериниң дугайында, олче кирери чамдык кижилерге кызыгаарлаттынмаан («Интернет» четкизин киргени-биле), медээлерни парлаары (чонга чарлаары), ооң иштинде ындыг медээлерни информастыг-телекоммуникация четкилеринге тарадыры хоруглуг.

32 чүүл. Хөй-ниитиниң санал-оналын айтырары

1. Дедир кыйгыртыр талазы-биле кампания-биле холбаштыр хөй-ниитиниң санал-оналын айтырганының түңнелдерин парлаары (чонга чарлаары) соңгукчуларга (дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилеринге) медээ чедирериниң база бир өске хевири болур.

2. Дедир кыйгыртыр талазы-биле кампания-биле холбаштыр хөй-ниитиниң санал-оналын айтырганының түңнелдерин парлап тура (чонга дыңнадып тура), ол түңнелдерни парлап турар (чонга дыңнадып турар) массалыг информация чепсектери, хамаатылар болгаш оларны парлап турар (чонга чарлап турар) организациялар айтырыг салган организацияны, ону эрттиргенининг үезин, айтырыг харыылаарынга киришкеннерниң (шилилге езугаар таварышкан) санын, айтырыг салган девискээрни, медээлер чыгганының аргаларын, айтырыгның дорт утказын, частырыглыг боол болурунуң статистика езугаар үнелелин, айтырыг салырын чагаан болгаш ону парлаарын (чонга чарлап дыңнадырын) төлээн кижиниң, албан черииниң (кижилерниң, албан черлериниң) адын айтыр хүлээлгелиг.

3. Бадылаашкын хүнүнге чедир беш хонук хуусаада, а ол ышкаш бадылаашкын хүнүнде хөй-ниитиниң санал-оналын айтырганының түңнелдерин, дедир кыйгыртыр талазы-биле кампания-биле холбаштыр өске-даа шинчилелдерниң баш удур көрүүшкүннерин парлаары (чонга чарлаары), ооң иштинде чамдык кижилерге олче кирери кызыгаарлаттынмаан медээ-телекоммуникация четкилеринге («Интернет» четкизин киргени-биле), оларны салыры хоруглуг.

33 чүүл. Дедир кыйгыртыр талазы-биле кампанияның медээ хандырылгазынга ажыглап турар телерадио-дамчыдылганың болгаш өйлеп үнер парлалга үндүрүлгелериниң организациялары

1. Дедир кыйгыртыр талазы-биле кампанияның медээ-биле хандырылгазын «Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелериниң болгаш референдумга киржир эргезиниң кол-кол магадылалдарының дугайында» Федералдыг хоойлунуң 47 чүүлүнде айыттынган телерадиодамчыдылганың, өйлеп үнер парлалга үндүрүлгелериниң күрүне организацияларын, а ол ышкаш телерадио-дамчыдылганың, өйлеп үнер парлалга үндүрүлгелериниң күрүнении эвес организацияларын ажыглап тургаш боттандырар.

2. Күрүне эрге-чагырга органнарының, тус чер бот-башкарылга органнарының чүгле оларның албан-езузунуң материалдарын болгаш дыңнадыгларын, нормативтиг болгаш өске-даа актыларын парлаар кылдыр тургускан өйлеп үнер парлалга үндүрүлгелеринге суртаал материалдары, ол ышкаш дедир кыйгыртыр талазы-биле эгелекчи бөлүктүң, дедир кыйгыртып турар кижиниң ажыл-чорудулгазын чырыдып турар эдилгелиг материалдарны парлавас.

3. «Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелериниң болгаш референдумга киржир эргезиниң кол-кол магадылалдарының дугайында» Федералдыг хоойлу-биле дүүштүр телерадио-дамчыдылганың болгаш өйлеп үнер парлалга үндүрүлгелериниң организациялары

1. Дедир кыйгыртыр талазы-биле кампанияның медээ-биле хандырылгазын «Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелериниң болгаш референдумга киржир эргезиниң кол-кол магадылалдарының дугайында» Федералдыг хоойлунуң 47 чүүлүнде айыттынган телерадиодамчыдылганың, өйлеп үнер парлалга үндүрүлгелериниң күрүне организацияларын, а ол ышкаш телерадио-дамчыдылганың, өйлеп үнер парлалга үндүрүлгелериниң күрүнении эвес организацияларын ажыглап тургаш боттандырар.

2. Күрүне эрге-чагырга органнарының, тус чер бот-башкарылга органнарының чүгле оларның албан-езузунуң материалдарын болгаш дыңнадыгларын, нормативтиг болгаш өске-даа актыларын парлаар кылдыр тургускан өйлеп үнер парлалга үндүрүлгелеринге суртаал материалдары, ол ышкаш дедир кыйгыртыр талазы-биле эгелекчи бөлүктүң, дедир кыйгыртып турар кижиниң ажыл-чорудулгазын чырыдып турар эдилгелиг материалдарны парлавас.

3. «Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелериниң болгаш референдумга киржир эргезиниң кол-кол магадылалдарының дугайында» Федералдыг хоойлу-биле дүүштүр телерадио-дамчыдылганың болгаш өйлеп үнер парлалга үндүрүлгелериниң республиканың күрүне организацияларының даңзызын Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы массалыг информация чепсектерин бүрүткээр талазы-биле хүлээлгелерни боттандырарынга төлээлеттирген күүсекчи эрге-чагырганың федералдыг органының девискээр органының саналдап киргени-биле, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны томуйлаар дугайында шиитпирни албан-езузу-биле парлаан (чонга чарлаан) хүннүң дараазында хүнде, он дугаар хонуктан орайтатпайн, парлап үндүрер.

4. «Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелериниң болгаш референдумга киржир эргезиниң кол-кол магадылалдарының дугайында» Федералдыг хоойлу-биле дүүштүр бо чүүлдүң 3 кезээнде айыткан даңзыны Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязынче, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны томуйлаарының дугайында шиитпирни албан-езузу-биле парлаан (чонга чарлаан) хүннүң дараазында хүнде, беш дугаар хүнден орайтатпайн, чорудар. Ол даңзыга телерадио-дамчыдылга организациязы, өйлеп үнер парлалга үндүрүлгези бүрүзүнүң дугайында дараазында медээлерни киирер:

1) телерадио-дамчыдылга организациязының база чогуур массалыг информация чепсектериниң азы өйлеп үнер парлалга үндүрүлгезиниң ады;

2) телерадио-дамчыдылга организациязының азы өйлеп үнер парлалга үндүрүлгезиниң редакциязының юридиктиг адрези;

3) телерадио-дамчыдылга организациязының тургузукчузу (тургузукчулары) болгаш өйлеп үнер парлалга үндүрүлгезиниң азы өйлеп үнер парлалга үндүрүлгезиниң редакциязының тургузукчузу (тургузукчулары);

4) күрүне деткимчезиниң хевири болгаш хемчээли (бир эвес ындыг деткимче дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны томуйлаар дугайында шиитпирни албан-езузу-биле парлаан (чарлаан) хүннүң мурнунда чылдың дургузунда турган болза);

5) Тыва Республиканың устав езугаар (чыылдалыг) капиталында үлүү (салыышкыны) (бир эвес ындыг үлүг дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны томуйлаарының дугайында шиитпирни албан-езузу-биле парлаан (чонга чарлаан) хүнде бар болза);

6) өйлеп үнер парлалга үндүрүлгезиниң үнер үези;

7) телерадио-дамчыдылга организациязы, өйлеп үнер парлалга үндүрүлгези тускай угланыышкынныг бооп турарын айытканы (тускай угланыышкынныг телерадио-дамчыдылга организацияларынга, өйлеп үнер парлалга үндүрүлгелеринге хамаарыштыр).

34 чүүл. Дедир кыйгыртыр айтырыглар талазы-биле суртаал

1. Дедир кыйгыртыр айтырыглар талазы-биле суртаалды:

1) телерадио-дамчыдылга организацияларының болгаш өйлеп үнер парлалга үндүрүлгелериниң каналдарынга;

2) суртаал чорудар хөй-ниити хемчеглерин эрттиреринің аргазы-биле;

3) парлаан, аудиовизуалдыг болгаш өске-даа суртаал материалдарын үндүреринің болгаш тарадырының аргазы-биле;

4) хоойлу-биле хоруттунмайн турар өске-даа аргалар-биле.

2. Дедир кыйгыртыышкынны эрттирер талазы-биле эгелекчи бөлүк, дедир кыйгыртып турар кижи бодунуң суртаалының уткашынарын, хевирлерин болгаш аргаларын боду тодарадыр, ону чорударын боду кылыр, а ол ышкаш ону эрттиреринге Россия Федерациязының хоойлужудулгазы-биле тургускан чурум езугаар өске-даа кижилерни киириштирер эргелиг.

3. Дедир кыйгыртыр талазы-биле айтырыгларга хамаарыштыр суртаал ажылын чорудары, кандыг-даа суртаал материалдарын үндүрери болгаш тарадыры дараазында кижилерге болгаш организацияларга хоруглуг:

1) күрүне эрге-чагыргазының федералдыг органнарынга, Россия Федерациязының субъектилериниң күрүне эрге-чагырга органнарынга, өске күрүне органнарынга, тус чер бот-башкарылга органнарынга;

2) политиктиг партиялардан аңгыда, күрүненің азы соңгулдалыг муниципалдыг албан-дужаалды эзлеп турар, күрүне азы муниципалдыг албанда турар, чок болза өнчү хевириңден хамаарылга чокка, организацияларның башкарылга органнарының кежигүннери бооп турар кижилер (башкарылганың дээди органы хурал болуп турар организацияларда — ол органының ажыл-чорудулгазының у
боттандырып турар органнар
гүннери), боттарының албан-д
ажыл-албан хүлээлгелерин күү
болгаш (азы) бодунуң албан-д
ажыл-албан байдалының арты
ажыглап турда;

3) шериг кезектеринге, ш
черлеринге болгаш организация

4) ачы-буян чедирер болга
чүдүлге организацияларынга, о
гусканы организацияларга, а
чүдүлге каттыжыышкыннарыны
неринге база киржикчилеринге
болгаш езулалдар эрттирип тура

5) комиссияларга, комиссия
дылаар эргелиг кежигүннеринге;

6) даштыкы хамаатыларга,
гези чок кижилерге, даштыкы
эргелиг черлерге;

7) делегей организациялары
бүгү-делегейниң хөй-ниити катты
нарынга;

8) массалыг информация чеп
үндүрүлгелерин боттандырып ту
низацияларның төлээлеринге, о
рының профессионал ажыл-чо
боттандырып турда;

9) дедир кыйгыртыр талазы
пания үезинде суд шиитпири-би
Федерациязының хамаатыларын
да эргелериниң болгаш референ
жир эргезиниң кол-кол магадыл
дугайында» Федералдыг хоойлу
лүнүң 1 пунктузу-биле көрдүнген
лаашкыннарны хажытканының ф
тургускан кижилерге хоруглуг.

4. Массалыг информация чеп
үндүрүлгелерин боттандырып ту
низацияларның төлээлери про
ажыл-чорудулгазын боттандырыг
дээ материалдарын үндүрер бо
дыр талазы-биле ажыл-чорудулга
таварылгада, бир эвес ол матер
утка-шынары дедир кыйгыртыры
аңаа удур бадылаарынче кыйгы
болза, дедир кыйгыртыр айтыр
лазы-биле суртаал деп санаар,
материалдарның утказы дедир
айтырыглар талазы-биле суртаа
терин көргүзүп турар, ынчалза-
кыйгыртыры дээш азы аңаа удур
рынче кыйгырыг чок болза, - д
гыртыр айтырыглар талазы-бил
кылдыр санаар, бир эвес ындыг
дедир кыйгыртыр талазы-биле
кын эрттиреринің эге саналын де
ле хол үжүүнүң хуудузунга хол үж
арга-биле соңгукчуларны албадаа
биле азы оон өске арга-биле, чок
дир кыйгыртыр талазы-биле бад
киржикчилериниң ындыг детки
ойталап турар болза — дедир к
талазы-биле бадылаашкынга бад
оон ойталаар, дедир кыйгыртыры
удур бадылаар.

5. Күрүне азы соңгулдалы
палдыг албан-дужаалдарны ээл
кижилер дедир кыйгыртыр айты
хамаарыштыр суртаал ажылын чо
гелиг, ооң иштинде телерадио-да
организацияларының каналдарын
өйлеп үнер парлалга үндүрүлг
суртаал материалдарын үндүрер б
радыр эргелиг, ынчалза-даа бодун
дужаал болгаш албан-ажыл та
артык эргезин ажыглаар эргези чо

6. Дедир кыйгыртыр айты
хамаарыштыр суртаал ажылын
лаашкын хүнүнде 18 хар четпээн
кижилерни, ооң иштинде суртаал
дарынга оларның чуруктарын болг
ларын ажыглаары хоруглуг.

7. Дедир кыйгыртыр талазы-
дылаашкын эрттиреринің айтыры
хамаарыштыр суртаал материал
хамаатының чуруун, чугаалары
лаары чүгле ол кижиниң бодун
мел чөпшээрели-биле болдунуп
Чөпшээрелди бадыткап турар док
Тыва Республиканың Соңгулда к
зынче бо Хоойлунуң 40 чүүлүнүң 3
дүүштүр киирер суртаал материал
экземплярлары-биле кады киирер.
материалын телерадио-дамчыдылга

зациязының каналынга азы өйлеп үнер пар-алга үндүрүлгезинге салып турар таварыл-гада, ол документини Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының негээнин езугаар ңда киирер. Бо кызыгаарлаашкын дараа-ында таварылгаларга хамаарышпас:

1) дедир кыйгыртыышкынны эрттир-ер талазы-биле чогуур эгелекчи бөлүк-үң кежигүннериниң чуруктарын ажыглаа-ынга болгаш оларның дедир кыйгыртыр алазы-биле бадылаашкын эрттиреринiң йтырыгларынга хамаарыштыр чугаала-ын ажыглаарынга; Тыва Республиканың аштыңының чуруунга болгаш ооң дедир йгыртыышкынга удур бадылаашкын эрт-ирериниң айтырыгларынга хамаарыштыр гааларынга;

2) дедир кыйгыртыр талазы-биле ба-ылаашкын эрттиреринiң айтырыгларынга маарыштыр хөй-ниитиге чугаалаан бол-ш чарлап дыңнаткан санал-оналдарны, у дыңнаткан, парлаан ай, хүнүн (кайы де) болгаш ындыг чугааны дыңнаткан, рлаан массалыг информация чепсээниң ын айытпышаан ажыглаарынга. Суртаал териалдарынга бо Хоойлу-биле дүүштүр дир кыйгыртыр айтырыглар талазы-биле ртаалын чорударынга эргези чок кижиниң таазын, бир эвес ону дедир кыйгыртыр азы-биле бадылаашкынны эрттирер эге-чи бөлүктү бүрүткээр хүнге чедир чонга лап дыңнаткан турган болза, чөпшээреп ур;

3) бо Хоойлуга дүүштүр белеткээн бол-тараткан суртаал материалдарынга чон-арлап тараткан, чугааларга цитата кыл-ажыглаарынга.

8. Дедир кыйгыртыр айтырыглар тала-биле, дедир кыйгыртырынга удур сур-ажылын чорударынга чарыгдалдарны, Хоойлунуң 36-38 чүүлдери-биле доктаат-чурум езугаар халас эфир үезин болгаш ас парлалга шөлүн берген таварылгадан ыда, дедир кыйгыртыр талазы-биле, де-кыйгыртыышкынга удур бадылаашкын дуларының акша-хөреңгизи-биле бот-ырар.

35 чүүл. Суртаал чорудар үе

1. Суртаал үези дедир кыйгыртыышкын-рттирер талазы-биле эгелекчи бөлүктү ткээн хүнден эгелээр болгаш бады-шкын хүнүнге чедир бир хонук бурун-, тус чернии-биле тик шакта доостур.

2. Телерадио-дамчыдылга организация-ының каналдарынга болгаш өйлеп үнер алга үндүрүлгелеринге дедир кыйгыр-айтырыглар талазы-биле суртаалды лаашкын хүнүнге чедир 28 хонук бу-аар эгелээр болгаш бадылаашкын нге чедир бир хонук бурунгаар, тус ии-биле тик шакта соксаар.

3. Дедир кыйгыртыр айтырыглар та-биле суртаал ажылын бадылаашкын нде болгаш ооң мурнунда хүн чорудаа-оруглуг.

4. Суртаал чорударының парлалга мате-дарын (листовкалар, плакаттар болгаш даа) бо Хоойлу-биле доктааткан чурум ар комиссиялар турар, бадылаашкын бажың-балгаттарның даштынга мооң унда азып, дерип турган черлеринге, ке кирер эжиктерге чедир 50 метрден эвес хемчээлге бадылаашкын де биезги хевээр арттырар.

36 чүүл. Дедир кыйгыртыр айтырыглар ы-биле суртаалды телерадио-дамчы-организацияларының каналдарынга ш өйлеп үнер парлалга үндүрүлгеле-чорударының ниити негелдели

Телерадио-дамчыдылга организация-ының каналдарынга эфир үезин бол-йлеп үнер парлалга үндүрүлгелеринге лга шөлүн эгелекчи бөлүкке, дедир ыртып турар кижиге бо чүүл-биле, ойлунуң 38 болгаш 39 чүүлдери-би-рдүнген чурум езугаар халаска (ха-фир үези, халас парлалга шөлү) азы ирлиг кылдыр бээр.

Күрүнеңиң телерадио-дамчыдылга организациялары болгаш күрүне-йлеп үнер парлалга үндүрүлгелери-едакциялары эгелекчи бөлүкке, де-ыйгырткан кижиге дедир кыйгыртыр ыглар талазы-биле суртаал ажылын чорударынга дең байдалдарны хандырар хүлээлгелиг.

3. Бүгү-россияның күрүнеңиң телерадио-дамчыдылга белеткээр организациялары база Бүгү-россияның күрүнеңиң өйлеп үнер парлалга үндүрүлгелериниң редакция-лары эгелекчи бөлүкке, дедир кыйгырткан кижиге эфир үезин, парлалга шөлүн бо чүүлдүң 5 болгаш 6 кезектери-биле көрдүнген негелделерни айыткан организация-лар болгаш редакциялар күүседирин негээн турда, төлевирлиг кылдыр бээр.

4. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бады-лаашкын томуйлаар дугайында шиитпирни албан-езузу-биле парлаан (чонга чарлаан) хүнге чедир бир чылдан эрте эвесте бүрү ткеттирген, массалыг информация чепсекте-риниң үндүрүлгелерин харыылап турар күрү нении эвес телерадио-дамчыдылга кылыр организациялар база күрүнении эвес өйлеп үнер парлалга үндүрүлгелериниң редакци-ялары, төлевирлиг эфир үезин, төлевирлиг парлалга шөлүн бо чүүлдүң 5 болгаш 6 кезектери-биле көрдүнген негелделерни айыткан организациялар болгаш редакци-ялар күүседирин негээн турда, бээр эрге-лиг. Күрүнении эвес өске-даа телерадио-дамчыдылга кылыр организациялары база күрүнении эвес өйлеп үнер парлалга үндүрүлгелериниң редакциялары эгелекчи бөлүкке, дедир кыйгырткан кижиге эфир үезин, парлалга шөлүн бээр эргези чок.

5. Эфир үезин, парлалга шөлүн берген таварылгада, оларны төлээриниң байдал-дары эгелекчи бөлүкке, дедир кыйгырткан кижиге чаңгыс аай болур ужурлуг. Бо не-гелде эгелекчи бөлүкче кирип турар хамаа-тыларның тургусканы күрүнении эвес өйлеп үнер парлалга үндүрүлгелериниң редакция-ларынга хамаарышпас.

6. Эфир үезиниң, парлалга шөлүнүң төлевириниң хемчээлиниң (Россия Феде-рациязының валютазынга) база өске-даа негелделериниң дугайында медээлерни чо-гуур телерадио-дамчыдылга организациязы, өйлеп үнер парлалга үндүрүлгезиниң редак-циязы бир дугаар суртаал материалын пар-лап үндүрер хүнге чедир, бир хонук дур-гузунда парлап дыңнаткан турар ужурлуг. Айыттынган медээлерни эгелекчи бөлүкке, дедир кыйгырткан кижиге эфир үезин бол-гаш парлалга шөлүн бээринге белениниң дугайында дыңнадыышкын-биле кады ол-ла хуусаада Тыва Республиканың Соңгулда ко-миссиязынче киирген турар ужурлуг.

7. Телерадио-дамчыдылганың күрүне-нии эвес, бүгү-россияның күрүне органи-зациялары болгаш телерадио-дамчыдылга-ның тускайжыттынган организацияларының өй-өйлеп үнер парлалга үндүрүлгелериниң редакциялары, неделяда бирээден эвээш үнер республиканың күрүнеңиң өйлеп үнер парлалга үндүрүлгелериниң редакциялары, телерадио-дамчыдылганың тускайжыткан организациялары, өйлеп үнер тускайжыткан парлалга үндүрүлгелериниң редакциялары дедир кыйгыртыр айтырыглар талазы-биле суртаал ажылын чорударынга эфир үезин, парлалга шөлүн бээринден ойталап болур эргелиг. Ынчангаш бо чүүлдүң 6 кезээнде айыткан дыңнадыгны Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязынче, ол кезекте көр-дүнген хуусааларда киирбейн баарга, ону ойталаашкын кылдыр санаар.

8. Эгелекчи бөлүкке, дедир кыйгырткан кижиге эфир үезин, парлалга шөлүн берип турар телерадио-дамчыдылга кылыр орга-низациялар болгаш өйлеп үнер парлалга үндүрүлгелериниң редакциялары эфир үезиниң болгаш парлалга шөлүнүң хемчээл-дерин база өртек-үнезин Тыва Республика-ның Соңгулда комиссиязының доктаатканы хевирлерге болгаш чурумун езугаар тускай учетка алыр. Ол учеттуң медээлерин Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязынче, бадылаашкын хүнүнден эгелеп, он хонуктан орайтатпайн, киирген турар ужурлуг.

9. Эгелекчи бөлүкке, дедир кыйгырткан кижиге эфир үези, парлалга шөлү берген телерадио-дамчыдылга кылыр организация-лар болгаш өйлеп үнер парлалга үндүрүл-гелериниң редакциялары Тыва Республика-ның Соңгулда комиссиязының дилээ-биле төлевирлиг ажылдар кылырынга болгаш төлевирлиг дуза чедирери-биле эгелекчи бөлүктүң, дедир кыйгырткан кижиниң азы ооң төлээзиниң чөпшээрелин бадыткап ту-рар документилерин киирер хүлээлгелиг.

10. Дедир кыйгыртыр айтырыглар та-лазы-биле суртаал ажылын чорудары-биле халас эфир үезин, халас парлалга шөлүн бээрин телерадио-дамчыдылга организация-ларының, өйлеп үнер парлалга үндүрүл-гелериниң редакцияларының болгаш эгелекчи бөлүктүң, дедир кыйгырткан кижиниң азы ооң төлээзиниң аразынга чарган керээ-биле дүүштүр боттандырар.

11. Массалыг информация чепсектери-ниң үндүрүлгелерин боттандырып турар организациялар бадылаашкын хүнүнден эгелээш, үш чылдан эвээш эвес үеде, ха-лас болгаш төлевирлиг эфир үезин, халас болгаш төлевирлиг парлалга шөлүн бээр дугайында, бо чүүлдүң 8—10 кезектерин-де айыткан документилерни шыгжаар хүлээлгелиг.

37 чүүл. Телевидениеге болгаш радиога дедир кыйгыртыр айтырыглар талазы-биле суртаал чорударының негелделери

1. Дедир кыйгыртыр айтырыглар талазы-биле теле- болгаш радио-дамчыдылгалары кылыр республиканың күрүне организация-ларының каналдарынга халас эфир үезин дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылааш-кынны томуйлаар дугайында шиитпирни албан-езузу-биле парлаанының соонда эге-лекчи бөлүкке, дедир кыйгырткан кижиге дедир кыйгыртыр дугайында айтырыгларга хамаарыштыр суртаал ажылын чорудары-биле дең байдалдарга бээр.

2. Телерадио-дамчыдылганың республи-каның күрүне организациязы бүрүзүнүң берип турары бо чүүлдүң 1 кезээнде айыт-кан халас эфир үезиниң ниити хемчээлин канал бүрүзүнге-ле ажыл хүннеринде бо Хоойлунуң 35 чүүлүнүң 2 кезээнде док-тааткан үениң иштинде 30 минутадан эвээш эвес болур ужурлуг. Бир эвес ай-ыткан организацияның дамчыдылгазының ниити үези хүнде ийи шактан эвээш болур болза, берип турар эфир үезиниң ниити хемчээли дамчыдылганың ниити үезиниң дөрттүң биринден эвээш эвес болур ужур-луг. Бир эвес бо чүүлдүң 1 кезээнде айыт-кан эфир үезин бергенииң түңнелинде эгелекчи бөлүкке, дедир кыйгырткан кижи-ге 60 минутадан ажыг эфир үези онаажыр болза, телерадио-дамчыдылга организация бүрүзүнүң суртаал ажылын чорударынга берип турар эфир үезиниң ниити хемчээли кызырлыр болгаш ол 60 минута болур, ол эгелекчи бөлүк, дедир кыйгырткан кижи бүрүзүнүң санынга үлеттинген.

3. Бо чүүлдүң 2 кезээ-биле дүүштүр бе-рип турар эфир үезин чогуур теле- болгаш радио-дамчыдылганың эң хөй аудиторияны чыыптары, телерадио-дамчыдылга органи-зациязының тодарадыры үезинде чорудар.

4. Бо чүүлдүң 1 кезээ-биле дүүштүр дедир кыйгыртыр айтырыглар талазы-би-ле суртаал чорударынга берип турар халас эфир үезин эгелекчи бөлүктүң, дедир кый-гырткан кижиниң азы ооң төлээзиниң би-жимел билдириишкинине үндезилеп бээр, ону Тыва Республиканың Соңгулда комис-сиязынче жеребьевка тыртарынга чедир, беш хонуктан орайтатпайн, киирер.

5. Бир эвес халас эфир үезин алыры-биле чагыглар эгелекчи бөлүктен болгаш дедир кыйгырткан кижиден кирген болза, республиканың күрүнеңиң телерадио-дам-чыдылгазын кылыр организацияның берип турар халас эфир үезиниң хемчээлин олар-ның аразынга дең кылдыр үлээр.

Бир эвес бо чүүлдүң 4 кезээнде айыткан чагыг, бо чүүлдүң 1 кезээ дүүштүр дедир кыйгыртыр айтырыглар талазы-биле сур-таал чорударынга халас эфир үезин алыр эргелиг чүгле чаңгыс субъектиден кирген болза, ол эфир үезин ындыг субъектиге долу хемчээли-биле бээр.

6. Телерадио-дамчыдылганың республи-каның күрүне организацияларының канал-дарынга суртаал материалдарының, кат-тышкан суртаал материалдарының халас үндезинининге эфирже үнериниң ай, хүнүн болгаш үнер шагын тодарадыр жеребьев-каны Тыва Республиканың Соңгулда комис-сиязы, телерадио-дамчыдылганың чогуур организацияларының төлээлериниң кир-жилгези-биле чорудар. Жеребьевканы ба-дылаашкынга чедир 32 хонуктан орай эвес-те чорудар. Жеребьевка тыртып турда бо Хоойлунуң 25 чүүлүнүң 1 кезээнде айыткан кижилер, дедир кыйгырткан кижи азы ооң төлээзи олуржур эргелиг.

7. Жеребьевканың түңнелдерин прото-кол-биле долдурар. Жеребьевка түңнелде-ринде тодаратканы-биле халас эфир үезин хуваарының графигин Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы регионалдыг күрүне-ниң өйлеп үнер парлалга үндүрүлгелеринге парладыр.

8. Эгелекчи бөлүк, дедир кыйгыртып ту-рар кижи каттышкан суртаал хемчеглеринге киржиринден дамчыдылганың эфирже үне-ринге чедир, беш хонук бурунгаар ойталаар эргелиг, а бир эвес эфирже үнери чогуур жеребьевканы чоруткан соонда, беш хонук болгаш эгелээр болза, жеребьевка тырткан хүнде ойталаар. Ынчан каттышкан суртаал хемчеглерин чорудары-биле берген эфир үези, бир эвес айыткан хемчегде чүгле чаң-гыс киржикчи киржип турар болза, эвээ-жевес. Каттышкан суртаал хемчеглеринге киржиринден ойталаары айыткан хемчег-ге киржиринден ойталап турар эгелекчи бөлүкке, дедир кыйгырткан кижиге берип турар, бо чүүлдүң 1 кезээнде айыткан эфир үезин улгаттырарынга үндезин болбас.

9. Телерадио-дамчыдылга кылыр республиканың күрүне организациялары дедир кыйгыртыр айтырыглар талазы-би-ле суртаал чорударынга берген төлевирлиг эфир үезин курлавырлаар хүлээлгелиглер. Эгелекчи бөлүкке болгаш дедир кыйгырт-кан кижиге эфир үезиниң хемчээли болгаш төлээриниң негелделери чаңгыс аай болур. Курлавырлап турар эфир үезиниң ниити хемчээли бо чүүлдүң 1 кезээ-биле дүүштүр айыткан эфир үезиниң доктааткан ниити хемчээлинге дең азы оон улгадып турар ужурлуг, ынчалза-даа ол ийиден хөй катап улгатпас.

10. Эфир үези бээр дугайында керээ-лерге дараазында чүүлдерни айыткан ту-рар: дедир кыйгыртыр айтырыглар тала-зы-биле суртаалдың хевирин (формазы), эфирже үнер ай, хүнүн болгаш шагын, бе-рип турар эфир үезиниң үргүлчүлелдиин, ону төлээриниң хемчээлин болгаш чурумун, телерадио-дамчыдылгага журналистиң кир-жир хевирин болгаш негелдезин. Керээниң нелелделерин күүсеткен соонда, ачы-дуза чедиргенииң дугайында актыны болгаш эфир үезин ажыглаанының чогуур справка-зын тургузар, аңаа керээ езугаар дамчыдыл-ганың программазын, дамчыдылганың адын болгаш ооң эфирже үнген үезин айтыр.

11. Эфир үезиниң өртээн төлээринге акша-хөреңгини Россия Федерациязының Ажаалга банкызынче долузу-биле шил-читкенииң дугайында төлевир кылган до-кументини эгелекчи бөлүктүң саң-хөө ай-тырыгларының талазы-биле бүрүн эргелиг төлээзи, дедир кыйгыртып турар кижиниң саң-хөө айтырыгларының талазы-биле бүрүн эргелиг төлээзи, эфир үезин бер-ген хүннүң мурнунда хүнден орайтатпайн чедирген турар. Төлевир кылган докумен-тиниң хоолгазын, Россия Федерациязының Ажаалга банкызының демдеглээни-биле кады, эфир үезин бээринге чедир телера-дио-дамчыдылга организациязынче чору-дар. Айыткан негелделерни хажыткан та-варылгада, телерадио-дамчыдылга кылыр организацияларның каналдарынга эфир үезин бээрин болдурбас.

12. Россия Федерациязының Ажаалга банкызының филиалы төлевир докумен-тизин алган хүннүң, дараазында операция кылыр хүнден орай эвесте, акша-хөреңгини шилчиткен турар. Ынчан туда санажылга чок төлевирни кылырының хуусаазы ийи операция хүнүнден эртпес ужурлуг.

13. Бир эвес төлевирлиг эфир үезин ажыглап турар үеде эгелекчи бөлүктүң кежигүнү, дедир кыйгыртып турар кижи азы ооң төлээзи бо Хоойлу-биле доктаат-кан негелделерни хажыдар болза, теле-радио-дамчыдылгазын кылыр организация эфир үезин бээр дугайында керээни чарар дугайында негелде-биле судче хомудал ки-ирер эргелиг.

14. Телерадио-дамчыдылга кылыр орга-низацияларның каналдарынга суртаал мате-риалдарының, а ол ышкаш каттышкан сур-

таал хемчеглериниң дамчыдылгаларын ара үзери, ооң иштинде барааннар, ажылдар болгаш ачы-дуза чедирер рекламалар-биле үзе кирери хоруглуг.

15. Телерадио-дамчыдылга кылыр организацияларның каналдарынга суртаал материалдарының, а ол ышкаш каттышкан суртаал хемчеглериниң дамчыдылгаларын өске теле- болгаш радиопрограммалар, өске соңгулда мурнуның суртаал материалдарының трансляциязы-биле дуглаары хоруглуг.

16. Эфирге дедир кыйгыртыр айтырыгларга хамаарыштыр суртаал көргүскен теле- болгаш радиопрограммаларның видео- болгаш аудио-бижидилгелерин телерадио-дамчыдылганың чогуур организациязынга дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның ниити түңнелдерин албан-езузу-биле парлаан хүнден эгелээш, 12 айдан эвээш эвес үеде, шыгжаар.

38 чүүл. Суртаал ажылын өйлеп үнер парлалга үндүрүлгелеринге чорударының негелделери

1. Эгелекчи бөлүк, дедир кыйгыртып турар кижи неделяда чаңгыс удаадан эвээш эвес үнүп турар республиканың күрүнеңиң өйлеп үнер парлалга үндүрүлгелеринге дедир кыйгыртыр айтырыглар талазы-биле суртаал чорударынга халас бээр парлалга шөлүн: берип турар парлалга шөлүн дең хемчээлдиг, полосаларга турар чери дөмей, үжүктериниң размери дөмей болгаш өскедаа негелделери дең турда, алыр эргелиг.

2. Республиканың күрүнеңиң өйлеп үнер парлалга үндүрүлгелериниң редакцияларындан эгелекчи бөлүкке, дедир кыйгыртып турар кижиге халаска берип турар парлалга шөлүнүң ниити неделя санында эң биче хемчээли ол үндүрүлгениң неделя санында үнер парлалга шөлүнүң ниити хемчээлинден 5 хуудан эвээш эвес болур. Дедир кыйгыртыр талазы-биле айтырыгларга хамаарыштыр суртаал ажылын чорудары-биле республиканың күрүнеңиң өйлеп үнер парлалга үндүрүлгелериниң редакцияларының берип турар парлалга шөлүнүң ниити хемчээлиниң дугайында медээни ол-ла үндүрүлгеге дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны томуйлаар дугайында шиитпирни албан-езузу-биле парлаан (чонга чарлаан) соонда, 25 хонуктан орайтатпайн, парлаар.

3. Дедир кыйгыртыр айтырыгларга хамаарыштыр суртаал чорудары-биле бо чүүлдүң 1 кезээ-биле дүүштүр халас парлалга шөлүн эгелекчи бөлүктүң, дедир кыйгыртып турар кижиниң азы ооң төлээзиниң, жеребьевка тыртарынга чедир беш хонуктан орайтатпайн, Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязынче киирер бижимел билдириишкинге үндезилеп бээр.

Бир эвес айыткан билдириишкин бо чүүлдүң 1 кезээ-биле дүүштүр чүгле чаңгыс, дедир кыйгыртыр айтырыглар талазы-биле суртаал чорударынга халас парлалга шөлүн алыр эргелиг субъектиден кирген болза, ынчан халас парлалга шөлүн ол субъектиге, суртаал материалдарын кылыры-биле республиканың күрүнеңиң өйлеп үнер парлалга үндүрүлгезиниң редакциязының берип турары парлалга шөлүнге, долу хемчээл-биле бээр.

4. Бир эвес дедир кыйгыртыр талазы-биле кампанияда бо чүүлдүң 1 кезээ-биле дүүштүр халас парлалга шөлү алыр эргелиг ийи субъект киржип турар болза, ынчан эгелекчи бөлүктүң, дедир кыйгыртып турар кижиниң суртаал материалдарын төлевир чок үндезинге парлаарының ай, хүнүн жеребьевка тыртканының түңнелдери-биле тодарадыр, ону Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы республиканың күрүнеңиң өйлеп үнер парлалга үндүрүлгелериниң редакцияларының киржилгези-биле кылыр. Дугаар тыртыышкынын дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын хүнүнге чедир 32 хонуктан орай эвесте, чорудар. Дугаар тыртып турда, бо Хоойлунуң 25 чүүлүнүң 1 кезээнде айыткан кижилер олуржур эргелиг. Дугаар тыртканының түңнелдерин протокол-биле долдурар болгаш Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының шиитпири-биле бадылаар.

5. Неделяда чаңгыс удаадан эвээш эвес үнүп турар республиканың күрүнеңиң өйлеп үнер парлалга үндүрүлгелериниң редакциялары эгелекчи бөлүкке, дедир кыйгырткан кижиге дедир кыйгырткан айтырыг талазы-биле суртаал чорудары-биле бо Хоойлунуң 35 чүүлүнүң 2 кезээ-биле доктааткан үеде төлевирлиг парлалга шөлүн курлавырлаар хүлээлгелиглер. Төлевирниң хемчээли болгаш негелделери эгелекчи бөлүкке, дедир кыйгыртып турар кижиге шупту чаңгыс аай болур. Республиканың күрүнеңиң өйлеп үнер парлалга үндүрүлгелериниң редакцияларының курлавырлаан төлевирлиг парлалга шөлүнүң ниити хемчээли бо чүүлдүң 2 кезээ-биле дүүштүр бээр халас парлалга шөлүнүң ниити хемчээлинден эвээш болбас ужурлуг, ынчалза-даа ол оон ийиден хөй катап улгатпас.

6. Эгелекчи бөлүк, дедир кыйгыртып турар кижи курлавырлаан парлалга шөлүнүң ниити хемчээлинден, ол хемчээлди бо чүүлдүң 7 кезээнде айыткан чагыг киирген, бөлүктерниң ниити санынга үлээнинден алган үлүгнүң иштинге, төлевирлиг парлалга шөлүн алыр эргелиг.

7. Неделяда чаңгыс удаадан эвээш эвес үнүп турар республиканың күрүнеңиң өйлеп үнер парлалга үндүрүлгелеринге төлевирлиг үндезинге дедир кыйгыртыр айтырыг талазы-биле суртаал материалдарын парлаанының ай, хүнүн ол парлалга үндүрүлгелериниң редакцияларының аңаа хаара туттунган кижилерниң киржилгези-биле, эгелекчи бөлүктүң, дедир кыйгыртып турар кижиниң азы ооң төлээзиниң дугаар тыртарынга киржир дээш бижээн билдириишкинге үндезилеп чорудар. Дугаар тыртарын өйлеп үнер парлалга үндүрүлгезиниң редакциязының доктааткан хуусаада чорудар ужурлуг, ынчан өйлеп үнер парлалга үндүрүлгезиниң редакциязы ындыг жеребьевка тыртарының дугайында Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы, ону эрттиреринге чедир 3 хонуктан орайтатпайн дыңнадыр. Телерадио-дамчыдылга организациязы эгелекчи бөлүкке, дедир кыйгыртып турар кижиге жеребьевка тыртар хүннүң болгаш шагының дугайында медеглээр. Дугаар тыртып турда, Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының кежигүннери, а ол ышкаш бо Хоойлунуң 25 чүүлүнүң 1 кезээнде айыткан кижилер, дедир кыйгыртып турар кижи азы ооң төлээзи олуржур эргелиг. Дугаар тыртканының түңнелдерин протокол-биле долдурар.

8. Бо Хоойлунуң 36 чүүлүнүң 6 кезээниң негелделерин күүседип турар, Бүгүроссияның күрүнеңиң өйлеп үнер парлалга үндүрүлгелериниң редакциялары, а ол ышкаш неделяда бирден эвээш үнүп турар, республиканың күрүнеңиң өйлеп үнер парлалга үндүрүлгелериниң редакциялары эгелекчи бөлүкке, дедир кыйгырткан кижиге дедир кыйгыртыр айтырыг талазы-биле суртаал ажылын чорудары-биле төлевирлиг парлалга шөлүн бээр. Төлевирниң хемчээли болгаш негелдези шупту эгелекчи бөлүкке, дедир кыйгырткан кижиге чаңгыс аай болур. Айыткан өйлеп үнер парлалга үндүрүлгелериниң редакцияларының бээр парлалга шөлүнүң ниити хемчээли редакцияларның боттарының тодаратканы-биле болур. Суртаал материалдарын парладырының ай, хүнүн ол өйлеп үнер парлалга үндүрүлгелериниң редакцияларының аңаа хаара туттунган кижилерниң киржилгези-биле, сонуургалдыг кижилерниң дугаар тыртарынга киржир дээш бижээн билдириишкинге үндезилеп чорудар.

Дугаар тыртарын өйлеп үнер парлалга үндүрүлгезиниң редакциязының доктааткан хуусаазында чорудар ужурлуг, ынчан өйлеп үнер парлалга үндүрүлгезиниң редакциязы жеребьевка тыртарының дугайында Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязынга, ону чорударынга чедир 3 хонуктан орайтатпайн дыңнадыр. Телерадио-дамчыдылга организациязы эгелекчи бөлүкке, дедир кыйгыртып турар кижиге жеребьевка тыртар хүннүң болгаш шагының дугайында медеглээр. Дугаар тыртып турда, Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының кежигүннери, а ол ышкаш бо Хоойлунуң 25 чүүлүнүң 1 кезээнде айыткан кижилер, дедир кыйгыртып турар кижи азы ооң төлээзи олуржур эргелиг. Дугаар тыртканының түңнелдерин протокол-биле долдурар.

9. Бир эвес эгелекчи бөлүк, дедир кыйгыртып турар кижи дугаар тыртканының соонда парлалга шөлүн ажыглаарындан ойталаан болза, ол суртаал материалын парлаарынга чедир, беш хонуктан орайтатпайн, а бир эвес суртаал материалын чогуур жеребьевканы чоруткан соонда, беш хонуктан эвээш үеде парлаан болза, жеребьевка тырткан хүнде - ол дугайында бижимел хевир-биле чогуур өйлеп үнер парлалга үндүрүлгезиниң редакциязынга дыңнадыр, хосталы берген парлалга шөлүн өйлеп үнер парлалга үндүрүлгезиниң редакциязы бодунуу-биле ажыглаар эргелиг.

10. Бо Хоойлунуң 36 чүүлүнүң 6 кезээниң негелделерин күүседип турар, күрүнении эвес өйлеп үнер парлалга үндүрүлгелериниң редакциялары эгелекчи бөлүкке, дедир кыйгыртып турар кижиге бо Хоойлунуң 36 чүүлүнүң 5 кезээ-биле көрдүнген таварылгалардан аңгыда, парлалга шөлүн дең төлевирлиг байдалдарга бээр. Бо Хоойлунуң 36 чүүлүнүң 6 кезээниң негелделерин күүсетпээн күрүнении эвес өйлеп үнер парлалга үндүрүлгелериниң редакциялары эгелекчи бөлүкке, дедир кыйгыртып турар кижиге дедир кыйгыртыр айтырыглар талазы-биле суртаал чорудар сорулга-биле төлевирлиг парлалга шөлүн бээр эргези чок. Бо Хоойлунуң 36 чүүлүнүң 6 кезээниң негелделерин күүсеткен күрүнении эвес өйлеп үнер парлалга үндүрүлгелериниң редакциялары дедир кыйгыртыр айтырыг талазы-биле суртаал чорударынга парлалга шөлүн бээринден ойталаар эргелиг.

11. Парлалга шөлүнүң өртээн төлээринге акша-хөреңгини Россия Федерациязының Ажаалга банкызының филиалынче долузу-биле шилчиткенииң дугайында төлевир кылган документини эгелекчи бөлүктүң саң-хөө айтырыгларының талазы-биле бүрүн эргелиг төлээзи, дедир кыйгырткан кижиниң саң-хөө айтырыгларының талазы-биле бүрүн эргелиг төлээзи суртаал материалын албан-езузу-биле парлаан хүннүң мурнунда хүнден орайтатпайн, киирген турар ужурлуг. Төлевир кылган документиниң хоолгазын, Россия Федерациязының Ажаалга банкызының филиалының демдектээни-биле кады, дедир кыйгыртыышкынны эрттирер талазы-биле эгелекчи бөлүк, дедир кыйгыртып турар кижи азы ооң төлээзи, чок болза эгелекчи бөлүктүң саң-хөө айтырыгларының талазы-биле бүрүн эргелиг төлээзи, дедир кыйгыртып турар кижиниң саң-хөө айтырыгларының талазы-биле бүрүн эргелиг төлээзи парлалга шөлүн бээринге чедир, өйлеп үнер парлалга үндүрүлгезиниң редакциязынче киирер ужурлуг. Айыткан негелдени хажыткан таварылгада, парлалга шөлүн бээрин болдурбас.

12. Россия Федерациязының Ажаалга банкызының филиалы төлевир документизин алган хүннүң дараазында операция кылыр хүнден орай эвесте, акша-хөреңгини шилчиткен турар. Ынчан туда санажылга чок төлевир кылырының хуусаазы ийи операция хүнүнден эртпес ужурлуг.

13. Бо чүүл-биле дүүштүр боттандырып турар суртаал материалдарын парладып тура, кандыг-бир хевир-биле эдилгелиг комментарий, а ол ышкаш ат-биле азы чуруктарлыг тайылбыр-биле, эгелекчи бөлүк-биле, дедир кыйгырткан кижи-биле чөпшээреттинмээн, үделге кылбас.

14. Өйлеп үнер парлалга үндүрүлгелеринде чорудуп турар бүгү-ле суртаал материалдарынга дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның кайы фондузунуң акша-хөреңгизинден ол парлаан чүүлдүң төлевири кылдынганының дугайында медээни киирген турар. Бир эвес суртаал материалдары бо чүүлдүң 1 кезээ-биле дүүштүр халаска парлаттынган болза, ол дугайында медээни, кайы эгелекчи бөлүкке, дедир кыйгырткан кижиге парлаан чүүлдү үндүрер арга тургустунганын айытканы-биле, парлаан чүүлге киирер ужурлуг. Ол негелдениң күүселдези дээш харыысалганы өйлеп үнер парлалга үндүрүлгезиниң редакциязы алыр.

15. Өйлеп үнер парлалга үндүрүлгелериниң редакциялары, соңгулда катты-

жыышкынының, эгелекчи бөлү
турар хамаатыларның тургусканы
да, өйлеп үнер парлалга үндүрү
тиражын болгаш үнер өйүн өск
аргазы-биле, эгелекчи бөлүкке
тыр дээре деп үнелел бээр эргез

39 чүүл. Дедир кыйгыртыр а
талазы-биле суртаалды хөй-ниит
таал хемчеглериниң дузазы-биле
ның негелделери

1. Күрүне эрге-чагыргазын
нары, тус чер бот-башкарылга
эгелекчи бөлүкке, дедир кыйгыр
кижиге суртаал хемчеглерин орг
рынга болгаш эрттирериңге д
гүзер.

2. Митингилер, демонстрация
каалдар болгаш удурланыышкын
илередири-биле үнүп келген орг
ларның дыңнадыгларын бээрин бо
гарарын Россия Федерациязының
жудулгазы-биле доктааткан чуру
кылыр.

3. Эгелекчи бөлүктүң, дедир к
турар кижиниң азы ооң төлээзини
дилээ езугаар хөй-ниитиниң суртаа
лерин эрттиреринге таарымчалы
күрүне азы муниципалдыг өнчүде
жың-балгатты өнчү ээзи, бажың-ба
Тыва Республиканың Соңгулда к
зының доктааткан үезинде азы о
газы-биле девискээр комиссиязы
лар-биле ужуражылгалар эрттире
эгелекчи бөлүкке, дедир кыйгырт
кижиге төлевир чокка бээр. Ынча
комиссия айыткан хемчеглерни э
биле эгелекчи бөлүкке, дедир к
турар кижиге дең байдалдарны
хүлээлгелиг.

4. Бир эвес бо чүүлдүң 3 кезээ
кан бажың-балгат, ол ышкаш орга
ның өнчүзүнде турар, дедир к
талазы-биле бадылаашкынны т
дугайында шиитпирни албан-ез
парлаан (чонга чарлаан) хүнде
уставтыг капиталында Россия Фе
зының, Тыва Республиканың болга
муниципалдыг тургузугларның 30
ажып турар үлүү бар бажың-б
чүүлдүң 1 кезээнде айыттынган б
ниң бирээзинге азы дедир кыйгырт
кижиге хөй-ниитиниң суртаал хем
чорудары-биле бердинген болза, ол
ның ээзи бо чүүлдүң 1 кезээнде айы
дедир кыйгыртыр талазы-биле ба
кын киржикчилериниң өске бөлүк
дедир кыйгыртып турар кижиге ша
дыг байдалдарда бажың-балгат бэ
ойталаар эрге чок. Эгелекчи бөлү
дир кыйгыртып турар кижиге баж
ген таварылгада, өнчү ээзи, баж
бажың берген хүннүң дараазында
орайтатпайн, бажың берген факт
дугайында, ону бергениниң негелде
дугайында база ол ышкаш ол бажы
таал чорудар үе дургузунда эгелек
кке, дедир кыйгыртып турар кижиг
берип болурунуң дугайында Тыва
ликаның Соңгулда комиссиязынга б
хевир-биле дыңнадыр хүлээлгелигле

5. Тыва Республиканың Соңгулда
сиязы эгелекчи бөлүкке, дедир кы
турар кижиге бажың бергениниң ф
ның дугайында дыңнадыгны алган
ийи хонук дургузунда, ында киир
дээни «Интернет» медээ-телекомму
четкизинче киирер ужурлуг.

6. Эгелекчи бөлүктүң киржикчил
дедир кыйгыртып турар кижиниң х
лар-биле ужуражылга кылыры-би
чүүлдүң 3 болгаш 4 кезектеринде а
ган бажың-балгаттарны бээр кылды
ген чагыгларын, ындыг чагыгларны
хүнден өнчү ээлери, ол бажыңнарны
ри үш хонук иштинде сайгарып көөр

7. Хөй-ниитиниң суртаал хемче
чорудары-биле эгелекчи бөлүк, деди
гыртып турар кижи азы ооң саң-хөө
рыгларының талазы-биле бүрүн
төлээзи хамаатыларга болгаш органи
ларга хамааржыр, өнчү хевириндең
рылга чокка, бажыңнарны болгаш
саваларны керээге үндезилеп арең
эргелиг.

. Хөй-ниитиниң суртаал хемчеглерин дарынга таарымчалыг, шериг кезээ- азы болза шериг организациязының албан черинiң турар черинде турар ндан аңгыда, шериг кезектериниң, г организацияларының болгаш албан ериниң турар черинге дедир кыйгыр- йтырыг талазы-биле суртаал чорудары луг. Ындыг бажыңны шериг кезээниң ндири Тыва Республиканың Соңгулда ссиязының дилээ-биле эгелек- лүкке, дедир кыйгыртып турар кижиге г албанныг дедир кыйгыртыр тала- ле бадылаашкын киржикчилери-би- суражылгалар эрттирер кылдыр бээр. г ужуражылгаларны эрттирерин шериг ниң командири Тыва Республиканың лда комиссиязы-биле кады организас- ынчан эгелекчи бөлүкке, дедир кый- п турар кижиге ужуражылга болур ң болгаш эртер шагының дугайында ни, ону эрттиреринге чедир үш хонук гаар дыңнаткан турар.

Хөй-ниитиниң суртаал хемчеглерин уп турда, айыыл чок чорукту хандыра- оссия Федерациязының хоойлужудул- биле дүүштүр боттаңдырар.

үүл. Дедир кыйгыртыр айтырыг- алазы-биле парлап каан, үннүг кыл- көргүзер болгаш өске-даа суртаал иалдарын үндүрериниң болгаш тара- ның негелделери

Эгелекчи бөлүк, дедир кыйгыр- урар кижи парлап каан, үннүг кыл- көргүзер болгаш өске-даа суртаал иалдарын Россия Федерациязының ужудулгазы-биле доктааткан чурум р шаптараазын чокка үндүрер болгаш ыр эргелиг. Бүгү суртаал материалда- оссия Федерациязының девискээрин- ып бүдүрер ужурлуг.

Бүгү-ле парлап каан болгаш үннүг р көргүзер суртаал материалдарын- материалдарны кылган организация- дың, юридиктиг адын болгаш үндүрүг изиниң ИНН дугаарын (фамилиязы, дазының ады болгаш Россия Феде- ының субъектизиниң ады, району, ы, өске-даа чурттакчылыг суур, ооң п турар чери), оларны чагыткан ор- цияның ады (кижиниң фамилиязы, дазының ады), а ол ышкаш ол ма- дарның тиражының болгаш үндүр- , хүнүнүң дугайында, оларны кылып эзри-биле чогуур дедир кыйгыртыр -биле бадылаашкын фондузунуң ереңгизинден төлевирин кылган ме- ни киирген турар.

Бүгү-ле парлап каан суртаал алдарының экземплярларын азы ың хоолгаларын, үннүг кылдыр көргү- ртаал материалдарының экземпляр- өске-даа суртаал материалдарының арын оларны тарадырының мурнунда чи бөлүк, дедир кыйгыртып турар азы ооң төлээзи Тыва Республиканың да комиссиязынче киирген турар. ынган материалдар-биле кады ол ма- дарны белеткеп кылган болгаш чагыг н организацияның (кижиниң) турар ң дугайында (чурттап турар адрези) ерни киирер.

Суртаал материалдарын чогуур де- йгыртыр талазы-биле бадылаашкын зундан баш бурунгаар төлевири чок- гаш бо үүлдүң 2 кезээ-биле тургус- геллделерни хажыдып белеткээри хо-

Суртаал материалдарын бо Хоойлу- үүлүнүң 7 кезээ-биле, бо үүлдүң э-биле тургускан негелделерни хажы- радыры хоруглуг.

Тус чер бот-башкарылгазының ор- ы Тыва Республиканың Соңгулда ко- зының азы девискээр комиссиязының -биле бадылаашкын хүнүнге чедир уктан орайтатпайн, дедир кыйгыртыр -биле бадылаашкын участогу бүрүзү- евискээринге парлап каан суртаал алдарын тарадыр тускай черлерни ар болгаш дериир хүлээлгелиг. Ын- ерлер дедир кыйгыртыр талазы-би- дылаашкын киржикчилеринге ында ан медээлер-биле таныжарынга эп- лдыр тургустунган болур ужурлуг.

Эгелекчи бөлүкке, дедир кыйгыртып турар кижиге парлап каан суртаал материалдарын таарыштыр азарынга шөлдерни дең кылдыр аңгылап берген турар. Аңгылап берген шөлдер комиссияларның медээ хевирлиг материалдарын болгаш эгелекчи бөлүктүң, дедир кыйгыртып турар кижиниң парлап каан суртаал материалдарын киирип азарынга четчир турар ужурлуг. Эгелекчи бөлүктүң бүрүн эргелиг төлээлери, дедир кыйгыртып турар кижи азы ооң төлээзи чогуур девискээр комиссиязындан парлап каан суртаал материалдарын азар кылдыр аңгылаан черлерниң даңзызын алыр эргелиг.

7. Бо үүлдүң 6 кезээ-биле көрдүнмээн таварылгаларда соңгулда мурнунуң суртаал материалдарын бажың-балгаттарга, улуг тудугларга болгаш өске-даа объектилерге чүгле өнчү эзлериниң, ол объектилерниң эзлериниң чөпшээрели-биле болгаш негелделери-биле азып (чыпшырып, киирип) болур. Күрүне азы муниципалдыг өнчүде азы бодунуң уставтыг капиталында Россия Федерациязының, Россия Федерациязының субъектилериниң болгаш (азы) муниципалдыг тургузугларның үлүү соңгулдалар томуйлаар дугайынлда шиитпирни албан-езузу-биле парлаан (чонга чарлаан) хүнде 30 хуудан ажып турар организацияның өнчүзүнде турар объектиге соңгулда мурнунуң суртаал материалдарын киирери бүгү бүрүткеттирген кандидаттарга дең байдалдарга кылып чорудар. Ынчан күрүне азы муниципалдыг өнчүде турар объектиге соңгулда мурнунуң суртаал материалдарын асканы дээш төлевир тыртпас.

8. Соңгулда мурнунуң парлап каан суртаал материалдарын тураскаалдарга, обелискилерге, төөгү, культура азы архитектурлуг үнелиг улуг тудугларга болгаш бажың-балгаттарга, а ол ышкаш соңгулда комиссиялары, бадылаашкын болур бажың-балгаттар турар черге азары болгаш оларже кирер эжиктен 50 метрден эвээш хемчээлдиг кылдыр азары (чыпшырары, тургузары) хоруглуг.

9. Реклама-чарлал ачы-дузазын берип турар организациялар, хуу сайгарлыкчылар эгелекчи бөлүкке, дедир кыйгыртып турар кижиге суртаал материалдарын азарынга дең байдалдарны тургузар хүлээлгелиг.

10. Парлап каан суртаал материалдарын белеткеп кылыр талазы-биле ажылдар (ачы-дузалар) кылып турар организациялар, хуу сайгарлыкчылар эгелекчи бөлүкке, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң өске-даа бөлүктеринге ол материалдарны белеткеп кылырының өртээн дең байдалдарга хандырар хүлээлгелиг. Парлап каан суртаал материалдарын белеткеп кылыр талазы-биле айыткан организацияларның, хамаарышкан хуу сайгарлыкчыларның ажылдарының (ачы-дузаларының) төлевириниң хемчээлиниң дугайында (Россия Федерациязының валютазынга) болгаш өске-даа негелделериниң дугайында медээлерни чогуур организация, хуу сайгарлыкчы дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны томуйлаар дугайында шиитпирни албан-езузу-биле парлаан (чонга чарлаан) хүнден, 30 хонуктан орайтатпайн албан-езузу-биле парладып үндүрер болгаш ол-ла хуусаада Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязынче киирер ужурлуг. Ол негелделерни күүсетпээн организациялар, хуу сайгарлыкчылар ындыг материалдар кылыр талазы-биле ажылдар кылыр (ачы-дуза чедирер) эргези чок.

11. Меге парлаан, аудиовизуалдыг болгаш өске-даа соңгулда материалдарын белеткеп кылганының болгаш тараткының дугайында, чок болза айыткан суртаал материалдарын бо үүлдүң 2-5, 7 болгаш 8 кезектериниң негелделерин хажыдып тургаш тараткының дугайында дыңнадыг алган комиссия чогуур хемчеглерни алыр болгаш хоойлу-дүрүм камгалаар органнарже хоойлуга удур суртаал чорудар ажыл-чорудулганы соксадырының дугайында болгаш хоойлуга дүүшпес суртаал материалдарын хавырарының дугайында дилег кылыр хүлээлгелиг.

12. Бо үүлдүң дүрүмнери бо Хоойлунуң 38 болгаш 39 үүлдери-биле дүүштүр тараттынып турар суртаал материалдарынга хамаарыштыр ажыглаттынмас.

41 үүл. Дедир кыйгыртыр айтырыглар талазы-биле суртаал чорудуп турда кызыгаарлаашкыннар

1. Дедир кыйгыртыр айтырыглар талазы-биле суртаал чорудуп тура, «Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелериниң болгаш референдумга киржир эргезиниң кол-кол магадылалдарының дугайында» Федералдыг хоойлунуң 56 үүлүнүң 1 болгаш 11 пунктулары-биле көрдүнген кызыгаарлаашкыннарны хажыдарын болдурбас.

2. Эгелекчи бөлүктүң кежигүннеринге, дедир кыйгыртып турар кижиге, өске-даа кижилерге болгаш организацияларга дедир кыйгыртыр айтырыглар талазы-биле суртаал чорудуп тура соңгукчуларны (дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилерин) хээлилээри: оларга акша-хөреңгилер, белектер болгаш өске-даа өртектиг үүлдерни тыпсыры, организастыг ажыл (дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттиреринiң эге саналын депшидерин деткиири-биле хол үжүүн чыыры, суртаал ажылы) күүсеткен дээрден башка, бадылаашкын түңнелдериниден хамаарылгалыг айыттынган организастыг ажылдарны күүседип турар соңгукчуларны (дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилерин) шаңнаары азы ындыг шаңналды бээрин аазаары, чиигелделиг бараанар садары, парлаан болгаш дедир кыйгыртыр айтырыглар талазы-биле суртаал чорударынга тускай белеткеп кылган материалдар болгаш хөрек демдектериниден аңгыда, кандыгдаа бараанарны халас тарадыры, а ол ышкаш төлевир чок азы чиигелделиг ачы-дуза чедирери, а ол ышкаш соңгукчуларга (дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилеринге) аазаашкыннар кылыр арга-биле оларга туда акша-хөреңги, үнелиг саазыннар болгаш өске-даа материалдыг кежиктер (ооң иштинде бадылаашкыннар түңнелдери-биле), күрүне эрге-чагырга органнарының, тус чер бот-башкарылга органнарының хоойлужудулгага дүүштүр хүлээп ап турар шиитпирлеринге үндезилеп өске-даа ачы-дуза чедирери хоруглуг.

3. Дедир кыйгыртыр талазы-биле кампания үезинде лотереялар болгаш өске-даа шаңналдар ойнап алыры азы ойнаашкынга киржири бадылаашкыннар түңнелдериниден, чок болза дедир кыйгыртыышкын түңнелдериниден, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын-биле холбаштыр өске-даа аргалардан хамааржып турар, айыылдыг болгу дег оюннарны ойнадырын болдурбас.

4. Коммерция болгаш дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын-биле холбашпайн турар өске-даа ажыл-чорудулганы эгелекчи бөлүктүң кежигүннериниң болгаш бүрүн эргелиг төлээлериниң, дедир кыйгыртып турар кижиниң фамилияларын азы чуруктарын ажыглааны-биле кылган ажыл-чорудулганы рекламалаарының, а ол ышкаш дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң чогуур бөлүктериниң тургускан политиктиг партияларының аттарын, эмблемаларын болгаш өске-даа демдектерин ажыглаан рекламаларның төлевирин дедир кыйгыртыр талазы-биле кампания үезинде чүгле чогуур дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын фондузунуң акша-хөреңгизи-биле боттандырар. Бадылаашкын хүнүнде болгаш бадылаашкын хүнүнүң мурнунда хүнде ындыг рекламаны, ооң иштинде дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын фондузунуң акша-хөреңгизи-биле төлеттинген рекламаны болдурбас.

5. Эгелекчи бөлүктүң кежигүннери, а ол ышкаш дедир кыйгыртыр талазы-биле кампания эгелей берген соонда бүрүткеттирген организациялар, тургузукчулары, өнчү эзлери, эдилекчилери болгаш (азы) эргелеп-башкарар органнарның кежигүннери (эргелеп-башкарылганың дээди органы хурал болуп турар организацияларда, ол организацияларның ажыл-чорудулгазының удуртулгазын боттандырып турар органнарның кежигүннери) айыткан кижилер болгаш (азы) организациялар болуп турар болза, дедир кыйгыртыр талазы-биле кампания үезинде ачы-дуза чедирер ажыл-чорудулга кылыр эргези чок. Өске-даа кижилер болгаш юридиктиг эргелиг черлер дедир кыйгыртыр талазы-биле кампания чоруп турар үеде айыткан кижилерниң болгаш организацияларның дилээ-биле, даалгазы-биле, азы оларның мурнундан ачы-дуза чедирер ажыл-чорудулга кылыр, а ол ышкаш ачы-дуза чедирер ажыл-чорудулга-биле кады хары угда дедир кыйгыртыр айтырыглар талазы-биле суртаал чорудар эргези чок. Айыткан кижилерге болгаш организацияларга материалдыг, саң-хөө болгаш өске-даа дуза чедирериниң дугайында санал-биле өске кижилерге болгаш юридиктиг эргелиг черлерге айтырыглыг кирери хоруглуг.

6. Суртаал материалдары коммерциялыг реклама тургузуп болбас.

7. «Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелериниң болгаш референдумга киржир эргезиниң кол-кол магадылалдарының дугайында» Федералдыг хоойлу-биле дүүштүр хоойлу-дүрүм камгалаар болгаш өске-даа органнар хоойлу-дүрүмге удур суртаал ажыл-чорудулгазын соксадыр, өттүндүр кылган болгаш хоойлу езугаар эвес парлап каан, аудиовизуалдыг болгаш өске-даа суртаал материалдарын белеткээрин болдурбас болгаш оларны хавырар талазы-биле хемчеглерни алыр, ол материалдарны кылган кижилерни болгаш ооң төлевирин кылган дөстерни тургузар, а ол ышкаш илереттинген фактылар дугайында болгаш алдынган хемчеглер дугайында медээни Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязынче чорудар хүлээлгелиг.

8. Комиссиялар дедир кыйгыртыр айтырыглар талазы-биле суртаал чорударының доктааткан чурумун сагыырын контрольдаар болгаш болдунган чурум үрээшкиннерин чайладыр талазы-биле хемчеглерни алыр. Өттүндүр кылган, аудиовизуалдыг болгаш өске-даа суртаал материалдарын тараткан, айыткан материалдарны тарадырда бо Хоойлунуң 40 үүлүнүң негелделери хажыттынган, телерадио-дамчыдылга кылыр организациялар, өйлеп үнер парлалга үндүрүлгелериниң редакциялары дедир кыйгыртыр айтырыглар талазы-биле суртаал чорударының бо Хоойлу-биле доктааткан чурумун хажыткан таварылгада чогуур комиссия хоойлу-дүрүм камгалаар органнарже, суд, массалыг коммуникациялар адырында контрольдаар болгаш хайгаараар хүлээлгелерни боттандырар кылдыр төлээлеттирген күүсекчи эрге-чагырганың федералдыг органынче, хоойлу-дүрүмге удур суртаал ажыл-чорудулгазын соксадырының, өттүндүр кылган болгаш хоойлу езугаар эвес парлаан, аудиовизуалдыг болгаш өске-даа суртаал материалдарын белеткээрин болдурбас болгаш оларны хавырар талазы-биле бижикти киирер база телерадио-дамчыдылга организацияларын, өйлеп үнер парлалга үндүрүлгелериниң редакцияларын, оларның албан-дужаалдыг кижилерин, а ол ышкаш өске-даа кижилерни Россия Федерациязының хоойлужудулгазы-биле дүүштүр кеземче харыысалгазынга киириштирер.

VIII эге. Дедир кыйгыртыр талазы-биле кампанияны акшаландырары

42 үүл. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны белеткээриниң болгаш эрттиреринiң саң-хөө хандырылгазы

1. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны белеткээри болгаш эрттирери-биле холбашкан чарыгдалдарны соңгулдалар болгаш референдумнар эрттиреринге ээлчеглиг саң-хөө чылында Тыва Республиканың бюджединиң дугайында Тыва Республиканың хоойлузу-биле көрдүнген акша-хөреңги-биле боттандырар. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны белеткээринге болгаш эрттиреринге Тыва Республиканың республика бюджединге көрдүнген акша-хөреңгилерниң кол башкарыкчызы Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы болур.

2. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны эрттиреринге Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязын акшаландырарын дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны томуйлаар дугайында шиитпирни албан-езузу-биле парлаан соонда, он беш хонук дургузунда боттандырар.

Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны томуйлаар дугайында шиитпирни албан-езузу-биле парлаарынга чедир комиссиялар дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны белеткээринге Тыва Республиканың республика бюджединден үндүрген акша-хөреңгиден документилер хүлээп алыры-биле болгаш хол үжүүнүң хуудустары-биле, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны эрттиреринiң эге саналын депшидерин деткиири-биле чыгдынган хол үжүүнүң хыналдазын чорудары-биле, а ол ышкаш дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын фондузунуң акша-хөреңгизиниң кирген дөстери, шын учеду болгаш ажыглалы дээш контрольду боттандырары-биле холбашкан, эгелекчи бөлүктүң, дедир кыйгыртып турар кижиниң саң-хөө отчедунуң хыналдазы-биле холбашкан чарыгдалдарны кылыр. Айыттынган сорулгаларга акша-хөреңгини эгелекчи бөлүктү бүрүткээн хүнден эгелеп он хонук дургузунда шилчидер.

3. Комиссияларга акша-хөреңгини шилчидериниң чурумун, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны белеткээринге болгаш эрттиреринге үндүрген бюджет акша-хөреңгизиниң киргениниң болгаш чарыгдаанының учедун кылырының чурумун Россия Федерациязының Тыва Республикада Национал төп банкызы-биле дугуржулга езугаар Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы тургузар.

4. Хоойлужудулга-биле дүүштүр комиссияларның агар саннарын ажыдар болгаш агар саннарга хамаарыштыр операциялар чорудар талазы-биле банкының чедирген ачы-дузазы дээш төлевир тыртпас, агар саннарда турар акша-хөреңгилерни ажыглааны дээш банк хуу төлевес.

5. Тыва Республиканың девискээринде дедир кыйгыртыр талазы-биле кампания үезинде соңгулда кампаниязын (соңгулда кампанияларын) болгаш (азы) референдум кампаниязын (референдум кампанияларын) чоруткан болгаш аңгы-аңгы деңнелдерниң бюджеттеринден комиссиялар акша-хөреңгилерни алган таварылгада, комиссиялар айыткан бюджеттерден алган акша-хөреңгилерниң бухгалтер учедун болгаш отчедун аңгы-аңгы кылдыр тургузар.

6. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны белеткээринге болгаш эрттиреринге үндүрген Тыва Республиканың бюджединиң акша-хөреңгилери-биле комиссияларның дарааазында чарыгдалдарын акшаландырар:

1) комиссияларның бадылаар эргелиг кежигүннериниң, комиссияларның аппараттарының ажылдакчыларының немелде күш-ажыл төлевиринге, комиссияларның дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны белеткээр болгаш эрттирер үеде кол ажылындан хостаттырган, комиссияларның бадылаар эргелиг кежигүннеринге компенсация төлевиринге, а ол ышкаш хамаатыхоойлу-дүрүм керээлериниң талазы-биле ажылдар кылып, ачы-дузалар чедирип турар хамаатыларга болгаш Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының чанында контроль-ревизия албанынга ажылдаары-биле чоруткан специалистерге төлевирлер кылырынга;

2) парлаан продукциялар белеткелинге болгаш үндүрүлге ажыл-чорудулгазын боттандырарынга;

3) дериг-херексел садарынга, чедиреринге болгаш тургузарынга (ооң иштинде технологтуг), дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны белеткээринге болгаш эрттиреринге эргежок чугула өске-даа материалдыг үнелиг чүүлдер садып алырынга;

4) транспорт чарыгдалдарынга, харылзаа ачы-дузазынга;

5) дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны белеткээри-биле болгаш эрттирери-биле холбашкан документилерни чедиреринге болгаш шыгжап-кадагалаарынга, оларны архивче дамчыдарынга азы узуткаарынга;

6) дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны белеткээри-биле болгаш эрттирери-биле холбашкан сургакчылаашкыннарга болгаш өске-даа сорулгаларга;

7) автоматчыткан дериг-херекселдерни ажыглаарынга болгаш ажыглалче киириринге, бадылаашкын киржикчилериниң хоойлу-дүрүм талазы-биле культуразын бедидеринче болгаш дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкы эрттиреринiң организаторларын өөредиринге.

7. Комиссияның бадылаар эргелиг кежигүнүнге дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны белеткээр болгаш эрттирер үеде комиссияларга ажылдааны дээш немелде күш-ажыл төлевирин (шаңнал) кылыр. Комиссияның айыткан хуусаада кол ажылындан хостаттырган, бадылаар эргелиг кежигүнүнге чогуур комиссияның киирген бижиинге үндезилеп, кол ажылын (албан-дужаалын) кадагалап арттырар, ооң кол ажылындан хостаттырган турган үезиниң компенсациязын төлээр.

Компенсацияның хемчээлин болгаш төлээриниң чурумун база немелде күш-ажыл төлевирин Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны белеткээринге болгаш эрттиреринге Тыва Республиканың бюджединден үндүрген бюджет акша-хөреңгилериниң иштинге көрдүнүп кааны-биле доктаадып тургузар.

8. Комиссияның доктаамал үндезинде (штатта) ажылдап турар бадылаар эргелиг кежигүнүннериниң, комиссияларның аппараттарының ажылдакчыларының күш-ажыл төлевирин дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны белеткээринге болгаш эрттиреринге Тыва Республиканың бюджединден үндүрген бюджет акша-хөреңгилериниң иштинге Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының тодаратканы чурум езугаар болгаш хемчээлдерге кылыр.

9. Комиссияларның даргалары дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны белеткээринге болгаш эрттиреринге үндүрген акша-хөреңгилерни аайлап-башкарар болгаш саң-хөө документилериниң комиссияларның саң-хөө айтырыгларының талазы-биле шиитпирлеринге дүгжүп турары дээш база айыткан акша-хөреңгилерни чарыгдаанының дугайында отчеттарны бо Хоойлу-биле доктааткан чурум езугаар болгаш хуусааларда киирери дээш харыысалганы алыр.

10. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны белеткээринге болгаш эрттиреринге Тыва Республиканың республика бюджединден үндүрген, чарыгдаттынмаан акша-хөреңгилерин комиссиялар, айыттынган акша-хөреңгини чарыгдаанының дугайында отчетту Тыва Республиканың Дээди Хуралынче (парламентизинче) кииргенiниң соонда, 60 хонуктан орайтатпайн, Тыва Республиканың республика бюджединиң орулгазынче эгидер.

11. Участок комиссиязы бадылаашкын хүнүнден эгелээш, он хонуктан орайтатпайн, девискээр комиссиязынче дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны белеткээринге болгаш эрттиреринге Тыва Республиканың бюджединден үндүрген акша-төгериктиң киргенiниң болгаш чарыгдаттынганының дугайында отчедун киирер.

Девискээр комиссиязы бадылаашкын хүнүнден эгелээш, 30 хонуктан орайтатпайн, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны белеткээринге болгаш эрттиреринге Тыва Республиканың бюджединден үндүрген акша-төгериктиң киргенiниң болгаш чарыгдаттынганының дугайында отчедун Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязынче киирер.

Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын түңнелдерин албан-езузу-биле парлаан хүнден эгелээш, үш айдан орайтатпайн, Тыва Республиканың республика бюджединден үндүрген акша-төгериктиң киргенiниң болгаш чарыгдаттынганының дугайында отчедун Тыва Республиканың Дээди Хуралынче (парламентизинче) киирер.

43 чүүл. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын фондуларын тургузарының чуруму

1. Эгелекчи бөлүк, дедир кыйгыртып турар кижи дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттиреринiң эге саналын депшидер, дедир кыйгыртырынга удур, ол эге саналды деткиринге хол үжүүнүң чыылдазын организастаар талазы-биле бодунуң ажыл-чорудулгазын, а ол ышкаш дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын чоруп турда тодаргай түңнелдер чедип алырынче угланган ажыл-чорудулгазын акшаландырары-биле дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын фондузун, дедир кыйгыртырынга удур бадылаашкын фондузун тургузар хүлээлгелиг.

2. Эгелекчи бөлүк, дедир кыйгыртып турар кижи саң-хөө айтырыгларының талазы-биле бүрүн эргелиг төлээлерни томуйлаар, оларны Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы бо Хоойлу-биле тургускан чурум езугаар бүрүткээр. Эгелекчи бөлүктүң, дедир кыйгыртып турар кижиниң бүрүн эргелиг төлээлери нотариат езугаар шынзыткан шынзылгаларга үндезилеп ажылдаар, аңаа: фамилиязын, адын, адазының адын, төрүттүнген ай, хүнүн болгаш черин, чурттап турар черiниң адрезин, паспортунуң азы хамаатының паспортун солуп турар документизиниң сериязын, дугаарын болгаш ону тывыскан ай, хүнүн, ону тывыскан органның адын азы кодун, саң-хөө айтырыгларының талазы-биле бүрүн эргелиг төлээниң бүрүн эргелерин айтыр, а ол ышкаш бир эвес бар болза, саң-хөө документилериниң таңмазының дүрзү-майын көргүзер.

Саң-хөө айтырыгларының талазы-биле бүрүн эргелиг төлээ дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын фондузунуң, дедир кыйгыртырынга удур бадылаашкын фондузунуң тускай агар санын ажыдар болгаш хаар, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын фондузунуң, дедир кыйгыртырынга удур бадылаашкын фондузунуң акша-төгериин башкарар, айыттынган акша-хөреңгиниң учедун кылыр, оларның киргенiниң болгаш чарыгдаттынганының контролюн болгаш өске-даа бүрүн эргелерни боттандырар. Бүрүн эргелиг төлээ төлевир кылыр (санажылга) документилерге ат салыр эргелиг болур.

3. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын фондузун дарааазында акша-төгериктен тургускан бооп болур:

1) эгелекчи бөлүктүң, бо Хоойлу-биле дүүштүр доктааткан, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын фондузунуң акша-хөреңгизинден шупту чарыгдалдарның эң ындыкы түңүнден бөлүктүң кежигүн бүрүзүнге ниитизи-биле 1 хуудан ашпас, боттуң акша-төгериинден;

2) дедир кыйгыртып турар кижиниң боттуң акша-хөреңгизинден;

3) хамаатыларның болгаш юридиктиг эргелиг черлерниң эки тура-биле кылган өргүлдеринден, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын фондузунуң, дедир кыйгыртырынга удур бадылаашкын фондузунуң акша-төгериинден хамааты бүрүзүнге, юридиктиг эргелиг чер бүрүзүнге бо Хоойлу-биле дүүштүр тургускан шупту чарыгдалдарның эң ындыкы түңүнден ниитизи-биле 1 болгаш 7 хуудан ашпас хемчээлге.

4. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын фондузунуң, дедир кыйгыртырынга удур бадылаашкын фондузунуң акша-төгериинден шупту чарыгдалдарның эң ындыкы түңү «Тыва Республиканың Баштыңының соңгулдаларының дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузу-биле тургускан түңден ажып болбас.

5. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын фондузунга, дедир кыйгыртырынга удур бадылаашкын фондузунга эки туранын өргүлүн кылыры хоруглуг кижилер:

1) даштыкы күрүнелер болгаш даштыкы организациялар;

2) даштыкы хамаатылар;

3) хамааты эрге чок кижилер;

4) Россия Федерациязының бадылаашкын хүнүнде 18 хар назы четпээн хамаатылары;

5) даштыкыдан киржилгелиг Россияның юридиктиг эргелиг черлери, бир эвес дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны томуйлаарының дугайында шиитпирни албан-езузу-биле парлаан (чонга чарлаан) хүнде (ажык акционерлиг ниитилелдерге — мурнунда саң-хөө чылының дургузунда акционерлерниң ниити чыл түңнелдерин үндүрген хуралынга олуржур эргелиг кижилерниң даңзызын тургускан хүнде) оларның эге (демнежип чыгган) капиталында даштыкы киржилгениң үлүү 30 хуу ажып турар болза;

6) бүгү-делегей организациялары болгаш чурттар аразының хөй-ниити киннери;

7) күрүне эрге-чагыргазының ры, өске-даа күрүне органнары б черниң бот-башкарылга органнар

8) күрүне болгаш муниципалд черлери, күрүне болгаш муниципа тарлыг бүдүрүлгелер;

9) дедир кыйгыртыр талазыдылаашкынны томуйлаарының д шиитпирни албан-езузу-биле парл га чарлаан) хүнде (ажык акционе тилелдерге — мурнунда саң-хөө дургузунда акционерлерниң ни түңнелдерин үндүрген хуралынга эргелиг кижилерниң даңзызын т хүнде) оларның эге (демнежип чыг талында Россия Федерациязының Федерациязының субъектилерини (азы) муниципалдыг тургузугларны хуу ажып турар юридиктиг эргелиг

10) күрүне органнарының болг тус чер бот-башкарылга орган тургускан организациялары (ху чуруму-биле тургускан акционерли лелдерден аңгыда), бо кезектиң 5 9 пунктуларында айыткан юридикт лиг черлерниң тургускан организац а ол ышкаш дедир кыйгыртыр тала бадылаашкынны томуйлаарының ду шиитпирни албан-езузу-биле парла га чарлаан) хүнде (ажык акционер тилелдерге — мурнунда саң-хөө ч дургузунда акционерлерниң ниит түңнелдерин үндүрген хуралынга о эргелиг кижилерниң даңзызын ту хүнде) бо кезектиң 5 болгаш 9 пу рында айыткан юридиктиг эргелиг ниң үлүү 30 хуудан ажып турар ор циялар;

11) шериг кезектери, шериг алба лери база организациялары, хоойлу камгалаар органнар;

12) ачы-буян оранизациялары, ц чүдүлге каттыжыышкыннары база ол тургускан организациялары;

13) адын айытпаан өргүл салыкч Адын айытпаан өргүл дээрге, бир эв мааты өргүл киирген төлевир докумен ге дарааазында медээлерниң кайы-бир айытпаан болза: фамилиязын, адын, а нын адын, чурттап турар черiниң ад азы шын эвес медээлер айыткан, чо за юридиктиг эргелиг чер, бир эвес киирген төлевир документизинге дара да медээлерниң кайы-бирээзин айы болза: үндүрүг төлекчизиниң чажыт д ры, ады, банк реквизиттери, азы бир шын эвес медээлер айыткан болза;

14) бадылаашкын хүнүнге чедир чыл четпээн юридиктиг эргелиг черле

15) дедир кыйгыртыр талазы-биле дылаашкынны фондузунче өргүл ки хүннүң мурнунда чылдың дургузунда раазында черлерден акша-хөреңги, өске эт-хөреңги алган коммерция эвес ганизациялар өргүл кылыры хоруглуг:

даштыкы күрүнелерден, а ол ы бо кезектиң 1-4, 6-8, 11-14 пунктулары айыткан органнардан, организациялар азы хамаатылардан;

даштыкыдан киржилгелиг Россия юридиктиг эргелиг черлеринден, бир ол акша-хөреңгилерни шилчидип турар өске-даа эт-хөреңгини дамчыдып т хүнде (ажык акционерлиг ниитилелде — мурнунда саң-хөө чылының дургузу акционерлерниң ниити чыл түңнелде үндүрген хуралынга олуржур эргелиг кю лерниң даңзызын тургускан хүнде) о ның эге (демнежип чыгган) капиталы даштыкы киржилгениң үлүү 30 хуу а турар болза;

юридиктиг эргелиг черлерден, ол ак хөреңгилерни шилчидип турар азы э эт-хөреңгини дамчыдып турар хүнде (а акционерлиг ниитилелдерге — мурну саң-хөө чылының дургузунда акцион лерниң ниити чыл түңнелдерин үндүр хуралынга олуржур эргелиг кижилер даңзызын тургускан хүнде) оларның (демнежип чыгган) капиталында Россия дерациязының, Россия Федерациязы субъектилериниң болгаш (азы) муници дыг тургузугларның үлүү 30 хуу ажып тур

күрүне органнарының болгаш (азы) черниң бот-башкарылга органнары тур

ан организацияларындан (хуужудулга чуму-биле тургускан акционерлиг ниитилелерден аңгыда);

бо пунктунуң үшкү болгаш дөрткү абзацтарында айыткан юридиктиг эргелиг черлерниң тургускан организацияларындан;

ол акша-хөреңгилерни шилчидип турар ы өске эт-хөреңгини дамчыдып турар үнде (ажык акционерлиг ниитилелдерге мурнунда саң-хөө чылының дургузунда ционерлерниң ниити чыл түңнелдерин дүрген хуралынга олуржур эргелиг киилерниң даңзызын тургускан хүнде) бо нктунуң үш болгаш дөрт абзацтарында ыткан юридиктиг эргелиг черлерниң эге питалында (демнежип чыгган) үлүү 30 хуу ып турар организациялардан.

6. Бо үүлдүң 5 кезээниң 15 пунктузунда ыткан коммерция эвес организациялар, эвес ол коммерция эвес организацияның алган акша-хөреңгизи, азы өске хөреңгизи ол акша-хөреңгини шилчиткен өске эт-хөреңгини дамчыткан даштыкы үнелерге, органнарга азы бо үүлдүң 5 зээниң 15 пунктузунуң ийи — чеди абзацында айыткан кижилерге (дедир эгидер а чок болганда Россия Федерациязыорулгазынче шилчидилге (дамчыдылга) дынмаан таварылгада), бадылаашкын ндузунче өргүл кылыр хүнге чедир дедир ттинмээн болза, дедир кыйгыртыр талабиле бадылаашкын фондузунче, дедир гыртырынга удур бадылаашкын фондуне өргүл киирер эргези чок.

7. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадышкын фондузун, дедир кыйгыртырынга бадылаашкын фондузун тургузуп тушупту акша-хөреңгини дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын фондузунуң, р кыйгыртырынга удур бадылаашфондузунуң Россия Федерациязының алга банкызының филиалынга Тыва убликаның Соңгулда комиссиязының зээрели-биле ажыткан тускай агар сае шилчидер. Эгелекчи бөлүк, дедир ыртып турар кижи чүгле чаңгыс агар ы ажыдар эргелиг. Айыттынган агар арны ажыдарының, чорударының аш хаарының чурумун Россия Федеязының Төп банкызының Тыва Респикада Национал банкызы-биле дугура езугаар тургузар. Дедир кыйгыртыр ы-биле бадылаашкын фондуларының -хөреңгизиниң киргенииң болгаш ол -хөреңгилерни чарыгдаанының дуга учеттаарының болгаш отчеттаарының үн болгаш хевирлерин Тыва Республиң Соңгулда комиссиязы тургузар.

Эгелекчи бөлүктүң саң-хөө айтырының талазы-биле бүрүн эргелиг зи дедир кыйгыртыр талазы-биле чобадылаашкын фондузун тургузарытускай агар санны чогуур эгелекөлүктү Тыва Республиканың Соңгулда ссиязы бүрүткээн хүнден эгелээш 10 дургузунда ону Тыва Республиканың лда комиссиязы бүрүткээн соонда ар хүлээлгелиг.

едир кыйгыртып турар кижиниң өө айтырыгларының талазы-биле эргелиг төлээзи дедир кыйгыртыр табиле чогуур бадылаашкын фондузун ары-биле тускай агар санны чогуур чи бөлүктү бүрүткээниниң дугайында Республиканың Соңгулда комиссиязы ткан хүнден эгелеп 20 хонук дургуажыдар хүлээлгелиг.

Дедир кыйгыртыр талазы-биле баашкын фондузунуң, дедир кыйгыра удур бадылаашкын фондузунуң анын эгелекчи бөлүктүң саң-хөө айларының талазы-биле бүрүн эргелиг инге, дедир кыйгыртып турар кижиаң-хөө айтырыгларының талазы-биле эргелиг төлээзинге Тыва Республикаоңгулда комиссиязының тывыскан дотизинге үндезилеп ажыдар.

Бо Хоойлу-биле көрдүнген болгаш юйлу-биле тургускан чурум езугаар отунган документилерни көргүскесоонда доп-дораан Россия Федерацының Ажаалга банкызының филиалы чи бөлүкке, дедир кыйгыртып турар дедир кыйгыртыр талазы-биле баашкын фондузун, дедир кыйгыртыудур бадылаашкын фондузун тургузарынга тускай агар санны ажыдар хүлээлгелиг. Тускай агар сан ажыдар, акша-хөреңги шилчидер болгаш тускай агар санга хамаарыштыр операциялар кылыр талазыбиле банк ачы-дузазы дээш төлевир тыртпас. Тускай агар санда акша-хөреңгилерни ажыглааны дээш банк хуу төлевес. Шупту акша-хөренгилерни тускай агар санче Россия Федерациязының валютазынга шилчидер. Эгелекчи бөлүктүң саң-хөө айтырыгларының талазы-биле бүрүн эргелиг төлээзи, дедир кыйгыртып турар кижиниң саң-хөө айтырыгларының талазы-биле бүрүн эргелиг төлээзи агар сан ажыткан хүнден эгелээш үш хонук хуусаада чогуур тускай агар санның реквизиттериниң дугайында Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязынга дыңнадыр.

11. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын фондузунче, дедир кыйгыртырынга удур бадылаашкын фондузунче чарыгдаттынмаан акша-хөреңгилерни эгидериңден болгаш бадылаашкын хүнүнге чедир шилчиттинген акша-хөреңгилерни айыткан агар санче киир санаарындан аңгыда, тускай агар сан талазы-биле бүгү саң-хөө операцияларын бадылаашкын хүнүнде соксадыр.

12. Эгелекчи бөлүктүң саң-хөө айтырыгларының талазы-биле бүрүн эргелиг төлээзиниң, дедир кыйгыртып турар кижиниң саң-хөө айтырыгларының талазы-биле бүрүн эргелиг төлээзиниң дилээнге үндезилээш, Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы тускай агар сан талазы-биле саң-хөө операцияларын соксаткан (түр соксаткан) ай, хүнге чедир кылдынган (көргүскен, садып алган) ажылдарның (ачы-дузалар, бараннар) төлевиринге хамаарышкан саң-хөө операцияларын кылырының хуусаазын узадып болур.

13. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын фондузунуң, дедир кыйгыртырынга удур бадылаашкын фондузунуң тускай агар санын саң-хөө айтырыгларының талазы-биле бүрүн эргелиг төлээ түңнел саң-хөө отчедун киирген хүнге чедир хаар.

14. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын фондузунче, дедир кыйгырынга удур бадылаашкын фондузунче хамаатының эки туранын өргүлүн кылырын Россия Федерациязының хамаатызы бодунуң паспортун азы хамаатының паспортун солуп турар документизин көргүскени-биле харылзаа салбырын, чээли организациязын таварыштыр бодунуң акша-хөреңгизи-биле кылыр. Эки туранын өргүлүн киирип тура хамааты төлевир документизинге бодунуң дугайында дарааазында медээлерни киирер: фамилиязын, адын болгаш адазының адын, төрүттүнген ай, хүнүн, чурттап турар черииң адрезин, паспортунуң азы хамаатының паспортун солуп турар документизиниң сериязын болгаш дугаарын, хамааты эргезиниң дугайында медээлерни.

15. Юридиктиг эргелиг черлер дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын фондузунче, дедир кыйгырынга удур бадылаашкын фондузунче эки туранын өргүлүн кылырын тускай агар санче акша-хөреңги шилчидер арга-биле кылыр. Юридиктиг эргелиг чер бодунуң төлевир кылган документизинге дарааазында медээлерни айтыр: үндүрүг төлекчизиниң ИНН дугаарын, адын, бүрүткел эрткен ай, хүнүн, банк реквизиттерин; бо үүлдүң 5 кезээ-биле көрдүнген кызыгаарлаашкыннар чок болуп турарының дугайында демдеглелди кылыр.

16. Хамаатыларның болгаш юридиктиг эргелиг черлерниң эки тура-биле кылган өргүлдерин харылзаа салбырларын болгаш чээли организацияларын таварыштыр чогуур төлевир документизин алган соонда, дарааазында операция кылыр хүнден орайтатпайн, чорудар. Ынчан туда санажылга чок төлевирни кылырының ниити хуусаазы Тыва Республиканың девискээринге ийи операция хүнүнден болгаш Россия Федерациязының девискээринге беш операция кылыр хүнден ашпас ужурлуг.

17. Эгелекчи бөлүк, дедир кыйгыртып турар кижи ат чокка киирген өргүлден аңгыда, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын фондузунче, дедир кыйгыртырынга удур бадылаашкын фондузунче киирген каңдыг-даа өргүлдү өргүл киирикчилеринге эгидер эргелиг. Бир эвес дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын фондузунче, дедир кыйгыртынга удур бадылаашкын фондузунче эки туранын өргүлүн ындыг өргүл кылыр эргези чок хамааты азы юридиктиг эргелиг чер, азы өргүл кылганы бо Хоойлунуң негелделерин хажытканы-биле киирген, азы болза өргүлдү ындыг өргүл киирериниң хемчээлинден ажыр киирген болза, эгелекчи бөлүктүң саң-хөө айтырыгларының талазы-биле бүрүн эргелиг төлээзи, дедир кыйгыртып турар кижиниң саң-хөө айтырыгларының талазы-биле бүрүн эргелиг төлээзи тускай агар санче өргүлдүң киирген хүнүнден эгелээш, он хонуктан орайтатпайн, өргүл киирикчизинге долу хемчээлиби-биле азы хемчээлден ажып турар кезээн эгидип турарының чылдагаанын айытканыбиле эгидер хүлээлгелиг. Бир эвес эгелекчи бөлүк, дедир кыйгыртып турар кижи бо Хоойлу-биле көрдүнген медээлерни өргүл киирикчизи шын эвес кылдыр айыткан болгаш ол өргүлдерниң дүрүмге дүүшпезиниң дугайында медээлерни өй-шаанда албаан болза, өргүл алганы дээш харыысалгага онаашпас.

18. Ат салбаан өргүл киирикчилериниң киирген өргүлдерин эгелекчи бөлүктүң саң-хөө айтырыгларының талазыбиле бүрүн эргелиг төлээзи, дедир кыйгыртып турар кижиниң саң-хөө айтырыгларының талазы-биле бүрүн эргелиг төлээзи тускай агар санче кирген хүнден эгелээш, он хонуктан орайтатпайн, Тыва Республиканың республика бюджединиң орулгаларынче шилчидер ужурлуг.

19. Хамаатылар болгаш юридиктиг эргелиг черлер эгелекчи бөлүкке, дедир кыйгыртып турар кижиге чүгле ооң дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын фондузун таварыштыр саң-хөө дузазын чедирер эргелиг. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның тодаргай түңнелин чедип алыр сорулга-биле дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын фондузунче, дедир кыйгыртырынга удур бадылаашкын фондузунче шилчитпээн акша-хөреңгини чарыгдаары хоруглуг. Эгелекчи бөлүктүң саң-хөө айтырыгларының талазы-биле бүрүн эргелиг төлээзиниң, дедир кыйгыртып турар кижиниң саң-хөө айтырыгларының талазы-биле бүрүн эргелиг төлээзиниң документ езугаар бадыткаан чөпшээрели чокта болгаш дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын фондузунуң, дедир кыйгыртырынга удур бадылаашкын фондузунуң акша-хөреңгизиниң төлеттинмээн, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын-биле дорт болгаш доора холбашкан болгаш дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның тодаргай түңнелдерин чедип алырынче угланган төлевирлиг ажылдар (төлевирлиг ачы-дузалар чедирери) кылыры, бараннар садары хоруглуг. Эгелекчи бөлүктүң, дедир кыйгыртып турар кижиниң болгаш юридиктиг эргелиг черлерниң ындыг ажылдар кылганы (ачы-дузалар чедиргени) дээш, ындыг бараннар сайгарганы дээш санажылгаларын чүгле туда төлевир чок чурум езугаар кылыр.

20. Юридиктиг эргелиг черлериниң, оларның салбырларының, төлээ черлериниң болгаш өске-даа кезектериниң дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын-биле дорт болгаш доора холбашкан болгаш дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкында тодаргай түңнелдер чедип алырынче угланган төлевир чок азы барымдаа чок чиигеткен (улгаттырган) өртектер-биле ажылдар (ачы-дузалар чедирери) кылыры хоруглуг. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкында тодаргай түңнелдер чедип алырынче угланган материалдыг дузаны, чүгле эгелекчи бөлүктүң, дедир кыйгыртып турар кижиниң фондузунуң акша-хөреңгизи-биле орнун тургускаңда, чедирип болур.

21. Хамаатыга дедир кыйгыртыр талазы-биле кампания үезинде, үш дугаар кижилерниң киржилгези чокка, эгелекчи бөлүкке, дедир кыйгыртып турар кижиге эки туранын халас ажылын (ачы-дуза чедирерин) кылырын чөпшээреп болур.

44 үүл. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын фондузунуң, дедир кыйгыртырынга удур бадылаашкын фондузунуң акша-хөреңгизин чарыгдаарының чуруму

1. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын фондузунуң, дедир кыйгыртырынга удур бадылаашкын фондузунуң акша-хөреңгизин чарыгдаар эрге ол фондуну тургускан эгелекчи бөлүкке, дедир кыйгыртып турар кижиге болур.

2. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын фондузунуң, дедир кыйгыртырынга удур бадылаашкын фондузунуң акша-хөреңгизи тускай сорулгалыг болур болгаш ону чүгле дараазында таварылгаларда ажыглаар:

1) дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттиреринiң эге саналын деткиири-биле хол үжүүн чыырынче угланган организас-техниктиг хемчеглерниң саң-хөө хандырылгазынга;

2) дедир кыйгыртыр, дедир кыйгыртырынга удур айтырыглар талазы-биле суртаал чорударынга, а ол ышкаш информация болгаш консультация шынарлыг ажылдар (ачы-дузалар) төлевиринге;

3) Россия Федерациязының хамаатыларының азы юридиктиг эргелиг черлерниң кылган (чедирген) өске-даа ажылдарының (ачы-дузаларның) төлевиринге, а ол ышкаш дедир кыйгыртыышкынны чорудары-биле дорт холбашкан өске-даа чарыгдалдарны төлээринге.

3. Эгелекчи бөлүкке, дедир кыйгыртып турар кижиге дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын фондузунче, дедир кыйгыртырынга удур бадылаашкын фондузунче кирген акша-хөреңгилерден аңгыда, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын-биле холбашкан ажылдарны төлээри-биле өске-даа акша-хөреңгилерни ажыглаары хоруглуг. Бо таварылгада эгелекчи бөлүк, дедир кыйгыртып турар кижи бадылаашкын хүнүнге чедир болгаш бо Хоойлу-биле тургускан чурум езугаар чогуур фондунуң тускай агар санынче шилчиттинген, чүгле ол акша-хөреңгилерни ажыглаар эргелиг.

4. Эгелекчи бөлүк, дедир кыйгыртып турар кижи фондуларже акша-хөреңгилерниң киргенииң болгаш оларның чарыгдаттынганының учедун тургузар хүлээлгелиг. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын фондузунче, дедир кыйгыртырынга удур бадылаашкын фондузунче акша-хөреңгилерниң киргенииң дугайында эгелекчи бөлүктүң болгаш дедир кыйгыртып турар кижиниң кылыр учедунуң болгаш отчеттаарының чурумун болгаш хевирлерин Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы бадылаар.

5. Эгелекчи бөлүк Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязынче бодунуң саң-хөө отчеттарын дарааазында үелерде бээр:

1) бир дугаар саң-хөө отчедун — хол үжүүнүң хуудустарын бо Хоойлу-биле доктааткан чурум езугаар Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязынче киирери-биле кады хары угда. Отчетка мурнунда дужаган отчеттуң соонда, беш хонуктан эрттирбейн, ол үениң байдалдары-биле медээлерни киирер;

2) түңнел саң-хөө отчедун — дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның ниити түңнелдерин албан-езузу-биле парлаан соонда, 30 хонуктан орайтатпайн, киирер. Түңнел саң-хөө отчедунга эгелекчи бөлүктүң тускай агар санда акша-хөреңгиниң киргенин болгаш оларны чарыгдаанын бадыткап турар бир дугаар саң-хөө документилерин, айыткан агар санны хагганының дугайында справканы, а ол ышкаш бо Хоойлунуң 40 үүлүнүң 3 кезээнде айыткан материалдарны кожар. Түңнел саң-хөө отчедунга кожар бир дугаар саң-хөө документилериниң даңзызын Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы тодарадыр.

6. Дедир кыйгыртып турар кижи дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның ниити түңнелдерин албан-езузу-биле парлаанының соонда, 30 хонуктан орайтатпайн, Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязынче түңнел саң-хөө отчедун киирер. Түңнел саң-хөө отчедунга дедир кыйгыртып турар кижиниң тускай агар санда акша-хөреңгиниң киргенин болгаш оларны чарыгдаанын бадыткал турар бир дугаар саң-хөө документилерин, айыткан агар санны хагганының дугайында справканы, а ол ышкаш бо Хоойлунуң 40 үүлүнүң 3 кезээнде айыткан материалдарны кожар. Түңнел саң-хөө отчедунга кожар бир дугаар саң-хөө доку-

ментилериниң даңзызын Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы тодарадыр.

7. Эгелекчи бөлүктүң, дедир кыйгыртып турар кижиниң саң-хөө отчеттарының хоолгаларын Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы массалыг информация чепсектеринче дамчыдар, а ол ышкаш бодунуң сайтызында «Интернет» медээ-телекоммуникация четкизинге айыткан отчеттарны алган хүнден, беш хонук дургузунда, киирер.

8. Россия Федерациязының Ажаалга банкызының филиалы неделяда бирээден эвээш эвес, а бадылаашкын хүнүнге чедир, он хонуктан эвээш үе артканда — операция чорудар үш хүнде бирээден эвээш эвес удаа тускай агар саннарда акша-хөреңгиниң киргенииң болгаш ону чарыгдаанының дугайында медээлерни Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязынче Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының тургусканы майыын езугаар киирген турар. Ынчан «Соңгулдалар» КАС-ты ажыглап болур. Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы өй-өйлеп, ынчалза-даа ийи неделяда бирден эвээш эвес катап бадылаашкын хүнүнге чедир массалыг информация чепсектеринге дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын фондуларының, дедир кыйгыртырынга удур бадылаашкын фондузунуң акша-хөреңгилериниң киргенииң болгаш чарыгдаттынганының дугайында медээлерни парладыры-биле бээр, а ол ышкаш бодунуң сайтызында «Интернет» медээ-телекоммуникация четкизинче киирер.

9. Россия Федерациязының Ажаалга банкызының филиалы Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының саналдап киргени-биле, а чогуур дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын фондузунуң, дедир кыйгыртырынга удур бадылаашкын фондузунуң талазы-биле база ол ышкаш эгелекчи бөлүктүң, дедир кыйгыртып турар кижиниң негелдези-биле үш хонук хуусаада, а бадылаашкын хүнүнге чедир үш хонук бурунгаар дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын фондузунче, дедир кыйгыртырынга удур бадылаашкын фондузунче акша-хөреңгилериң киргенииң болгаш ол акша-хөреңгини чарыгдаанын бадыткап турар бир дугаар саң-хөө документилериниң шынзыдып каан хоолгаларын киирер.

10. Республиканың күрүнеиң өйлеп үнер парлалга үндүрүлгелериниң редакциялары оларга Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының дедир кыйгыртыр талазыбиле бадылаашкын фондузунче, дедир кыйгыртырынга удур бадылаашкын фондузунче акша-хөреңгилериң киргенииң болгаш ол акша-хөреңгини чарыгдаанының дугайында дамчыдып берген медээлерни парлап үндүрер хүлээлгелиг. Фондуларже кирген акша-хөреңгилериң ниити түңүнүң дугайында база оларның чарыгдаттынганының ниити түңүнүң дугайында медээлерни албан парлаар.

11. Россия Федерациязының хамаатыларының Россия Федерациязының кызыгаарында турар болгаш чурттап турар черииң аайы-биле күрүне учедун кылыр органнар, юридиктиг эргелиг черлерниң күрүне бүрүткелин, азы болза коммерция эвес организациялар талазы-биле төлээлеттирген күүсекчи эрге-чагырганың органнары оларга Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының бижии кирген хүнден эгелээш, беш хонук дургузунда, төлевир чок үндезинге, айыткан хамаатыларның болгаш юридиктиг эргелиг черлерниң эгелекчи бөлүктүң дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын фондузунче, дедир кыйгыртып турар кижиниң дедир кыйгыртырынга удур бадылаашкын фондузунче эки туранын өргүлдерин киирип турда медээлерин хынаар болгаш хыналда түңнелдериниң дугайында медээни Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязынче чорудар. Ынчан «Соңгулдалар» КАС-ты ажыглап болур.

12. Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының айтыышкынынга дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын фондузунче эки туранын өргүлдерин бо Хоойлунуң 43 үүлүнүң 5 кеззэн хажытпышаан, киргениниң дугайында медээ кирген болза, ол медээни доп-дораан Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы чогуур эгелекчи бөлүкке, дедир кыйгыртып турар кижиге дыңнадыр.

13. Түңнел саң-хөө отчедун киргиже чедир эгелекчи бөлүк, дедир кыйгыртып турар кижи дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын фондузунуң, дедир кыйгыртырынга удур бадылаашкын фондузунуң чарыгдаттынмаан акша-хөреңгизин ооң фондузунга өргүл салган хамаатыларга болгаш юридикиг эргелиг черлерге шилчидиишкин чарыгдалдарын казааш, оларның киирген акша-хөреңгизиниң үлүүнге дүүштүр эгидип бээр хүлээлгелиг.

14. Тускай агар саннарда артып калган акша-хөреңгилерни бадылаашкын хүнүнден тура 60 хонук эрткенде, Россия Федерациязының Ажаалга банкызының филиалдары Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының бижимел айтыышкыны-биле Тыва Республиканың республика бюджединиң орулгазынче шилчидер болгаш тускай соңгулда агар санын хаар хүлээлгелиг.

15. Эгелекчи бөлүктүң, дедир кыйгыртып турар кижиниң бо үүлдүң 13 кеззэ-биле көрдүнген хүлээлгези дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын түңнелдерин албан-езузу-биле парлаан хүнден эгелеп тыптыр.

45 үүл. Контроль-ревизия албаны

1. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны белеткээри-биле болгаш эрттирери-биле комиссияларга үндүрүп берген акша-хөреңгилерни тускай соруулгазынга чарыгдааны дээш, а ол ышкаш кирген дөстерин, эгелекчи бөлүктүң дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын фондузунуң, дедир кыйгыртып турар кижиниң дедир кыйгыртырынга удур бадылаашкын фондузунуң акша-хөреңгизиниң шын учедун болгаш ажыглаанын контрольдаары-биле эгелекчи бөлүктүң, дедир кыйгыртып турар кижиниң саң-хөө отчедун хынаары-биле Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының чанынга контроль-ревизия албанын тургузар.

2. «Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелериниң болгаш референдумга киржир эргезиниң кол-кол магадылалдарының дугайында» Федералдыг хоойлу-биле дүүштүр контроль-ревизия албанын Россия Федерациязының Төп банкызының Тыва Республикада Национал банкызын, Россия Федерациязының Ажаалга банкызының филиалдарын кады санааныбиле күрүне болгаш өске-даа органнарның база албан черлериниң удуртукчуларының болгаш специалистериниң киржилгези-биле тургузар.

«Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелериниң болгаш референдумга киржир эргезиниң кол-кол магадылалдарының дугайында» Федералдыг хоойлу-биле дүүштүр айыткан органнар болгаш албан черлери Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының дилээ-биле Тыва Республиканың Баштыңын дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны эрттириниң дугайында шиитпирни албан-езузубиле парлаан (чонга чарлаан) хүнден бир айдан орайтатпайн, ооң айтыышкынынга специалистерни беш айдан эвээш эвес хуусаа дургузунда сургакчыладып чорудар.

3. «Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелериниң болгаш референдумга киржир эргезиниң кол-кол магадылалдарының дугайында» Федералдыг хоойлу-биле дүүштүр бо үүлдүң 2 кеззэнде айыткан специалистер контроль-ревизия албанынга ажылдаар хуусаазында кол ажылындан хостадыр, оларның ажылдап турар чери (албан-дужаалы), албан-дужаалының доктааттынган эге шалыңнары болгаш кол ажылының аайы-биле өске-даа төлевирлери кадагалаттынып артар. Айыткан специалистерге ол ышкаш дедир кыйгыртыр талазыбиле бадылаашкынны белеткээри-биле болгаш эрттирери-биле холбаштыр үндүрген акша-хөреңгиден мактал акшаларны төлээр.

4. Контроль-ревизия албанының дугайында дүрүмнү Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы бадылаар.

IX эге. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны организастаары

46 үүл. Бадылаашкын болур бажыңбалгат

1. Бадылаашкын болур бажың-балгатты участок комиссиязының эргезинге чогуур муниципалдыг тургузугнуң тус чер чагыргазының баштыңы, а «Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелериниң болгаш референдумга киржир эргезиниң кол-кол магадылалдарының дугайында» Федералдыг хоойлу-биле көрдүнген таварылгаларда шериг кеззэниң командири халаска бээр.

2. Бадылаашкын болур бажың-балгатка зал турар ужурлуг, аңаа чырыдылга системазы-биле дериттинген болгаш карандаштардан аңгыда, бижиир чүүлдер-биле хандыртынган чажыт бадылаашкынга ажыглаар кабиналар болгаш өске-даа тускай дериттинген олуттар турар.

3. Участок комиссиязы бадылаашкын болур бажың-балгатка азы ол бажыңның мурнунга дедир кыйгыртыр талазы-биле медээлерни бижээн материалдарны информастыг стендиге дериир, ол медээлерже дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкыннын үндезини болуп турар фактыны тургускан судтуң шиитпирин, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынга бюллетеньни канчаар долдурарының вариантызын көргүскен бадылаашкын бюллетенииң хевирин киирер.

4. Информастыг стендиге Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелерин болгаш референдумга киржир эргезин хажытканы дээш харыысалга тургузуп турар, Россия Федерациязының кеземче болгаш административтиг хоойлужудулгазындан ушта бижилгелерни киирип азар. Айыткан материалдарны участок комиссиязы дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилери хостуг номчуп болур аргалыг кылдыр тургузар.

5. Информастыг стендиге азар материалдар дедир кыйгыртыр айтырыглар талазы-биле суртаалдаарын илереткен болбас ужурлуг.

6. Карааның талазы-биле инвалид болуп турар дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилеринге медээ кылдыр медээ-чарлал азар стендиге бо үүлдүң 3 болгаш 4 кезектеринде айыткан материалдарны улуг үжүктер-биле киирер. Медээчарлал азар стендиге ындыг материалдар азар дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкыннар участоктарын Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының шиитпирибиле тодарадыр.

7. Бадылаашкын болур бажың-балгатка бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколдуң улгаттырган формазы турар ужурлуг, олче бадылаашкын түңнелдериниң дугайында медээлерни оларны доктааткан хемчээлиниң аайы-биле киирер. Бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколдуң улгаттырган хевирин бадылаашкын эгелээр мурнунда аскан турар болгаш участок комиссиязының кежигүннериниң, хайгаракчыларның карааңга көстүп турар черге, ында бар медээлерни хүлээп алырынга херек хемчээлге турар ужурлуг.

8. Бадылаашкын болур бажың-балгатка бадылаашкынга херек стационар хааржактарны салыр. Стационар хааржактар кылдыр бадылаашкын санаар техниктиг хережелдерни, ооң иштинде бюллетеньнер белеткээр программа-техниктиг каттыжыышкыннарны ажыглап болур. Бадылаашкынга ол ышкаш электроннуг бадылаашкын ажыглаар комплекстерни ажыглап болур. Бадылаашкын санаар техниктиг хережелдерни, электроннуг бадылаашкынга ажыглаар комплекстерни «Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелериниң болгаш референдумга киржир эргезиниң кол-кол магадылалдарының дугайында» Федералдыг хоойлу-биле доктааткан чурум езугаар болгаш Россия Федерациязының Төп соңгулда комиссиязының бадылаан инструкциязынга дүүштүр ажыглаар.

9. Бадылаашкын болур бажың-балгатка бюллетеньнер бээр черлер, чажыт бадылаашкынга ажыглаар черлер болгаш бадылаашкын хааржактары, оларны хары угда ажыглап турда участок комиссиязының кежигүннеринге, хайгаракчыларга көскү черге дериттинген турар ужурлуг. Бадылаашкын болур бажыңнарны Россия рациязының Төп соңгулда комисси доктааткаңы чурум езугаар видеохай болгаш видеотрансляциялыг кылдырээн турар ужурлуг.

47 үүл. Үндүр бижиткен шынзы

1. Дедир кыйгыртыр талазы-би дылаашкын киржикчизи бадыла хүнүнде дедир кыйгыртыр талаз бадылаашкын киржикчилериниң да че киирген дедир кыйгыртыр талаз бадылаашкын участогунда бадыла бажыңынга кээп шыдавас болза, девискээр комиссиязындан (бадыла хүнүнге чедир 45-20 хонук бурунгаа участок комиссиязындан (бадылаашк лур хүнге чедир 19 болгаш оон эвээш бурунгаар) үндүр бижиткен шынзы алыр эргелиг болгаш бадылаашкын хүнде кайы участокка турар болдур, бадылаашкынга киржир эргелиг болу

2. Үндүр бижиткен шынзылга ш отчеттуг документ болур болгаш кыйгыртыр талазы-биле бадылаашк эрттирер бүгү девискээрге чаңгыс аа гаарларлыг болур. Үндүр бижиткен зылганы бо Хоойлуга 2 капсырылга гаар майык-биле белеткеп кылыр. бижиткен шынзылганың сөзүглелин, бижиткен шынзылгаларның санын, бижиткен шынзылганы бээрде долд реестрниң хевирин Тыва Республик Соңгулда комиссиязы бадылаа хүнүнге чедир 50 хонуктан орайтат үндүр бижиткен шынзыдылгаларны к тура, ону өттүндүр кылырындан камга аргаларны тодарадыр.

3.Үндүр бижиткен шынзылгаларны лып тура, оларны өттүндүр кылган ч дерден камгалаар сорулга-биле сугла демдектерлиг болгаш (азы) типогра аргазы-биле бичии үжүктерлиг кылдыр жиир болгаш (азы) камгалал сеткалыг тускай камгалал элементилиг кылдыр лыр.

4. Үндүр бижиткен шынзылгалар дырары-биле чагыгны Тыва Республика Соңгулда комиссиязы бодунуң шиитпир үндезилеп киирер.

5. Үстүнде турар комиссияның адаа турар комиссияга үндүр бижиткен шынз галарны дамчыдарын үстүнде турар ко сияның үндүр бижиткен шынзылгала адааңда турар комиссиялар аразынга у риниң дугайында шиитпирге үндезилеп б тандырар. Үндүр бижиткен шынзылгала дамчыдары болгаш камгалап кадагала дээш үндүр бижиткен шынзылгаларны д чыдарын, алырын болгаш кадагалаар боттандырып турар комиссияларның да лары харыысалгалыг болур.

6. Үндүр бижиткен шынзылганы чо комиссия дедир кыйгыртыр талазы-биле дылаашкын киржикчизиниң бижимел б дириишкинингe үндезилеп, үндүр бижи кен шынзылга чүге херегиниң чылдагаан айытканы-биле тыпсыр. Үндүр бижи шынзылганы дедир кыйгыртыр талазыле бадылаашкын киржикчизиниң хол азы ооң төлээзинге нотариат езугаар ш зыткан бүзүредилгезинге үндезилеп б Бүзүредилгени стационарлыг эмнелге филактика албан чери (бир эвес де кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын жикчизи ол албан черинде эмнедип чы болза), каразыттырган азы буруудаттыр хоругдалда чыдар албан черииң чагырга (бир эвес дедир кыйгыртыр талазы-биле дылаашкын киржикчизи ол албан чери каразыттырган азы буруудаттырган бай да чыдар болза) бадыткаан бооп болур.

7. Үндүр бижиткен шынзылганы тып рын боттандырып турар комиссияның газы, дарганың оралакчызы, секретары комиссияның бадылаар эргелиг өске кежигүнү дедир кыйгыртыр талазы-б бадылаашкын киржикчизиниң фамилиязы адын, адазының адын, паспортунуң паспортун солуп турар документиниң се язын, дугаарын, дедир кыйгыртыр тала биле бадылаашкын киржикчизиниң де кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын к жикчилериниң даңзызынче киир бижит дедир кыйгыртыр талазы-биле бадыла кын участогунуң дугаарын, бадылаашк

участогунуң адрезин, девискээринде бадылаашкын участогун тургускан муниципалдыг тургузугнуң участок комиссиязының адын киир бижиир болгаш бодунуң фамилиязын болгаш инициалдарын, үндүр бижиткен шынзылганы берген хүнүн айтыр, холунуң үжүүн салыр болгаш чогуур комиссияның таңмазын базар.

8. Девискээр комиссиязы үндүр бижиткен шынзылганы дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчизинге азы ооң төлээзинге бо Хоойлунуң 27 чүүлүнүң 6 кезээ-биле дүүштүр девискээр комиссиязынче киирген дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң дугайында медээлерге үндезилеп тыпсыр. Девискээр комиссиязы үндүр бижиткен шынзылгалар бээр реестрни тургузар, аңаа бадылаашкын киржикчизиниң фамилиязын, адын, адазының адын, төрүттүнген чылын (18 харлыг кижиниң – төрүттүнген ай, хүнүн немей), чурттап турар черииниң адрезин айтыр. Үндүр бижиткен шынзылганы дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчизинге тывыскан девискээр комиссиязының даргазы, дарганың оралакчызы, секретары үндүр бижиткен шынзылганың дугаарын айтыр болгаш бодунуң холунуң үжүүн салыр.

9. Девискээр комиссиязы бадылаашкын хүнүнге чедир 20 хонук бурунгаар участок комиссияларынче дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызының бирги экземплярлары-биле кады дедир кыйгыртыр талазы-биле чогуур бадылаашкын участоктарының девискээринде бүрүткеттирген, үндүр бижиткен шынзылгалар алган бадылаашкын киржикчилериниң дугайында медээлерни айыткан, үндүр бижиткен шынзылгалар бээр реестрден шынзыдып каан ушта бижилгелерни чорудар. Чогуур ушта бижилгеге үндезилээш, участок комиссиязының кежигүнү бадылаашкын киржикчилериниң даңзызының чогуур одуруунга: «Девискээр комиссиязындан №__ үндүр бижиткен шынзылганы алган» деп демдеглелди, шынзылганың дугаарын айытканы-биле кылыр болгаш адын салыр.

10. Участок комиссиязынга үндүр бижиткен шынзылганы бадылаашкын киржикчизинге тывыскан участок комиссиязының даргазы, дарганың оралакчызы, секретары азы участок комиссиязының бадылаар эрелиг өске-даа кежигүнү дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызының чогуур одуруунга «үндүр бижиткен шынзылганы алган» деп бижикти алыр, үндүр бижиткен шынзылганың дугаарын айтыр болгаш адын салыр.

11. Үндүр бижиткен шынзылганы ап ора дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчизи үндүр бижиткен шынзылгалар реестриниң чогуур одуруунга үндүр бижиткен шынзылганы (девискээр комиссиязынга) азы бадылаашкын киржикчилериниң даңзызынга (участок комиссиязынга) алганының дугайында адын алыр, бодунуң паспортунуң азы хамаатының паспортун солуп турар документиниң сериязын болгаш дугаарын айтыр. Үндүр бижиткен шынзылганы бүзүредилге үндезинге алган таварылгада үндүр бижиткен шынзылгалар бээр даңзының азы бадылаашкын киржикчилериниң даңзызының чогуур одуруунга үндүр бижиткен шынзылганың дугайында хол үжүүн салыр, бадылаашкын киржикчизиниң паспортунуң азы хамаатының паспортун солуп турар документиниң сериязын болгаш дугаарын айтыр, ынчан бадылаашкын киржикчизиниң төлээзи бодунуң адын, фамилиязын, адазының адын бижиир, бодунуң паспортунуң азы хамаатының паспортун солуп турар документиниң сериязын болгаш дугаарын айтыр. Ооң соонда бадылаашкын киржикчизиниң төлээзиниң шынзылгазын хавырар болгаш ону үндүр бижиткен шынзылгалар бир даңзыга азы бадылаашкын киржикчизиниң даңзызынга кожар.

12. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның үндүр бижиткен шынзылганың дугайында хол үжүүн салыр, бадылаашкын киржикчизи бадылаашкын участокта дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызындан ап турар дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнериниң санын айтыр. Боодалдарга хаптаан, чагыг езугаар санынга дүүшкек дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнерин дамчыткан соонда, полиграфия организациязының ажылдакчылары артык бюллетеньнерин узуткап чок кылыр (оларны илереткен таварылгада), болгаш ол дугайында актыны тургузар. Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы чогуур полиграфия организациязындан дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнерин алырынга чедир ийи хонуктан орайтатпайн, ол комиссияның кежигүннеринге бюллетеньнерни дамчыдар черииниң болгаш үезиниң, бюллетеньнерни узуткаарының дугайында шиитпир хүлээп алыр хүлээлгелиг.

12. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнерин девискээр комиссияларынга Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының доктааткан хуусаазында дамчыдар. Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы девискээр комиссияларынга полиграфия организацияларындан алган дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнериниң шупту тиражын бодунуң девискээр комиссияларынга бадылаашкын бюллетеньнерин үлээр дугайында шиитпиринге үндезилеп бээр. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнерин үлээриниң дугайында девискээр комиссия шиитпиринге үндезилеп, участок комиссиялары девискээр комиссияларындан дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнерин бадылаашкын хүнүнге (хуусаа бетинде бадылаашкын) чедир бир хонук бурунгаар алыр. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын участогу бүрүзүнге хамаарыштыр участок комиссияларынга дамчыдып турар дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнериниң саны, ол участокта бүрүткеттирген, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң санындан 0,5 хуудан улгатпас болгаш бюллетеньнерни дамчыдып турар хүнде дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын участогунда бадылаашкын киржикчилериниң даңзызынче киирген дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң санындан 70 хуузундан эвээш болбас ужурлуг. Участок комиссияларынга дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнерин дамчыдып турда оларны чаңгыстап санаар болгаш багайларын ылгаар, ынчан багай деп ылгаан дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнерин (бир эвес бар болза) девискээр комиссиязының кежигүннери узуткаар болгаш аңаа хамаарыштыр актыны тургузар.

13. Участок комиссияларының алганы дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнериниң арын талазында, кырында оң талакы азыынга участок комиссиязының ийи бадылаар эргелиг кежигүннериниң хол үжүүн салыр болгаш участок комиссиязының таңмазын базып шынзыдар. Шынзыттынмаан дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнерин доктааткин хевир-биле кылдынмаан бюллетеньнер деп санаар болгаш бадылаашкын санап турда оларны санга киириштирбес.

14. Үстүнде турар комиссияның адаанда турар комиссияга дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнерин дамчытканының дугайында ийи кезекке актыны тургузар. Ол актыга ону тургускан ай, хүнүн болгаш дамчыдып турар дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнериниң санын айтыр. Үстүнде турар комиссия адаанда турар комиссияга дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнерин дамчыдып турда, а ол ышкаш оларны брактап, чок кылып турда (бир эвес багай бюллетеньнер бар болза), айыткан комиссиялар, эгелекчи бөлүктүң кежигүннери, дедир кыйгыртып турар кижи олуржур эргелиг. Чогуур комиссия адаттынган кижилерге бюллетеньни дамчыдар черниң болгаш үезиниң дугайында дыңнадыр. Ынчан үстүнде адаттынган кижилерниң кайыбирээзи дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнерин дамчыдып, брактап, чок кылып турда тургускан актыга хол үжүүн салыр эргелиг.

15. Бюллетеньнерни дамчыдары болгаш да протокол тургузуп турда, бүрүткеттирген бадылаашкын киржикчилериниң санынга киир санаттынмас.

13. Үндүр бижиткен шынзылганы катап бербес. Үндүр бижиткен шынзылгазын чидирген таварылгада ооң дубликадын бербес.

14. Бадылаашкын хүнүнде дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчизи үндүр бижиткен шынзылгазын көргүскенде, бадылаашкын хүнүнде ооң турар бадылаашкын участогунда бадылаашкыннар киржикчилериниң даңзынче немелде киирер. Участок комиссиязы дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызының чогуур одуруунга «№ __ үндүр бижиткен шынзылга-биле бадылаан» деп демдеглелди кылыр болгаш дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчизиниң көргүскен шынзылгазының дугаарын айтыр. Ооң соонда дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчизиниң үндүр бижиткен шынзылгазын алыр. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилерин дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызынче киирерде ооң үндезини болган үндүр бижиткен шынзылганы айыткан бадылаашкын киржикчилериниң даңзызы-биле кады шыгжаар.

15. Үндүр бижиткен шынзылганың бланкызы читкен таварылгада ооң читкенииниң фактызын тургускан участок комиссиязы доп-дораан чогуур актыны тургузар болгаш чогуур шиитпирни хүлээп алыр, аңаа читкен шынзылганың дугаарын, бланкының читкенииниң фактызын болгаш читкенииниң чылдагаанын айтыр. Ол шиитпирни олла хүнде үстүнде турар комиссияга болгаш Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязынга медээ кылдыр дыңнадыр. Ол шиитпирге үндезилеп, Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы чогуур үндүр бижиткен шынзылгаларны күш чок деп санаар болгаш адааңда турар комиссияларга ол дугайында дыңнадыр. Күш чок деп санаттынган үндүр бижиткен шынзылгалар дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилерин дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызынче киирериниң үндезини болбас. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчизи ындыг шынзылганы көргүзер болза, ону дораан хавырар.

16. Бадылаашкын хүнүнде бадылаашкын үезиниң келиринге чедир ажыглаттынмаан үндүр бижиткен шынзылгаларны чире кезер. Ажыглаттынмаан үндүр бижиткен шынзылгаларны чире кескенииниң дугайында медээлерни оларның санын болгаш дугаарын айытканы-биле чогуур комиссия Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының бадылаан майыы-биле тургускан актыже киирер.

17. Үндүр бижиткен шынзылгаларны комиссияларга дамчыдарын болгаш үндүр бижиткен шынзылгаларның учедун, ооң иштинде «Соңгулдалар» КАС-ты ажыглааны-биле, Россия Федерациязының Төп соңгулда комиссиязының бадылаан чуруму езугаар «Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелериниң болгаш референдумга киржир эргезиниң кол-кол магадылалдарының дугайында» Федералдыг хоойлунуң 62 чүүлүнүң 16 пунктузу-биле дүүштүр кылыр.

48 чүүл. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетени

1. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынга киржири-биле дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның киржикчизи дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынга бюллетень алыр.

2. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнерин белеткээрин чүгле Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының айтыышкыны-биле кылыр. Белеткеп кылган бюллетеньнерниң санын бүрүткеттирген соңгукчуларның санындан 1,5 хуудан көвүдетпес ужурлуг.

3. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынга бюллетеньнерниң санын, а ол ышкаш оларны кылганы дээш контрольду боттандырарының чурумун Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы бадылаашкын хүнүнге чедир 20 хонуктан орайтатпас ужурлуг.

4. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынга бюллетеньниң хевирин болгаш сөзүглелин орус дыл кырынга Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы бадылаашкын хүнүнге чедир 20 хонуктан орайтатпайн бадылаар. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетенииниң сөзүглелин дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетенииниң чүгле чаңгыс талазынга бижээн турар ужурлуг.

5. Карак талазы-биле инвалид болуп турар дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилеринге дузалажыры-биле Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының шиитпири-биле, оларга дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынга бюллетенин долдурар аргалыг кылдыр тускай трафареттерни белеткээр, ооң иштинде Брайлдың рельеф-точкалыг шрифтизин ажыглааны-биле. Ындыг трафареттер кылыр дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын участоктарын Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының шиитпири-биле тодарадыр.

6. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнерин өттүүдүр кылган чүүлдерден камгалаар сорулга-биле оларны белеткеп кылырда суглуг демдектерлиг азы бичии үжүктерни типография аргазы-биле бижээн болгаш (азы) камгалал сеткалыг саазынны ажыглаар, бир болза ол сорулгаларга тускай демдекти (марканы) ажыглаар. Тускай демдектерни (маркаларны) белеткеп кылырының болгаш ажыглаарының чурумун, оларның санын, а ол ышкаш үстүнде турар комиссияларның адаанда турар комиссияларга тускай демдектерни (маркаларны) дамчыдарда көргүзер негелделерни Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы бадылаашкынга чедир 50 хонуктан орайтатпайн, бадылаар.

7. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетенинге: «Тыва Республиканың Баштыңын дедир кыйгыртырын деткип турар Силер бе?» деп сөзүглелди, дедир кыйгыртып турар кижиниң фамилиязын, адын болгаш адазының адын айытканы-биле киирер, бадылап турар кижиниң «Ийе» азы «Чок» деп сөстер-биле бодунуң үзел-бодалының вариантызын айтыр куруг хана-характарны оң талазынга арттырар.

8. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынга бюллетень бүрүзү ону долдурарының чурумунуң дугайында тайылбырлыг болур.

9. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынга бюллетеньнерни орус дылга парлаар. Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының шиитпири-биле дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның бюллетеньнерин орус болгаш тыва дылдарга парлаар. Бир эвес дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын участогунга дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнерин ийи дылга парлаан болза, орус дылда сөзүглелди бюллетень бүрүзүнге бижээн турар ужурлуг. Ындыг бюллетеньниң Тыва Республиканың күрүне дылында бижээн сөзүглелин Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы бадылаашкын хүнүнге чедир 20 хонуктан орайтатпас ужурлуг.

10. Бюллетеньнерни Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының шиитпири-биле ийи чадалыг белеткээр:

1) хуусаа бетинде бадылаашкынны хандырары-биле «Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелериниң болгаш референдумга киржир эргезиниң кол-кол магадылалдарының дугайында» Федералдыг хоойлунуң 65 чүүлү-биле болгаш бо Хоойлунуң 51 чүүлү-биле дүүштүр бадылаашкын хүнүнге чедир 20 хонуктан орайтатпайн;

2) бадылаашкын хүнүнде бадылаашкынны хандырары-биле — бадылаашкын хүнүнге чедир 10 хонуктан орайтатпайн белеткеп кылыр.

11. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынга полиграфия организациязынга белеткеп кылган бюллетеньнерни Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының кежигүннеринге акт езугаар дамчыдар. Ол актыга ону тургусканының ай, хүнүн болгаш шагын, а ол ышкаш дамчыдып берип

кадагалаары дээш харыысалганы бюллетеньнерни дамчыдарын, алырын болгаш кадагалалын харыылап турар комиссияларның даргалары алыр.

16. Бадылаашкын хүнүнде бадылаар үе төнген соонда девискээр комиссиязында ажыглаттынмаан, дедир кыйгыртыр талазыбиле бадылаашкын бюллетеньнерин санаар болгаш чире кезип демдектээр, ол дугайында чогуур комиссия актыны тургузар. Бюллетеньнерни чире кезеринге бо Хоойлунуң 25 чүүлүнүң 7 кезээнде айыттынган кижилер олуржур эргелиг. Ол дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнерин девискээр комиссиязының секретары комиссияның өске документилери-биле кады кадагалап шыгжаар.

X эге. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң бадылаашкынын санаары, бадылаашкын түңнелдерин үндүрери, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның төнчү түңнелдерин тодарадыры болгаш оларны парлаары

49 чүүл. Бадылаашкынның чуруму

1. Бадылаашкынны тус чернии-биле 8 шактан 20 шакка чедир чорудар. Бир эвес участок девискээринде дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң чурттал турар черииң ажылдаар шагы бадылаашкын шагы-биле даклырлажып турар болза, Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының шиитпири-биле ол участокта бадылаашкынны эгелээр шакты эрте шакче чылдырган бооп болур, ынчалза-даа ол ийи шактан хөй болбас.

2. Девискээр болгаш участок комиссиялары бадылаашкын хүнүнүң, үезиниң болгаш болур черииң дугайында дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилерин бадылаашкынга чедир 20 хонук бурунгаар массалыг информация чепсектерин дамчыштыр азы өске арга-биле дыңнадыр хүлээлгелиг, а хуусаа бетинде чорудуп турда, бо Хоойлунуң 51 чүүлү-биле дүүштүр бадылаашкын хүнүнге чедир беш хонуктан орайтатпас.

3. Шериг кезектеринде, чедери берге болгаш ырак черлерде тургустунган дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын участоктарында участок комиссиязы, бир эвес дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызынче киирген дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилери шупту бадылаан болза, бадылаашкынны бо чүүлдүң 1 кезээ-биле доктааткан хуусаадан эрте дооскан деп чарлап болур.

4. Бадылаашкын хүнүнде бадылаашкынны эгелээр мурнунда участок комиссиязының даргазы участок комиссиязының кежигүннеринге, келген дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилеринге, а ол ышкаш бо Хоойлунуң 25 чүүлүнүң 7 кезээнде айыттынган кижилерге бадылаашкын болур бажың-балгатты ажыттынган деп чарлаар болгаш бадылаашкынга ап чоруур, көжүп чоруур болгаш турум турар куруг хааржактарны көргүзер, ооң соонда шупту кижилер көрүп турда, участок комиссиязының таңмазы-биле таңмалаар. Участок комиссиязының даргазы айыткан кижилерге хуусаа бетинде бадылаан, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң бо Хоойлунуң 50 чүүлүнүң 2—9 кезектери-биле дүүштүр долдурган, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнери-биле бадылаашкынга ап чораан таңмалап каан хааржактарны көргүзер, бир эвес ындыг чүүлдер бар болза.

5. Участок комиссиязының бадылаар эргелиг кежигүннери участок комиссиязының даргазындан дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилеринге бээри-биле санап каан дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнерин алыр болгаш оларны алганы дээш хол үжүүн салыр. Ооң соонда участок комиссиязының даргазы дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилерин бадылаашкынны эгелээри-биле чалаар.

6. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызынче киирген дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилеринге дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнерин паспорт езугаар азы хамаатының паспортун солуп турар документизин көргүскенде бээр, а бир эвес дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчизи үндүр бижиткен шынзылга бижик-биле бадылап турар болза, үндүр бижиткен шынзылгазын көргүскенде бээр. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчизи бүрүзү чаңгыс дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынга чаңгыс бюллетень алыр эргелиг. Бюллетень бээр мурнунда участок комиссиязының кежигүнү дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның киржикчизи хуусаа бетинде бадылаваанын, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчизиниң бадылаашкын болур бажыңдан дашкаар бадылаарын чөпшээрээриниң дугайында билдириишкини бо Хоойлунуң 51 чүүлүнүң 3 кезээнде айыткан реестрде (дилег бижии) бүрүткеттинмээнин болгаш бадылаашкын болур бажыңдан дашкаар бадылаашкынны эрттирери-биле участок комиссиязының бадылаар эргелиг кежигүннерин олче чорутпаанын ылавылап алыр хүлээлгелиг.

7. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетенин ап тура, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның киржикчилериниң даңзызынга дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның киржикчизи бодунуң паспортунуң азы хамаатының паспортун солуп турар документиниң сериязын болгаш дугаарын салыр. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчизиниң чөпшээрели-биле азы ооң дилээ-биле ооң көргүскен паспортунуң азы хамаатының паспортун солуп турар документизиниң сериязын болгаш дугаарын дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызынче участок комиссиязының бадылаар эргелиг кежигүнү киир бижип болур. Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының чогуур шиитпиринге үндезилеп, паспортунуң азы хамаатының паспортун солуп турар документизиниң сериязы болгаш дугаары «Соңгулдалар» КАС-ты ажыглааны-биле дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызын тургузуп турда, олче кире берген бооп болур. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның киржикчизи кылдынган бижилгениң шынныын хынаар болгаш дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетенин алган деп хол үжүүн салыр. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчизинге бюллетень берген участок комиссиязының кежигүнү дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызының чогуур одуруунга база адын салыр. Үндүр бижиткен шынзылга-биле бадылаар дээн болза, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызынга чогуур бижилгени кылыр.

8. Бадылаашкынны дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчизи дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетенинде дөрбелчинге «Ийе» база «Чок» демдекти салыр арга-биле боттандырар.

9. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчизи бүрүзү боду соңгуур. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның өске киржикчилериниң орнунга бадылаарын болдурбас. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетенин кабинага, азы өске-даа тускай дерип каан черге, бо чүүлдүң 10 кезээнде көрдүнген таварылгадан аңгыда, өске кижилер туруп болбас, чажыт бадылаашкын аргазы-биле долдурар.

10. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчизи дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетенин алырда азы дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетенин долдурарда, электроннуг бадылаашкынга киржири-биле боду ат салыр азы дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетенин долдурар аргазы чок болза, комиссия кежигүнү, хайгааракчы болбайн турар, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның өске киржикчизиниң дузазын ажыглаар эргелиг. Мындыг таварылгада дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның киржикчизи дуза хереглээр сорулгалыының дугайында комиссияга аас-биле дыңнадыр. Ынчан дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызының чогуур одуруунга (одуругларынга) дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчизинге дуза көргүзүп турар кижиниң фамилиязын, адын, адазының адын, паспортунуң азы паспортту солуп турар документиниң сериязын болгаш дугаарын айтыр.

11. Бир эвес дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчизи дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетенин долдуруп тургаш, частырыг кылган болза, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетенин берип турган комиссия кежигүнүнге үрелген бадылаашкын бюллетенииниң орнунга чаа, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетенин бээриниң дугайында дилег киирер эргелиг. Комиссия кежигүнү дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчизинге дедир кыйгыртыр талазы-биле чаа бадылаашкын бюллетенин бээр, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызынга дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчизиниң фамилиязының дужунга чогуур демдеглелди кылыр. Дедир кыйгыртыр талазы-биле үрелген бадылаашкын бюллетенинге комиссияның бадылаар эргелиг кежигүнү чогуур бижимелди кылыр болгаш ону бодунуң холунуң үжүү-биле бүзүредип бадыткаар. Ол бижикти участок комиссиязының секретарының холунуң үжүү-биле база бадыткаар, ооң соонда дедир кыйгыртыр талазы-биле шак ындыг бадылаашкын бюллетенин доп-дораан чире кезип демдектээр.

12. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның киржикчизи дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның долдуруп каан бюллетенин таңмалап каан (пломбалап каан) бадылаашкын хааржаанче суп бадырар.

13. Участок комиссиязының даргазы бадылаашкын болуп турар бажың-балгатта корум-чурумну хайгаараар. Участок комиссиязының даргазының бодунуң компетенциязының иштинге берген айтыышкыннары бадылаашкын болуп турар бажың-балгатта олуржуп турар кижилерге албан болур. Участок комиссиязының даргазы чок болуп турда, ооң бүрүн эргелерин участок комиссиязының даргазының оралакчызы күүседир, а ол чокта участок комиссиязының секретары азы ол комиссияның ону төлээлеп турар бадылаар эргелиг кежигүнү күүседир.

14. Бадылаашкыннар чорудуп, бадылаашкыннар санап база участок комиссияларның бадылаашкыннар түңнелдериниң дугайында протоколдарын долдуруп турда, участок комиссиязының бажың-балгадынга бо Хоойлунуң 25 чүүлүнүң 7 кезээнде айыткан кижилер олуржур эргелиг. Бадылаашкынның чоруп турарының дугайында болгаш бадылаашкыннар санап турар үеде хайгааралды боттандырып турар кижилерниң даңзызын участок комиссиязы оларның киирген документилериниң медээлеринге үндезилеп тургузар.

15. Участок комиссиязының кежигүнү, хайгааракчылар болгаш өске-даа кижилер, бир эвес дедир кыйгыртыышкын дугайында хоойлужудулганы үрээр болза, ол ажылга киржиринден хостаттырар. Айыткан таварылгаларда чогуур чылдагаанныг шиитпирлерни участок азы үстүнде турар комиссия хүлээп алыр. Хоойлу-дүрүм камгалаар органнар ол шиитпирниң күүселдезин хандырар болгаш үндүрткен участок комиссиязының кежигүнүнге, хайгааракчыга болгаш өске-даа кижилерге Россия Федерациязының хоойлужудулгазы-биле дүүштүр харыысалга онаар талазы-биле хемчеглерни хүлээп алыр.

16. Эгелекчи бөлүктүң кежигүннеринге болгаш бүрүн эргелиг төлээлеринге, а ол ышкаш удуртукчу органнарның тургузукчулары, өнчү ээлери, эдилекчилери болгаш (азы) кежигүннери айыткан кижилер болуп турар организацияларга, дедир кыйгыртып турар кижиге, айыттынган кижилерниң дилээ-биле азы даалгазы-биле ажылдап турар өске-даа хамаатыларга болгаш юридиктиг эргелиг черлерге дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын участоктарынга дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилерин чедирерин хандырарынче угланган кандыг-даа ажыл-чорудулыры хоруглуг.

50 чүүл. Чедери берге болгаш ырлерге хуусаа бетинде бадылаары

1. Тыва Республиканың Соңгулмиссиязы ырак азы чедери берге четургускан дедир кыйгыртыр талазбадылаашкынның чаңгыс азы элзучастоктарында дедир кыйгыртырзы-биле бадылаашкынның бүгү киреринiң бадылаашкынын хуусаа бынчалза-даа бадылаашкын хүнүнге 15 хонуктан эрте эвесте эрттирершээрээр эргелиг. Бо таварылгаларда бетинде бадылаашкынны бо Хоойлучүүлү-биле тургускан дүрүмнер-билдар болгаш ол төнген соонда дедигыртыр талазы-биле бадылаашкын кичилериниң бадылаашкынын санаар бо Хоойлунуң 53 база 54 чүүлденегелделеринге дүүштүр бадылаатүңнелдерин тургузар.

2. Бир эвес дедир кыйгыртыр таби биле чогуур бадылаашкын участогучдир кыйгыртыр талазы-биле бадылакиржикчилериниң даңзызынче кииргедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаакиржикчилериниң чамдык бөлүктердылаашкын болур бажың-балгаттан ырак, транспорт-биле аргыжылга чоберге (ырак болгаш чедери берге)лерде турар база ооң-биле баштыр бо чүүлдүң 1 кезээ-биле долузу-биле дедир кыйгыртыр талазбадылаашкын участогунуң талазы-билсаа бетинде бадылаашкын эрттирежок болдунмас болган таварылгада Республиканың Соңгулда комиссиядир кыйгыртыр талазы-биле бадылакиржикчилериниң ол бөлүктериниң лаашкыннарын хуусаа бетинде эрттичөпшээрээр эргелиг, ынчалза-даа ол лаашкынга чедир 15 хонуктан эрте бо чүүлдүң 3-9 кезектери-биле докучурум езугаар каш хонук дургузунда

3. Бо чүүлдүң 2 кезээнде айыткасаа бетинде бадылаашкын эрттирердылаашкынга ап чоруур хааржакажыглаар, оларның санын чогуур комиссиязы тодарадыр. Хуусаа бебадылаашкын эрттирер мурнунда лаашкынга ап чоруур куруг хааржакучасток комиссиязының турар черинкежигүннериниң хөй кезиинге, а ол бо Хоойлунуң 25 чүүлүнүң 7 кезээнде кан кижилер турда көргүзер, ол дугаыактыны тургузар. Ооң соонда бадылкынга ап чоруур куруг хааржактарны лаар (диизелээр).

4. Дедир кыйгыртыр талазы-биле блаашкынның хуусаа бетинде бадылап киржикчизинге бээр дедир кыйгыртыр зы-биле бадылаашкын бюллетенииниң талазының оң талазында үстүкү азы участок комиссиязының бадылаар эрийии кежигүнү хол үжүүн салыр, олучасток комиссиязының таңмазы-биле зыдар.

5. Бадылаашкын болур бажыңдан черге хуусаа бетинде бадылаашкынны ток комиссиязының бадылаар эрийиден эвээш эвес кежигүнү эрттирер, боттарынга участок комиссиязынга бурунгаар дуглап таңмалаан (диизебадылаашкынга ап чоруур хааржакты, тааттынган майыктың эргежок чугула сандедир кыйгыртыр талазы-биле бадылкын бюллетеньнерин, хуусаа бетинде блаар дээн ол дедир кыйгыртыр талазы-бадылаашкын киржикчилериниң дугаймедээлер кирген дедир кыйгыртыр тазы-биле бадылаашкын киржикчилерідаңзызындан ушта бижилгени азы дакыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын жикчилериниң даңзызын, а ол ышкаш дир кыйгыртыр талазы-биле бадылаакиржикчизиниң бадылаашкын бюллетедолдурарынга хереглээр эргежок чубижиир хереклелдерни (карандаштаөске) ап чоруур ужурлуг.

6. Хуусаа бетинде бадылап турар дир кыйгыртыр талазы-биле бадылаакиржикчизи аңаа берген дедир кыйгыртталазы-биле бадылаашкын бюллетенидым деп дедир кыйгыртыр талазы-биледылаашкын киржикчилериниң даңзызы

а бюжилгеге азы дедир кыйгыртыр та-
ы-биле бадылаашкын киржикчилериниң
зызынга хол үжүүн салыр. Айыттынган
а бюжилгеге азы даңзыга хуусаа бетин-
бадылаашкын эрттирип турар участок
иссиязының кежигүннери дедир кый-
тыр талазы-биле бадылаашкын киржик-
хуусаа бетинде бадылаан деп дем-
елди кылыр, бадылаан хүннү болгаш
ы айтыр. Бир эвес дедир кыйгыртыр
зы-биле бадылаашкын киржикчизи де-
кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын
икчилериниң даңзызындан ушта би-
еге хол үжүү салган болза, айыттынган
еглелдерни, а ол ышкаш паспортунуң
ону солаан документизиниң сериязын
ш дугаарын, хуусаа бетинде бады-
кынны доосканының соонда, дедир
ыртыр талазы-биле бадылаашкын кир-
илериниң даңзызынга киир бижиир. Ол
бюжилгени дедир кыйгыртыр талазы-
бадылаашкын киржикчилериниң даң-
биле кады шыгжап кадагалаар.

Дедир кыйгыртыр талазы-биле ба-
шкын киржикчизи дедир кыйгыртыр
-биле бадылаашкын бюллетенин
ргаш, бо Хоойлунуң 50 үүлүнде
нген чурум езугаар ону бадылаашкын-
оруур хааржакче суп киирер.

Хуусаа бетинде бадылаашкын эрт-
дугайында актыны тургузар, аңаа
аашкын хүнүн болгаш шагын, хуу-
етинде бадылаашкынга киржири-би-
ллетеньнер алган дедир кыйгыртыр
-биле бадылаашкын киржикчилери-
нын, комиссия кежигүннериниң бол-
дылаашкын үезинде олуржуп турган
а кижилерниң фамилияларын айтыр.
нган акт бадылаашкынга ап чоруур
к-биле кады шыгжаттынып кадага-
ар.

Хуусаа бетинде бадылаашкын доо-
үеден эгелээш бадылаашкынга ап
хааржактарның дедир кыйгыртыр
биле бадылаашкын бюллетеньнери
ксын участок комиссиязының дар-
аңмалап дуглаар. Бадылаашкынга
ап чораан хааржактарны шыгжап ка-
рын участок комиссиязының секре-
рыылаар. Бадылаашкынга дажыглап
хааржактарны дедир кыйгыртыр та-
ле бадылаашкын участогунга дедир
ыр талазы-биле бадылаашкын кир-
ериниң бадылаашкыннарын санап
инге чедир ажытпас. Дедир кыйгыр-
азы-биле бадылаашкын киржикчи-
хуусаа бетинде бадылаан бюлле-
-биле бадылаашкынга ап чораан
тарны бадылаашкын болуп турар
дылаашкын кылырынга ажыглаары
.

Хуусаа бетинде бадылаашкын чору-
а, бо Хоойлунуң 25 үүлүнүң 7 ке-
йыттынган кижилер турар эргелиг.
шкынга дажыглаар хааржактарны
, хуусаа бетинде бадылаашкын чо-
рар үеде участок комиссиязы ко-
арның ийиден эвээш эвес чөвүлээр
кежигүннеринге, эгелекчи бөлүктүң
едир кыйгыртып турар кижиниң то-
ы хайгааракчыларга, хуусаа бетинде
шкын чорудар дээш аттанып турар
комиссиязының бадылаар эргелиг
нери-биле бир дөмей арга-шинек-
ыр хуусаа бетинде бадылаашкын
рге четкен турарын хандырар.

Хуусаа бетинде бадылаашкынны
маарышкан девискээр комиссия-
шиитпири-биле доктааткан үеде
, ол дугайын дедир кыйгыртыр
иле бадылаашкын киржикчиле-
лгаш бо Хоойлунуң 25 үүлүнүң 7
айыттынган кижилерге массалыг
ция чепсектерин дамчыштыр бол-
) өске-даа аргалар-биле дыңнаткан
урлуг.

Хуусаа бетинде бадылаашкын эртти-
р үеде участок комиссиязы бады-
ның чажыт болурун хандырар, де-
ыртыр талазы-биле бадылаашкын
илериниң үзел-бодалын илереди-
ндар байдалдарны болдурбас, де-
ыртыр талазы-биле бадылаашкын
ынериниң бүдүн-бүрүн болурун
адылаашкын түңнелдерин үндүрүп
дир кыйгыртыр талазы-биле бады-

лаашкын киржикчилериниң бадылаашкы-
нын барымдаалаан турарын хандырар
хүлээлгелиг.

51 үүл. Бадылаашкын хүнүнде бады-
лаашкын болур бажың-балгаттан дашкаар
бадылаарының чуруму

1. Участок комиссиязы дедир кыйгыр-
тыр талазы-биле бадылаашкын участогунда
дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашк-
кын киржикчилериниң даңзызынче киирген
болгаш чөптүг чылдагааннар-биле (кадыы-
ның байдалы-биле, бертик-межел болга-
ны-биле) боду бадылаашкын болур бажың-
балгатка кээп шыдавас дедир кыйгыртыр
талазы-биле бадылаашкын киржикчилери-
ниң бадылаашкынга киржир аргазын хан-
дырар хүлээлгелиг. Участок комиссиязы ол
ышкаш ол участокта дедир кыйгыртыр та-
лазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң
даңзызынче кииртинген болгаш каразытты-
рып болгаш буруудаттырып турарларның
камгалал адааңда турар черлеринде турар
дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашк-
кын киржикчилериниң бадылаашкынынга
киржир аргазын хандырар.

2. Бадылаашкын болур бажың-балгат-
тан дашкаар бадылаашкынны бо Хоойлунуң
51 үүлү-биле көрдүнген таварылгалардан
аңгыда, үүгле бадылаашкын хүнүнде эрттир-
рер болгаш дедир кыйгыртыр талазы-биле
бадылаашкын киржикчилериниң бадылаашк-
кын бажыңындан дашкаар бадылаар арганы
бээриниң дугайында бижимел билдириишк-
кининге азы аас-биле дилээнге (ооң иштин-
де өске улустуң дузазы-биле дамчыткан)
үндезилеп чорудар.

3. Бо үүлдүң 2 кезээнде айыткан бил-
дириишкинни (дилег бижикти) участок ко-
миссиязынга участок комиссиязын тургус-
кан соонда, кайы-даа үеде киирип болур,
ынчалза-даа ол бадылаашкынны төндү-
рининге чедир алды шактан орай болбас
ужурлуг. Айыткан хуусаадан орай кирген
билдириишкинни (аас-биле дилегни) хан-
дырбас. Участок комиссиязы шупту кирген
билдириишкиннерни (дилеглерни) тускай
дыңзыга бүрүткээр, ону бадылаашкын
төнген соонда дедир кыйгыртыр талазы-би-
ле бадылаашкыннар киржикчилериниң даң-
зызы-биле кады шыгжаар.

4. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бады-
лаашкын киржикчилериниң аас-биле киир-
ген дилээн бүрүткээрде, бо үүлдүң
3 кезээ-биле дүүштүр ол дилегниң
келген үезин, бадылаашкын болур бажың-
балгаттан дашкаар бадылаар дээн бодун-
ың күзелин илереткен дедир кыйгыртыр
талазы-биле бадылаашкын киржикчизиниң
фамилиязын, адын, адазының адын, ооң
чурттап турар черииң адрезин, а ол ышкаш
дилегни хүлээп алган участок комиссиязы-
ның кежигүнүүң холунуң үжүүн салыр. Бир
эвес дилегни өске кижиниң дузазы-биле
дамчыткан болза, даңзыга ол кижиниң фа-
милиязын, адын, адазының адын, ооң чурт-
тап турар черииң адрезин айтыр. Участок
комиссиязының кежигүннери дедир кый-
гыртыр талазы-биле бадылаашкын киржик-
чизинге келирге, дедир кыйгыртыр талазы-
биле бадылаашкын киржикчизиниң дилээн
бижимел билдириишкин-биле бадыткаар.

5. Бадылаашкын бажыңындан дашкаар
бадылаар арганы бээриниң дугайында де-
дир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын
киржикчизиниң бижимел билдириишкинин-
ге (аас-биле дилээнге) дедир кыйгыртыр
талазы-биле бадылаашкын киржикчизиниң
бадылаашкын бажыңынга кээп шыдавазы-
ның чылдагаанын айыткан турар ужурлуг.
Билдириишкинге дедир кыйгыртыр талазы-
биле бадылаашкын киржикчизиниң адын,
фамилиязын, адазының адын болгаш чурт-
тап турар адрезин айтыр. Участок комиссия-
зы бодунуң хуралынга дедир кыйгыртыр
талазы-биле бадылаашкын киржикчизиниң
бадылаашкын участогунга бадылаашкын
болур черге боду кээп шыдавазын чөптүг
эвес чылдагаан деп санаар болгаш аңаа
үндезилеп, бадылаашкынны бадылаашкын
болур оран-савадан дашкаар бадылаарынга
ойталап болур эргелиг. Ындыг бадылаашк-
кын чорударын ойталаар дугайында шиит-
пир хүлээп алганының дугайында участок
комиссиязы дедир кыйгыртыр талазы-биле
бадылаашкын киржикчизинге дораан дың-
надыр ужурлуг.

6. Участок комиссиязының даргазы ба-
дылаашкын болур бажың-балгаттан даш-
каар участок комиссиязының кежигүннери-
ниң бадылаашкын болур бажың-балгаттан
дашкаар бадылаашкын чорударының ду-
гайында, ындыг бадылаашкын чорударынга (үнеринге) чедир 30 минутадан орай-
тавайн, а ол ышкаш участок комиссиязының
чөвүлээр эргелиг кежигүннеринге болгаш
хайгааракчыларга ону чорудуп турар үеде
турарын чарлаар хүлээлгелиг.

7. Участок комиссиязы бадылаашкын
болур бажың-балгаттан дашкаар бадылаа-
рынга херек көжүп чоруур хааржактар
саны-биле четчелеттинген турар. Ындыг
хааржактарның санын чогуур девискээр
комиссиязының шиитпири-биле тодарадыр.
Ынчан бадылаашкын хүнүнде ажыглаар
кылдыр белеткээн дажыглаар хааржак-
тарның дедир кыйгыртыр талазы-биле бир
бадылаашкын участогунга оларның санын
дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылааш-
кынның девискээр участогунда бүрүткет-
тинген дедир кыйгыртыр талазы-биле ба-
дылаашкын киржикчилериниң санынга
хамаарыштыр тургузар, дараазында:

1) дедир кыйгыртыр талазы-биле бады-
лаашкынга 501 киржикчиге — бадылааш-
кынга 1 дажыглаар хааржак;

2) дедир кыйгыртыр талазы-биле ба-
дылаашкынга 501-ден 1001 чедир киржик-
чилерге — бадылаашкынга 2 дажыглаар
хааржак;

3) дедир кыйгыртыр талазы-биле бады-
лаашкынга 1000-дан хөй киржикчилер бар-
да — бадылаашкынга 3 дажыглаар хааржак
турар.

8. Девискээр комиссиязының шиитпири-
биле бадылаашкын хүнүнде бадылаашкын
болур бажың-балгаттан дашкаар бадылаа-
рынга херек хааржактарның бо үүлдүң
7 кезээниң 1 болгаш 2 пунктуларында айыт-
кан саны көвүдей берип болур, ынчалза-даа
1 хааржактан хөй болбас ужурлуг, дараа-
зында байдалдарда:

1) дедир кыйгыртыр талазы-биле бады-
лаашкын участогунче элээн каш чурттак-
чылыг черлер кирип турар болгаш бады-
лаашкын бажыңы турар чурттакчылыг чер
бадылаашкын болур үениң дургузунда өске
чурттакчылыг черге чедир чадаг чедер чер-
ниң кызыгаарындан дашкаар турар болза;

2) дедир кыйгыртыр талазы-биле бады-
лаашкын участогунуң девискээринде бады-
лаашкын участогу тургустунмаан черде де-
дир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын
киржикчилериниң турар чери бар;

3) дедир кыйгыртыр талазы-биле бады-
лаашкын участогунуң девискээринде 50-ден
хөй 80 хардан өрү болгаш (азы) инвалид
болуп турар дедир кыйгыртыр талазы-биле
бадылаашкын киржикчилери бүрүткеттин-
ген, оларның дугайында медээлерни «Рос-
сия Федерациязының хамаатыларының соң-
гулда эргелериниң болгаш референдумга
киржир эргезиниң кол-кол магадылалдары-
ның дугайында» Федералдыг хоойлунуң 20
үүлүнүң 161 пунктузу-биле дүүштүр киир-
ген.

9. Бадылаашкын болур бажың-балгат-
тан дашкаар бадылаашкын чорудуп турар
участок комиссиязының бадылаар эргелиг
кежигүннери дедир кыйгыртыр талазы-биле
бадылаашкын бюллетеньнерин алыр болгаш
оларны алганының дугайында бадылаашк-
кын болур бажың-балгаттан дашкаар бады-
лаары-биле дедир кыйгыртыр талазы-биле
бадылаашкын бюллетеньнерин берген ама
саазынга аттарын салыр. Дедир кыйгыртыр
талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнери-
ниң ап турар ниити саны билдириишкиннер-
биле (аас-биле дилеглер) чоруур үеде алган
бадылаашкын бюллетеньнериниң санындан
5 хуудан хөй болбас ужурлуг (ынчалза-даа
ийи дедир кыйгыртыр талазы-биле бады-
лаашкын бюллетеньнеринден эвээш эвес).
Бадылаашкын болур бажыңдан дашкаар
бадылаашкынны участок комиссиязының
ийиден эвээш эвес бадылаар эргелиг ке-
жигүннери чорудар болгаш олар бодунга
участок комиссиязынга баш бурунгаар таң-
малап каан дедир кыйгыртыр талазы-биле
бадылаашкынның көжүп чоруур хааржаан,
доктааткан хевирниң херек санныг бады-
лаашкын бюллетеньнерин, бо үүлдүң 2
кезээнде көрдүнген даңзыны, бир болза
дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылааш-
кын киржикчилериниң дугайында херек ме-
дээлер бижээн, оон бадыткалдыг ушта би-
жилгени болгаш бадылаашкын бажыңындан
дашкаар бадылаар арганы бээриниң дуга-
йында кирген билдириишкинни (аас-биле
дилегни), дедир кыйгыртыр талазы-биле
бадылаашкын киржикчилериниң бадылааш-
кын бажыңындан дашкаар бадылаар арганы
бээриниң дугайында киирген билдириишк-
киннерин, а ол ышкаш дедир кыйгыртыр та-
лазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң
бадылаашкын бюллетенин долдурарынга
херек бижиир херекселдерни (карандаштан
аңгыда) ап чоруур. Бадылаашкын болур ба-
жыңдан дашкаар бадылаашкынны участок
комиссиязының бадылаар эргелиг чаңгыс
кежигүнү чорудуп болур, бир эвес ынчан
бо үүлдүң 15 кезээнде айыткан кижилер-
ден ийиден эвээш эвес кижи киржип турар
болза.

10. Бадылаашкын болур бажың-балгат-
тан дашкаар бадылаашкын чорударда, бо
Хоойлунуң 49 үүлүнүң негелделерин са-
гыыр.

11. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бады-
лаашкын киржикчизи бадылаашкын болур
бажың-балгаттан дашкаар бадылаар арганы
бээр дугайында билдириишкинине бодун-
уң паспортунуң азы хамаатының паспор-
тун солуп турар документиниң сериязын
болгаш дугаарын салыр болгаш бадылаашк-
кын бюллетенин алганын бодунуң холунуң
үжүү-биле шынзыдар. Дедир кыйгыртыр
талазы-биле бадылаашкын киржикчизиниң
чөпшээрели-биле, бир болза ооң дилээ-би-
ле ооң көргүскен паспортунуң азы хамаа-
тының паспортун солуп турар документиниң
сериязын болгаш дугаарын билдириишк-
инче участок комиссиязының бадылаар
эргелиг кежигүнү киир бижип болур. Учас-
ток комиссиязының бадылаар эргелиг
кежигүннери бадылаашкын киржикчизиниң
бижимел билдириишкинине боттарының
холунуң үжүү-биле дедир кыйгыртыр та-
лазы-биле бадылаашкын бюллетенин бер-
генииң фактызын шынзыдар. Билдириишк-
инге ол ышкаш үрелген дедир кыйгыртыр
талазы-биле бадылаашкын бюллетенииның
орнунга чаа бадылаашкын бюллетенин ал-
ганының дугайында демдеглелди кылыр.

12. Бир эвес дедир кыйгыртыр талазы-
биле бадылаашкын киржикчизи инвалид
болганының хараазы-биле азы кадыының
байдалы-биле бадылаашкын бюллетенин
алганы дээш боду адын салып шыдавас азы
бадылаашкын бюллетенин долдуруп шыда-
вас болза, ол бо Хоойлунуң 49 үүлүнүң 10
кезээ-биле доктааткан чурум езугаар дедир
кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкыннның
өске киржикчизиниң дузазын ажыглаар эр-
гелиг.

13. Бадылаашкын болур бажың-балгат-
тан дашкаар бадылаашкын чорудуп турар
участок комиссиязының бадылаар эргелиг
кежигүннери үүгле билдириишкиннери (аас-
биле дилеглери) бо үүлдүң 2 кезээ-биле
дүүштүр даңзыда бүрүткеттинген, дедир
кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын кир-
жикчилеринге дедир кыйгыртыр талазы-
биле бадылаашкын бюллетеньнерин бээр
эргелиг.

14. Бадылаашкынга бадылаашкын болур
бажың-балгаттан дашкаар бадылаашкынын
берген хамаатының, дедир кыйгыртыр та-
лазы-биле бадылаашкын киржикчизиниң
паспортунуң азы ону солуп турар докумен-
тизиниң сериязын болгаш дугаарын дедир
кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын кир-
жикчилериниң даңзызынче, дедир кыйгыр-
тыр талазы-биле бадылаашкын киржик-
чилериниң билдириишкиннери (аас-биле
дилеглери) езугаар үнүүшкүн кылып чораан
участок комиссиязының бадылаар эргелиг
кежигүннери киирер. Дедир кыйгыртыр та-
лазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң
даңзызының чогуур одуругларынга хары
угда: «Бадылаашкын болур бажыңдан даш-
каар бадылаан» деп тускай демдеглелди
кылыр, а ол ышкаш участок комиссиязының
айыттынган кежигүннериниң аттарын салыр.

15. Бадылаашкын болур бажыңдан даш-
каар бадылаашкын чорудуп турда, участок
комиссиязының чөвүлээр эргелиг кежи-
гүннери, хайгааракчылар турар эргелиг.
Ынчан участок комиссиязы бадылаашкын

эрттирери-биле үнүүшкүнче чоруп турар участок комиссиязының бадылаар эргелиг кежигүннери-биле бадылаашкын эрттирер черге дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң аңгы-аңгы бөлүктериниң томуйлааны участок комиссиязының чөвүлээр эргелиг ийиден эвээш эвес кежигүнүнге, хайгааракчыларга дең аргаларны хандырар ужурлуг. Бадылаашкын болур бажыңдан дашкаар бадылаашкынны организастаары хамаатыларның соңгуур эргелерин хажыдар аргазын болгаш дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң үзел-бодалын илередиринге хажыдыышкын аргазын тургуспас ужурлуг.

16. Бир эвес бадылаашкын болур бажыңдан дашкаар бадылаашкын аргазын аңаа бээрииң дугайында билдириишкин (аас-биле дилег) киирген дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчизи, бадылаашкын болур бажыңдан дашкаар бадылаашкын чорудары-биле участок комиссиязының кежигүннери олче чорупканының соонда бадылаашкын бажыңынга чедип келген болза, участок комиссиязының чогуур кежигүнү ол дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчизинге бадылаашкын болур бажыңга ол бадылаашкын киржикчизиниң билдириишкини (аас-биле дилээ) езугаар үнүүшкүн кылып чоруткан участок комиссиязының кежигүннери ээп келиринге чедир болгаш айыттынган дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчизи бадылаашкын болур бажыңдан дашкаар бадылаашкын кылбаанының барымдаазын тургуспаанда, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетени бээр эрге чок болур.

17. Бадылаашкын болур бажыңдан дашкаар бадылаашкын доостурга, бадылаашкынга ал чоруур хааржак бүрүзүнге хамаарыштыр участок комиссиязы актыны тургузар, ол актыга участок комиссиязының бадылаар эргелиг кежигүннериниң бадылаашкынга бадылаашкын болур бажыңдан дашкаар бадылаашкынны эрттирери-биле берген дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнериниң санын, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң оларга бадылаашкын болур бажыңдан дашкаар бадылаашкын чорудар арганы бээр дугайында бижимел билдириишкиннериниң санын, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилеринге берген болгаш дедир эгиткен (дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң ажыглавааны, (үрээн) дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллентеньнерниң санын, а ол ышкаш бадылаашкын болур бажыңдан дашкаар бадылаашкын чорудуп турган участок комиссиязының бадылаар эргелиг кежигүннериниң, участок комиссиязының чөвүлээр эргелиг кежигүннериниң болгаш бадылаашкын бажыңындан дашкаар бадылаашкын чорудуп турда турган хайгааракчылар дугайында медээлерни актыга киирер.

52 чүүл. Бадылаашкын түңнелдериниң дугайында участок комиссиязының протоколу

1. Участок комиссиязы бадылаашкын түңнелдериниң дугайында бодунуң шиитпирин дедир кыйгыртыр талазы-биле чогуур бадылаашкын участогунга бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протокол-биле долдурар.

2. Бадылаашкын түңнелдериниң дугайында участок комиссиязының протоколун чаңгыс ама саазынга тургускан турар ужурлуг. Чүгле ховар таварылгада ону чаңгыстан хөй ама саазынга тургускан боол болур, ынчан арын бүрүзү дугаарлаттынган, участок комиссиязының бүгү-ле бадылаар эргелиг кежигүннери аттарын салган болгаш участок комиссиязының таңмазы-биле бадыткаттынган турар. Участок комиссиязының протоколунга турар чүүлдер:

1) экземплярның дугаары;

2) дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетенинче киирген, бо Хоойлунуң 48 чүүлүнүң 7 кезээ-биле дүүштүр айтырыгның сөзүглелин, бадылаашкынның ай, хүнү;

3) «Протокол» деп сөс;

4) дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын участогунуң дугаарын айытканы-биле бадылаашкын болур оран-саванын адрези;

5) протокол[1]-ниң одуругларын дараазында дес-дараалаштыр:

1-ги одуруг: бадылаашкын дооступ турда дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызынче киирген дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң саны;

2-ги одуруг: участок комиссиязының алганы дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнериниң саны;

3-кү одуруг: бо Хоойлунуң 50 чүүлүнүң 2—9 кезектери-биле дүүштүр хуусаа бетинде бадылаашкыннарын берген дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилеринге берген дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнериниң саны;

4-кү одуруг: бадылаашкын хүнүнде бадылаашкын бажыңынга дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилеринге участок комиссиязының берген дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнериниң саны;

5-ки одуруг: бадылаашкын хүнүнде бадылаашкын бажыңындан дашкаар бадылаан дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилеринге берген дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнериниң саны;

6-гы одуруг: чире кезип демдектээн дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнериниң саны;

7-ги одуруг: бадылаашкыннын көжүп чоруур хааржактарында дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнериниң саны;

8-ки одуруг: бадылаашкынның стационар хааржактарында дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнерниң саны;

9-ку одуруг: дедир кыйгыртыр талазы-биле күш чок бадылаашкын бюллетеньнериниң саны;

10-гу одуруг: күштүг боол турар дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнериниң санын;

10а одуруг: участок комиссияларының алганы үндүр бижиткен шынзылгаларының саны;

10б одуруг: бадылаашкын хүнүнге чедир дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын участоктарынга участок комиссиязының дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилеринге бергени үндүр бижиткен шынзылгаларның саны;

10в одуруг: дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын участогунга үндүр бижиткен шынзылга-биле бадылаан дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң саны;

10г одуруг: ажыглаттынмаан үндүт бижиткен шынзылгаларның саны;

10д одуруг: девискээр комиссиязының дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилеринге бергени, үндүр бижиткен шынзылгаларның саны;

10е одуруг: читкен үндүр бижиткен шынзылгаларның саны;

10ж одуруг: дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның читкен бюллетеньнериниң саны;

10з одуруг: ап тургаш, санга киирбейн барган дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнериниң саны;

11-ги одуруг: «Ийе» деп туруш-биле бадылаан дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң бадылаашкыннарының саны;

12-ги одуруг: «Чок» деп туруш-биле бадылаан дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң бадылаашкынының саны;

6) бадылаашкын хүнүнде база дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң бадылаашкынын санаары төнеринге чедир участок комиссиязынче кирген, пртоколга кошкан хомудалдарның (билдириишкиннериң) санының дугайында медээлерни;

7) участок комиссиязының даргазының, даргазының оралакчызының, секретарының болгаш участок комиссиязының бадылаар эргелиг өске-даа кежигүннериниң фамилиялары болгаш инициалдары база оларның холдарының үжүктери (бир эвес протокол чаңгыстан хөй арыннарда долдуртунган болза, протоколдуң арын бүрүзүнге);

8) протоколга ат салган ай, хүнү болгаш үези (шагы база минутазы) (бир эвес протокол чаңгыстан хөй арыннарда долдуртунган болза, протоколдуң арын бүрүзүнге);

9) участок комиссиязының таңмазы (бир эвес протокол чаңгыстан хөй арыннарда долдуртунган болза, протоколдуң арын бүрүзүнге).

3. Бо чүүлдүң 2 кезээнде айыттынган саннарны бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколче саннар-биле болгаш бижимел-биле киир бижиир.

53 чүүл. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң бадылаашкынын санаарының болгаш участок комиссиязының бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколун тургузарының чуруму

1. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң бадылаашкынын санаарын чонга чарлаары-биле ажыкчарлыг кылдыр чорудар болгаш дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнерин болгаш дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкыннар киржикчилериниң бадылаашкынын санаар талазы-биле кылыр ажыл-чорудулгаларның шупту түңнелдерин участок комиссиязының бадылаар эргелиг кежигүннериниң дес-дараалаштыр бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколдуң улгаттырган хевиринче киирериниң аргазы-биле боттандырар. Бо Хоойлунуң 25 чүүлүнүң 7 кезээнде айыткан кижилерге дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң бадылаашкынын санап турда болгаш санаашкынның чорудуун хайгааараары-биле олуржур арганы бээр ужурлуг.

2. Бадылаар шак төнүп турда, участок комиссиязының даргазы чүгле бадылаашкын болуп турар бажың-балгатта турар дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилери бадылаашкын бюллетеньнерин алыр болгаш соңгуп болур дээрзин чарлап дыңнадыр. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң бадылаашкынын санаарын бадылаашкын үези төнерге, дораан эгелээр болгаш бадылаашкын түңнелдерин тодараткыже чапсар чокка чорудар, ол дугайында участок комиссиязының бүгү кежигүннеринге болгаш участок комиссиязының дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң бадылаашкынын санап турда, бо Хоойлу-биле дүүштүр олуржуп турар кижилерге дыңнадыр.

3. Бадылаашкын төнген соонда участок комиссиязының бадылаар эргелиг кежигүннери бо Хоойлунуң 25 чүүлүнүң 7 кезээнде айыткан кижилер олуржуп турда, ажыглаттынмаан дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнерин санаар болгаш адаанда солагай талакы азыын кезип демдеглээр, ооң соонда чарлаар болгаш ажыглаттынмаан демдеглеттинген дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнерниң чогуур санын бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколдуң 6-гы одуруунче болгаш ооң улгаттырган хевиринче киирер. Ооң соонда участок комиссиязының кежигүннери бо Хоойлунуң 47 чүүлүнүң 16 кезээ-биле дүүштүр тургускан актыда айыткан, ажыглаттынмаан үндүр бижиткен шынзылгаларны санаар болгаш чарлаар болгаш бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколдуң болгаш ооң улгаттырган хевириниң 10г одуруунче киирер. Кезип демдеглээн бюллетеньнер-биле, үзе тырткан талоннар-биле болгаш үндүр бижиткен шынзылгалар-биле бадылаашкын санап турда олуржуп турган, бо Хоойлунуң 25 чүүлүнүң 7 кезээнде айыткан кижилер участок комиссиязының бадылаар эргелиг кежигүннериниң хыналдазы-биле карак-биле көрүп таныжар эргелиг.

4. Участок комиссиязының даргазы, даргазының оралакчызы азы секретары участок комиссиязының алган дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнериниң санын тодарадыр, чарлаар болгаш бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколдуң болгаш ооң улгаттырган хевириниң 2-ги одуруунче киирер, ол ышкаш участок комиссиязының алган үндүр бижиткен шынзылгаларының санын чарлаар болгаш бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколдуң болгаш ооң улгаттырган хевириниң 10а одуруунче киирер.

5. Бадылаашкынны дорт санаар мурнунда участок комиссиязының бадылаар эргелиг кежигүннери дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызының арын бүрүзүнге ол арынга хамааржыр дараазында ниити түңнээн медээлерни киирер:

1) бадылаашкын төнүп турар үеде дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызынче киирген дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң санын (девискээр болгаш участок комиссияларынга үндүр бижиткен шынзылгалар тывыскан дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң, а ол ышкаш өске чылдагааннар ужундан үнген бадылаашкын киржикчилериниң санын санаваска);

2) бадылаашкын хүнүнде бадыла
бажыңынга дедир кыйгыртыр тала
бадылаашкын киржикчилеринге бер
дир кыйгыртыр талазы-биле бадыла
бюллетеньнериниң санын (дедир к
тыр талазы-биле бадылаашкын кир
леринiң даңзызында дедир кыйгыр
лазы-биле бадылаашкын киржикчил
хол үжүүнүң саны-биле тургузар);

3) бадылаашкын хүнүнде бадыла
болур бажыңдан дашкаар бадылаа
кыйгыртыр талазы-биле бадылаашк
жикчилеринге берген бадылаашкын
теньнериниң санын (дедир кыйгыр
лазы-биле бадылаашкын киржикчил
даңзызында чогуур демдеглелдерни
биле тургузар);

4) бо Хоойлунуң 50 чүүлүнүң 2-
зектери-биле дүүштүр хуусаа бети
дылаан дедир кыйгыртыр талаз
бадылаашкын киржикчилериниң сан
дир кыйгыртыр талазы-биле бадыла
киржикчилериниң даңзызында чогуу
деглелдерниң саны-биле тургузар);

5) участок комиссиязының бад
кын хүнүнге чедир дедир кыйгыртыр
зы-биле бадылаашкын участогунга
кыйгыртыр талазы-биле бадылаашк
жикчилеринге берген үндүр бижитке
зылгаларның санын;

6) дедир кыйгыртыр талазы-биле
лаашкын участогунга үндүр бижитке
зылгалар-биле бадылаан дедир кыйг
талазы-биле бадылаашкыннар киржи
риниң санын;

7) девискээр комиссиязының дед
гыртыр талазы-биле бадылаашкын к
чилеринге берген үндүр бижиткен ш
галарның санын.

6. Бо чүүлдүң 5 кезээнде айыт
медээлерни кииргенииң соонда,
кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкы
жикчилериниң даңзызының арын бүр
ол медээлерни киирген участок ком
зының бадылаар эргелиг кежигүнү
салыр, ооң соонда ону чарлаар б
участок комиссиязының даргазынга,
газының оралакчызынга азы секрета
болгаш бадылаашкын санаарынга к
турган кижилерге дыңнадыр. Бо чү
5 кезээ-биле дүүштүр тургускан мед
ниң түңү кылдыр тодарадып турар т
медээлерни участок комиссиязының д
зы, даргазының оралакчызы азы секре
чарлаар, дедир кыйгыртыр талазы-би
дылаашкын киржикчилериниң даңзы
сөөлгү арнынче киирер, бодунуң хол
үжүү-биле бадыткаар болгаш участок
миссиязының таңмазы-биле бүзүре
Чарлаан медээлерни бадылаашкын түң
дериниң дугайында протоколдуң бо
ооң улгаттырган хевириниң чогуур од
ларынга киирер:

1) 1-ги одуругже: бадылаашкын т
турар үеде дедир кыйгыртыр талазы-
бадылаашкын киржикчилериниң даңзы
че киирген дедир кыйгыртыр талазы-
бадылаашкын киржикчилериниң саны

2) 3-кү одуругже: бо Хоойлунуң 50
лүнүң 2—9 кезектери-биле дүүштүр х
бетинде бадылаан дедир кыйгыртыр т
зы-биле бадылаашкын киржикчилер
берген дедир кыйгыртыр талазы-биле
дылаашкын бюллетеньнериниң санын;

3) 4-кү одуругже: бадылаашкын хүн
бадылаашкын бажыңынга участок ко
сиязының дедир кыйгыртыр талазы-б
бадылаашкын киржикчилеринге берге
дир кыйгыртыр талазы-биле бадылаа
бюллетеньнериниң санын;

4) 5-ки одуругже:бадылаашкын хүн
бадылаашкын бажыңындан дашкаар б
лаан дедир кыйгыртыр талазы-биле б
лаашкын киржикчилеринге берген д
кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын
летеньнерниң санын;

5) 10б одуругже: участок комисси
ның бадылаашкын хүнүнге чедир д
кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын
стогунга дедир кыйгыртыр талазы-б
бадылаашкыннар киржикчилеринге бе
үндүр бижиткен шынзылгаларның сан

6) 10в одуругже: дедир кыйгыртыр
лазы-биле бадылаашкын участогунга үн
бижиткен шынзылгалар-биле бадылаан
дир кыйгыртыр талазы-биле бадылаа
киржикчилериниң санын;

7) 10д одуругже: девискээр комис
зының дедир кыйгыртыр талазы-биле
дылаашкын киржикчилеринге берген үн
бижиткен шынзылгаларның санын.

7. Бо чүүлдүң 6 кезээнде айы
ажыл-чорудулгаларны кылганының с

дараазында контроль деңзигүүрлерниң
налдазын чорудар: участок комиссиязы-
ң алганы үндүр бижиткен шынзылгалар-
ң саны бадылаашкын хүнүнге чедир де-
кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын
стогунга дедир кыйгыртыр талазы-биле
дылаашкын киржикчилеринге участок ко-
ссиязының бергени үндүр бижиткен шын-
галарның санының болгаш ажыглаттын-
н шынзылгаларның санының түңүнге дең
ар ужурлуг. Бир эвес айыткан контроль
зигүүрлер күүсеттинмес болза, участок
иссиязы дедир кыйгыртыр талазы-биле
ылаашкын киржикчилериниң даңзызын-
жирген медээлерниң болгаш кезип дем-
ээн үндүр бижиткен шынзылгаларның
елде санаашкынын чорудар дугайында
тпирни хүлээп алыр. Бир эвес немел-
санаашкын чорутканының түңнелинде
троль деңзигүүрлер катап база күүсет-
ес болза, участок комиссиязы чогуур
тпирни хүлээп алыр, ону бадылаашкын
елдериниң дугайында протоколга ко-
болгаш бадылаашкын түңнелдериниң
йында протоколдуң болгаш ооң улгат-
ан хевириниң 10е одуруунче киирер.
эвес айыткан контроль деңзигүүрлер
еттине бээр болза, 10е одуругга «0»
анны салыр.

Бо чүүлдүң 6 болгаш 7 кезектеринде
кан ажыл-чорудулгаларны боттандыр-
ның соонда, дедир кыйгыртыр тала-
ле бадылаашкын киржикчилериниң
зы-биле бо Хоойлунуң 25 чүүлүнүң
ээнде айыттынган кижилер таныжар
иг, а участок комиссиязының чөвүлээр
иг кежигүннери кылдынган санаашк-
ың шынныын бүзүрелдии-биле билип
эргелиг.

Дедир кыйгыртыр талазы-биле бады-
ын киржикчилериниң даңзызы-биле
аа ыңайгы ажыл бо чүүлдүң 22 ке-
ле дүүштүр бадылаашкын түңнелде-
дугайында протоколдарже кииртин-
едээлерниң хыналда деңзигүүрлерин
аткыже чедир кылдынмас ужурлуг.
кыйгыртыр талазы-биле бадылааш-
иржикчилериниң даңзызын ол үеде
е, бир болза документилер кадага-
нга тускай таарыштырган өске черге
ар. Бадылаашкын бажыңында турар
ерниң дедир кыйгыртыр талазы-биле
аашкын киржикчилериниң даңзызын-
р аргазын болдурбазын участок ко-
зының даргазы азы секретары хан-

Дедир кыйгыртыр талазы-биле ба-
шкын киржикчилериниң бадылаашкы-
рт санаарын бадылаашкын хааржак-
а бар дедир кыйгыртыр талазы-биле
ашкын бюллетеньнеринге хамаа-
р участок комиссиязының бадылаар
кежигүннери чорудар.

Дедир кыйгыртыр талазы-биле ба-
шкын киржикчилериниң бадылааш-
дорт санап турда, участок комиссия-
чөвүлээр эргелиг кежигүннери, бо
нуң 25 чүүлүнүң 7 кезээнде айыт-
кижилер туруп болур эргелиг.

Дедир кыйгыртыр талазы-биле ба-
шкын киржикчилериниң бадылааш-
дорт санаарын олче участок ко-
зының бадылаар эргелиг, ол ышкаш
р эргелиг кежигүннериниң дорт
нге эптиг кылдыр дериттинген ту-
ңгылаттынган черлерге чорудар.
комиссиязының бадылаар эргелиг
неринге, участок комиссиязының
ындан (дарганың оралакчызындан)
секретарындан аңгыда, бадылааш-
ап турар үеде бижиир хережелдер
ары, бо чүүлдүң 14 болгаш 17 ке-
-биле көрдүнген таварылгалардан
хоруглуг. Дедир кыйгыртыр тала-
бадылаашкын киржикчилериниң
ашкынын дорт санаар үеде олуржуп
кижилерге участок комиссиязы-
кежигүннериниң ажыл-чорудулгазы-
у, көскү байдалын хаңдырган турар
.

Дедир кыйгыртыр талазы-биле ба-
кын бюллетеньнериниң сорттаашн
үезинде участок комиссиязы то-
нмаан хевирниң бюллетеньнерин
р, ол албан-езузу-биле белеткеттин-
ы комиссияның шынзыдып бадыт-
ааны дедир кыйгыртыр талазы-биле
ашкын бюллетеньнери болур. То-
нмаан хевирниң дедир кыйгыртыр
биле бадылаашкын бюллетеньнерин
ыйгыртыр талазы-биле бадылааш-
дорт санап турар үеде санавас. Ын-
ллетеньнерни аңгы хаптаар болгаш
ар.

14. Бирги оочурда дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның көжүп чоруур хааржактарында дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнериниң санаашкынын чорудар: баштай — хуусаа бетинде бадылаан дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң бюллетеньнерин, ооң соонда — бадылаашкын хүнүнде бадылаашкын болур черден дашкаар бадылаан дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң долдурган дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнерин санаар. Бадылаашкынның көжүп чоруур хааржактарын ажыдарда, оларда таңмаларның (пломбаларның) үрелбээнин хынаар. Санаашкынны бадылаашкын чажыды хажыттынмас кылдыр чорудар, ынчан доктааттынмаан хевирниң дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнерин аңгылаар. Доктааттынган хевирниң уштунуп келген дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнериниң санын чарлап дыңнадыр болгаш бадылаашкын түңнелдериниң дугайында чогуур протоколдуң болгаш ооң улгаттырган хевириниң 7-ги одуруунче киирер. Бир эвес бадылаашкынның көжүп чоруур хааржаандан уштунган доктааттынган хевирниң дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнериниң саны хуусаа бетинде бадылаан дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкыннар киржикчилериниң дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкыннар киржикчилериниң даңзызында санындан, азы болза дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетенин алганының дугайында дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң билдириишкиннериниң санындан хөй болза, бадылаашкынга ап чораан хааржакта бар бүгү дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнерин участок комиссиязының шиитпири-биле күш чок деп санаар, ол дугайында актыны тургузар болгаш ону бадылаашкыннар түңнелдериниң дугайында протоколга кожар, ол актыга бадылаашкынга көжүп чоруур хааржакты ажыглап, бадылаашкын бажыңындан дашкаар бадылаашкынны азы хуусаа бетинде бадылаашкынны харыылап турган участок комиссиязының кежигүннериниң фамилияларын болгаш инициалдарын айтыр. Бо таварылгада күш чок деп санаттынган дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнериниң санын чарлаар, айыттынган актыже киир бижиир болгаш сөөлүнде дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнерин сорттап турган үеде илерээн күш чок дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнериниң саны-биле кады түңнээр. Ол дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнери бүрүзүнүң арын талазынга дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнерин күш чок деп санаарының дугайында бижимелди кылыр, ооң соонда участок комиссиязының ийи бадылаар эргелиг кежигүнүнүң холунуң ужүү-биле бадыткаар болгаш участок комиссиязының таңмазы-биле бүзүредир, а дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнерин бадылаашкын санап турар үеде аңгы хаптаар, таңмалаар болгаш дараазындагы санаашкынга оларны санавас.

15. Бадылаашкынның стационар хааржактарын оларда таңмаларның (пломбаларның) үрелбээнин хынаан соонда ажыдар.

16. Участок комиссиязының бадылаар эргелиг кежигүннери бадылаашкынның көжүп чоруур болгаш стационар хааржактарындан ужулган дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнерин бадылаашкын аайы-биле сорттаар, аңгы бөлүктей салыр, а «Ийе» болгаш «Чок» деп туружун айыткан бадылаашкын аайы-биле хары угда тодараттынмаан дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнерин болгаш күш чок болган дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнерин тус-тузунда аңгылаар. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнерин сорттап турар үеде участок комиссиязының бадылаар эргелиг кежигүннери дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчизиниң салганы кижи бүрүзүнде бар демдээн чарлап дыңнадыр болгаш бадылаашкын санаашкынында олуржуп турар бүгү кижилерге дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнерин караа-биле көрүп тургаш, хынаар кылдыр көргүзүп таныштырар. Хары угда ийи болгаш оон хөй дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнериниң утказын чарлаарын болдурбас.

17. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынның күш чок болган бюллетеньнерин санаар болгаш аңгы түңнээр. «Ийе» база «Чок» деп туруштардан оң талазында турар хана-карактарда демдектер салдынмаан, азы демдектер салган дөрбелчиннерниң саны бирээден хөй боол турар болза, ындыг бюллетеньнерни күш чок деп санаар. Бир эвес дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчизиниң үзел-бодалының илередиишкинин тодарадырынга дадагалзаашкыннар тургустунуп келген таварылгада, ол бадылаашкын бюллетенин аңгы папкаже суп кааптар. Участок комиссиязы аңгылап ылгаар ажыл доостурга, дадагалзап турары бүгү дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнериниң күштүг болуп турарының дугайында айтырыгны бадылаашкын аргазы-биле шиитпирлээр, ынчан бадылаашкын бюллетеньнериниң артыы талазынга ону күштүг деп азы күш чок деп санаанының чылдагааннарын айтыр. Ол бижимелди участок комиссиязының бадылаар эргелиг ийиден эвээш эвес кежигүннери холдарының үжүү-биле бадыткаар болгаш ол комиссияның таңмазы-биле бүзүредир. Күштүг азы күш чок деп санаан бадылаашкын бюллетеньнерин дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнериниң чогуур боодалынга кадып каар. Күш чок болган дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнериниң ниити санын (бо чүүлдүң 14 кезээнге дүүштүр күш чок деп санаан бадылаашкын бюллетеньнериниң санын өөренип көргени-биле) бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколдуң болгаш ооң улгаттырган хевириниң 9-ку одуруунче киир бижиир.

18. Ооң соонда боодал бүрүзүнде доктааткан хевирниң аңгы-аңгы кылдыр сорттаан дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнериниң санаашкынын дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң берген бадылаашкынының аайы-биле болгаш «Ийе» азы «Чок» деп үнелел берген бадылаашкын аайы-биле аңгы-аңгы чорудар. Ынчан дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнерин оларны боодалдың бир кезээнден өскезинче чаңгыстап өскээр салырының аргазы-биле, санаашкында киржип турар кижилер бадылаашкын бюллетени бүрүзүнде дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчизиниң демдеглелин көрүп турар кылдыр санаар. Аңгы-аңгы боодалдардан бадылаашкын бюллетеньнериниң хары угда санаашкынын кылыры хоруглуг. Алган медээлерни бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколче болгаш ооң улгаттырган хевириниң 11 болгаш 12 дугаар одуругларынче киир бижиир.

19. Участок комиссиязының бадылаар эргелиг кежигүннери бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколдуң 11 болгаш 12 дугаар одуругларын кадар, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкыннның күштүг болган бюллетеньнериниң санын тодарадыр, чарлап дыңнадыр болгаш ону бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколдуң болгаш ооң улгаттырган хевириниң 10-гу одуруунче киирер.

20. Участок комиссиязының бадылаар эргелиг кежигүннери бадылаашкынның стационар хааржактарында доктааттынган хевирниң дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнериниң санын тодарадыр, чарлап дыңнадыр болгаш бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколдуң болгаш ооң улгаттырган хевириниң 8-ки одуруунче киирер.

21. Ооң соонда аңгы-аңгы кылдыр ылгаан бюллетеньнер-биле участок комиссиязының бадылаар эргелиг кежигүннериниң хайгааралының адааңга хайгааракчылар көрүп таныжар эргелиг, а участок комиссиязының чөвүлээр эргелиг кежигүннери эрттирген санаашкыннарның шынныын бүзүредип көөр эргелиг.

22. Аңгы-аңгы кылдыр аңгылаан бюллетеньнер-биле участок комиссиязының чөвүлээр эргелиг кежигүннерин болгаш хайгааракчыларны таныштырганының соонда, бо Хоойлуга 3 капсырылга езугаар бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколче киирген медээлерниң хыналдалыг хамаарылгаларын Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының доктааткан чурумму езугаар чорудар. Бир эвес айыттынган медээлерниң хыналдалыг хамаарылгалары күүсеттинмейн турар болза, участок комиссиязы бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколдуң бүгү азы чамдык одуругларынга немелде санаашкын чорударының дугайында, ооң иштинде бюллетеньнерниң немелде санаашкынын чорудар дугайында шиитпирни хүлээп алыр. Бир эвес немелде санаашкыннның түңнелинде бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколдуң 2, 3, 4, 5 болгаш 6 дугаар одуругларының аайы-биле хыналдалыг хамаарылгалар катап база күүсеттинмейн турар болза, участок комиссиязы бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколга кожар чогуур актыны тургузар болгаш карышкактар дугайында медээлерни бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколдуң тускай одуругларынче: 10ж одуругга «Читкен бюллетеньнер саны» болгаш 10з одуругга «Ап тургаш санаваан бюллетеньнер» деп киирер. Бир эвес бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколдуң 2-ги одуруунда айыткан сан бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколдуң 3, 4, 5 болгаш 6 дугаар одуругларында айыткан саннарның түңүңден улуг болур болза, 2-ги одуругда айыткан санның болгаш 3, 4, 5 болгаш 6 дугаар одуругларда айыттынган саннарның аразында ылгалын 10ж одуругже киирер, ынчан 10з одуругга «0» салыр. Бир эвес бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколдуң 3, 4, 5 болгаш 6 дугаар одуругларда айыттынган саннарның түңү бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколдуң 2-ги одуруунда айыткан сандан хөй болур болза, 3, 4, 5 болгаш 6 дугаар одуругларда айыттынган саннарның болгаш 2-ги одуругда айыткан санның аразында ылгалын 10з одуругже киирер, ынчан 10ж одуругга «0» салыр. Бир эвес немелде санаашкыннар түңнелинде бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколче өскерилгелер киирери эргежок чугула алырган болза, протоколдуң чаа бланкызын долдурар, а ооң улгаттырган хевиринче чогуур эдилгелерни киирер. Бир эвес хыналдалыг хамаарылгалар күүсеттинип турар болза, протоколдуң 10ж болгаш 10з одуругларынга «0» деп санны бижиир.

23. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнерин санаан соонда «Ийе» база «Чок» деп туруштарны аңгы-аңгы боодалдарга хаптаар. Аңгы-аңгы хаптарга күш чок болган база чире кезип демдеглээн дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнерин хаптаар. Хап бүрүзүнге ында бар дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнериниң санын база дараазында бижилгелерни кылыр: «Күш чок болган бюллетеньнер», «Ийе» азы «Чок». Шак ындыг арга-биле аайлай суккан дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнерин, а ол ышкаш бо чүүлдүң 13 болгаш 14 кезектери-биле дүүштүр хаптаан дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнерин, үндүр бижиткен шынзылгаларны, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызын шоодайлаар азы саазын хааржактарга хаптаар, оларга бадылаашкын участогунуң дугаарын, бюллетеньнерниң ниити санын, үндүр бижиткен шынзылгаларның ниити санын айтыр. Шоодайларны азы саазын хааржактарны таңмалаар болгаш чүгле үстүнде турар комиссияның азы судтуң шиитпири-биле часкан боол болур. Айыткан шоодайларга азы саазын хааржактарга участок комиссиязының бадылаар эргелиг, ол ышкаш чөвүлээр эргелиг кежигүннери, ол ышкаш бо Хоойлунуң 25 чүүлүнүң 7 кезээнде айыткан өске-даа кижилер боттарының аттарын салыр эргелиг.

24. Бүгү чугула ажылдарны болгаш санаашкыннарны чорутканының соонда, участок комиссиязы албан чурум езугаар дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң бадылаашкыннарының болгаш бадылаашкын үезинде база бадылаашкынны санап турар үеде болган хажыдыышкыннар дугайында хомудалдар (билдириишкиннер) көөр ыяап-ла түңнел хуралды эрттирер, ооң соонда участок комиссиязының бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколунга ат салыр болгаш протоколдуң хоолгаларын бо Хоойлунуң 25 чүүлүнүң 7 кезээнде айыттынган кижилерге бээр. Бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколду ийи экземплярга долдурар болгаш участок комиссиязының бадылаар эргелиг бүгү турар кежигүннери аттарын салыр, аңаа ат салган ай, хүнүн болгаш үезин (минута болгаш шагын) бижиир. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколду карандаш-биле долдурарын болгаш аңаа кандыг-бир өскерилгелер киирерин чөпшээревес. Ол чурумну хажыдып, протоколга ат салыры ол протоколду күш

чок дел санаарынга болгаш бадылаашкын санаашкынын катап чорударынга үндезин болур.

25. Бир эвес бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколду долдуруп турар үеде участок комиссиязының бадылаар эргелиг чамдык кежигүннери чок турар болза, протоколга оларның турбаанының чылдагаанын айыткан дугайында бижилгени кылыр. Бир эвес участок комиссиязының бадылаар эргелиг кежигүннериниң тургускан санындан хөй кезии ат салыптар болза, протокол күштүг болур. Бир эвес бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколга ат салып турда участок комиссиязының бадылаар эргелиг оода бир кежигүнү дээш атты участок комиссиязының өске кежигүнү азы өске кижи салган таварылгада, ол протоколду күш чок дел санаарынга болгаш катап бадылаашкын санаашкынын чорударынга үндезин болур.

26. Бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколга ат салып турда, протоколдуң утказы-биле чөпшээрешпейн турар участок комиссиязының бадылаар эргелиг кежигүннери протоколга онза үзел-бодалын кожар, ол дугайында протоколга чогуур бижимелди кылыр.

27. Участок комиссиязының кежигүнүнүң, азы бо Хоойлунуң 25 чүүлүнүң 7 кезээнде айыттынган кижилерниң негелдези езугаар участок комиссиязы бадылаашкын түңнелдериниң дугайында (ооң иштинде катап тургускан) протоколга ат салганының соонда, айыттынган кижилерге бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколдуң бадыткаан хоолгазын бээр хүлээлгелиг. Участок комиссиязы бадылаашкын түңнелдериниң дугайында шынзыткан хоолганы бергенииң барымдаазын чогуур даңзыга демдеглээр. Бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколдуң бадыткаан хоолгазын алган кижи айыткан даңзыга адын салыр. Бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколдуң хоолгазында долу хемчээлдиг медээлерниң протоколда медээлерге дүүшкээ дээш харыысалганы ол протоколдуң хоолгазын бадыткаан кижи харыылаар.

28. Бадылаашкын түңнелдериниң дугайында участок комиссиязының протоколунуң бирги экземплярын участок комиссиязының бадылаар эргелиг бүгү турар кежигүннери аңаа ат салган соонда болгаш ооң бадыткаан хоолгаларын ол хоолгаларны алыр эргелиг кижилерге бергенииң соонда, дораан девискээр комиссиязынче чорудар, ону участок комиссиязынче дедир эгитпес. Бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколдуң бирги экземплярынга участок комиссиязының бадылаар эргелиг кежигүннериниң онза үзел-бодалдарын, бадылаашкын хүнүнде болгаш дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң бадылаашкыннарын санаарының төнчүзүнге чедир бо Хоойлунуң негелдерин хажытканының дугайында хомудалдарны (билдириишкиннерни), айыттынган хомудалдар (билдириишкиннер) талазы-биле участок комиссиязының хүлээп алган шиитпирлерин болгаш участок комиссиязының тургускан актыларын болгаш реестрлерин кожар. Айыттынган документилерниң болгаш шиитпирлерниң бадыткап шынзыткан хоолгаларын участок комиссиязы бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколдуң ийиги экземплярынга кожар. Бадылаашкын түңнелдериниң дугайында участок комиссиязының протоколунуң бирги экземплярын аңаа кошкан документилер-биле девискээр комиссиязынга участок комиссиязының даргазы азы секретары, бир болза участок комиссиязының даргазының даалгазы-биле участок комиссиязының бадылаар эргелиг өске кежигүнү эккеп дужаар. Участок комиссиязының протоколун дамчыдып турар үезинде участок комиссиязының өске кежигүннери, а ол ышкаш ол участок комиссиязынче чоруткан хайгааракчылар турар эргелиг.

29. Бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколдуң ийиги экземплярын бо Хоойлунуң 25 чүүлүнүң 7 кезээнде айыттынган кижилерге таныжар кылдыр бээр, а ооң бадыткап шынзыткан хоолгазын бүгү улустар таныжары-биле участок комиссиязының доктааткан черинге азып каар, ооң соонда бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколдуң ийиги экземплярын бо Хоойлу-биле көрдүнген документилер-биле, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнерин болгаш участок комиссиязының чөвүлээр эргелиг кежигүннериниң даңзызын, бадылаашкын түңнелдерин үндүрүп база протокол тургузуп турда олуржуп турган бо Хоойлунуң 25 чүүлүнүң 7 кезээнде айыткан кижилерниң даңзыларын, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызын болгаш участок комиссиязының таңмазын кады санааны-биле оларны шуптузун таңмалааш, девискээр комиссиязынга дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын түңнелдерин албан-езузу-биле парлаан соонда, беш хонуктан орайтатпайн, кадагалаар кылдыр дамчыдар.

30. Чогуур херекселдер бар турда, бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколдуң медээлерин чедери берге болгаш ырак черлерде тургускан участок комиссиязының кежигүннери протоколга ат салган соонда, дораан харылзааның техниктиг каналдары-биле үстүнде турар комиссияже бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколдуң бирги экземплярын болгаш бо чүүлдүң 28 кезээ-биле көрдүнген өске-даа документилерни албан кошкаш, дамчыдар.

31. Бир эвес бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколга ат салган болгаш ооң бирги экземплярын девискээр комиссиязынче чоруткан соонда, протокол тургускан участок комиссиязы ында шын эвес чүүлдер барын илереткен болза (бижилгезинде, парлалгазынга азы медээлер кадарынга), азы девискээр комиссиязы протоколдарны тургусканының шынныын хынап тургаш, чазыглар тыпкан таварылгада, участок комиссиязы протоколдуң 1-10з одуругларынче эдилге-чазалгалар киирер дугайында айтырыгны бодунуң хуралынга көөр. Участок комиссиязы бо Хоойлунуң 25 чүүлүнүң 2 кезээ-биле дүүштүр айыткан хуралды эрттириниң дугайында дыңнадыгны кылып тура, ол айтырыгны аңаа көөр деп чүвени айтыр хүлээлгелиг. Хүлээп алган шиитпириниң дугайында участок комиссиязы чөвүлээр эргелиг кежигүннеринге, хайгааракчыларга болгаш бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протокол тургузуп турган үеде киржип турган кижилерге, массалыг информация чепсектериниң төлээлеринге дыңнадыр. Бо таварылгада участок комиссиязы бадылаашкын түңнелдериниң дугайында «Дагын катап» деп демдекти салган протоколду тургузар. Ол протоколду доп-дораан девискээр комиссиязынче чорудар. Участок комиссиязының девискээр комиссиязынче мурнунда чоруткан бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколун дагын катап долдурган протоколга кожар. Бир эвес 11 болгаш 12 дугаар одуругларынче чазалгалар киирери негеттинип келир болза, бо Хоойлунуң 54 чүүлүнүң 16 кезээ-биле көрдүнген чурум езугаар бадылаашкынның катап санаашкынын чорудар. Катап протокол тургузарының айыткан чурумун үрээр болза, ол протоколду күш чок дел санаарынга үндезин болур.

54 чүүл. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын түңнелдерин тургузары

1. Бадылаашкын түңнелдериниң дугайында участок комиссияларының протоколдарынга, ооң иштинде чедери берге болгаш ырак черлерге тургускан участок комиссияларындан харылзааның техниктиг каналдарын таварыштыр дамчыткан, участок комиссияларының протоколдарының медээлерингe үндезилээш, девискээр комиссиязы протоколдарны тургусканының шынныын баш бурунгаар хынаанының соонда, бадылаашкын хүнүнден эгелээш, үш дугаар хүнден орайтатпайн, ол медээлерни кадар арга-биле чогуур девискээрде бадылаашкын түңнелдерин доктаадып тургузар. Бадылаашкын түңнелдериниң дугайында участок комиссияларының протоколдарында киирген медээлерни кадарын дорт-ла девискээр комиссиязының бадылаар эргелиг кежигүннери боттандырар. Ынчан бо Хоойлунуң 25 чүүлүнүң 7 кезээнде айыткан кижилер олуржур эргелиг.

2. Участок комиссияларының бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколдарын хүлээп алырын, ол протоколдарның медээлерин кадарын болгаш чогуур девискээрге бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколду тургузарын чаңгыс бажыңга боттандырар, ынчан девискээр комиссиязының протоколдарын хүлээп алырының, ол протоколдарның медээлерин каттыштырар болгаш бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколдарны тургузарының талазы-биле девискээр комиссиязының кежигүннериниң ажыл-чорудулгазы хайгааракчыларның болгаш бо Хоойлунуң 25 чүүлүнүң 1 кезээнде айыттынган кижилерниң карааңга көзүлдүр кылдынган турар. Айыттынган бажың-балгатка чогуур девискээр талазы-биле девискээр комиссиязының каттыштырган таблицазының улгаттырган хевири турары албан, олче участок комиссиязының даргазының, секретарының азы бадылаар эргелиг өске-даа кежигүнүнүң келгенииң соонда бадылаашкын түңнелдериниң дугайында участок комиссиязының протоколунуң бирги экземпляры-биле ол протоколдуң медээлерин, кажан кииргенииң ай, хүнүн айытканы-биле киирер.

3. Участок комиссиязының даргазы, секретары азы бадылаар эргелиг өске-даа кежигүнү участок комиссиязының капсырлаштыр киирген документилери-биле катай протоколдуң бирги экземплярын девискээр комиссиязының протоколду долдурганын, капсырлаштыр киирген документилерниң четчезин болгаш хыналдалыг хамаарылгаларның күүселдезиниң шынныын хынап турар бадылаар эргелиг кежигүнүнге дамчыдып бээр. Бир эвес девискээр комиссиязында «Соңгулдалар» КАС-ты тургускан болза, протоколда киирген медээлерни дораан «Соңгулдалар» КАС-че киирер, ынчан ол протоколче киирген медээлерниң хыналда дүүштүрүлгези үнүп келир ужурлуг. Бир эвес «Соңгулдалар» КАС-че протоколда бар медээлерни кииргенииң соонда, ону киирип турда техниктиг частырыглар эрте бергени илереттинген болза, хынап каан медээлерни девискээр комиссиязының чылдагаанын айыткан шиитпиринге үндезилеп, «Соңгулдалар» КАС-че киирер. Бир эвес «Соңгулдалар» КАС-ты ажыглавайн турар болза, контроль дүүштүрүлгехыналдаларны девискээр комиссиязының протоколду тургусканының шынныын хынаар кежигүнү хынаар.

4. Бир эвес бадылаашкын түңнелдериниң дугайында участок комиссиязының протоколун бо Хоойлунуң протокол тургузарда ажыглаар негелделерин хажыдып тургускан болза, участок комиссиязы бо Хоойлунуң 55 чүүлүнүң 31 кезээниң негелделеринге дүүштүр катап база протоколду тургузар, а баштайгы көргүскен протокол девискээр комиссиязынга артып калыр.

5. Бир эвес бадылаашкын түңнелдериниң дугайында участок комиссиязының протоколу бо Хоойлунуң протокол тургузарынга доктааткан негелделеринге дүүштүр кылдынган болза, девискээр комиссиязының кежигүнү ол протоколдуң барымдааларын девискээр комиссиязының каттыштырган таблицазынче киирер. Бадылаашкыннар түңнелдериниң дугайында протоколду девискээр комиссиязының кежигүнүнге дамчыдып берген участок комиссиязының даргазы, секретары азы бадылаар эргелиг кежигүнү бадылаашкын түңнелдериниң дугайында участок комиссияның протоколунуң медээлериниң адааңга база улгаттырган хевирниң каттыштырган таблицазынга адын салыр.

6. Девискээр комиссиязы бадылаашкын түңнелдеринге хамаарыштыр бадылаашкын түңнелдериниң дугайында бодунуң шиитпирин бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протокол-биле долдурар, олче дараазында чүүлдер кирер:

1) чогуур девискээрде участок комиссияларының санының дугайында медээлерни;

2) девискээр комиссиязының бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколун үндезилеп тургузар бадылаашкын түңнелдериниң дугайында участок комиссияларының кииргени протоколдарының санының дугайында медээлерни;

3) бадылаашкын түңнелдерин күш чок деп санаан участоктарның санын болгаш бадылаашкын төнүп турар үеде ол участоктарның медээлеринде дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызынче киирген дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң санын;

4) бо Хоойлунуң 52 чүүлүнүң 2 болгаш 3 кезектери-биле доктааткан шупту одуруглар аайы-биле бадылаашкын түңнелдериниң дугайында участок комиссияларының протоколдарының каттыштырган медээлерин;

5) девискээр комиссиязының алганы үндүр бижиткен шынзылгаларның санының, адааңда турар участок комиссияларынга бергени үндүр бижиткен шынзылгаларның санының, девискээр комиссиязынга читкен үндүр бижиткен шынзылгаларның санының дугайында медээлерни киирер.

7. Бадылаашкын түңнелдериниң дугайында девискээр комиссиязының протоколунга ат салыры-биле албан чурум езугаар түңнел хуралды эрттир бадылаашкын эрттирери-биле, б кын санаары-биле болгаш адаан комиссияларның бадылаашкын риниң дугайында протоколдарын ны-биле холбаштыр кирген хому (билдириишкиннерни) сайгарып к соонда девискээр комиссиязы б кын түңнелдериниң дугайында пр атты салыр болгаш ооң хоолгал Хоойлунуң 25 чүүлүнүң 7 кезээн тынган кижилерге бээр. Бады түңнелдериниң дугайында девис миссиязының протоколун ийи экз тургузар болгаш девискээр комис бадылаар эргелиг шупту кежигүнне рын салыр. Ол чурумну үрээни-бил колга ат салыры протоколду күш санаарының үндезини болур. Прот бүдүнү-биле азы ооң чамдык дүр биле чөпшээрешпейн турар девис миссиязының бадылаар эргелиг к протоколга бодунуң чогуур бижиме лыр эргелиг, ол дугайында протоко бижилгени кылыр.

8. Протоколдуң экземпляр б дараазында чүүлдерни кожар:

1) бадылаашкын түңнелдерини йында участок комиссияларының киирген протоколдарының долу ме кирип турар чогуур девискээрде ба кын түңнелдериниң дугайында кат ган таблицаны;

2) девискээр комиссиязының кыйгыртыр талазы-биле бадылаашк летеньнерин участок комиссияларын чытканының дугайында, ол ышкаш бижиткен шынзылгаларны участок сияларынга дамчытканының дугай катап бадылаашкын эрттирер апарга рылгада ажыглаттынмаан үндүр би шынзылгаларны чире кескенииң д да ол шынзылгаларның санын болг гаарларын айытканы-биле актыларн

3) дедир кыйгыртыр талазы-биле лаашкын киржикчилеринге үндүр би шынзылгаларны бергенииң дуга участок комиссияларынга үндүр би шынзылгаларны дамчытканының дуга актыларны кожар.

9. Протоколга болгаш каттыш таблицага ол комиссияның бадыла гелиг шупту кежигүннери аттарын актыга девискээр комиссиязының д болгаш секретары адын салыр.

10. Девискээр комиссиязының лаашкын түңнелдериниң дугайында токолунуң бирги хоолгазынга дев комиссиязының бадылаар эргелиг шуп жигүннериниң онзагай саналын, а ол бадылаашкын хүнүнден эгелээш база лаашкын түңнелдериниң дугайында колду девискээр комиссиязының тур хүнүнде төндүрген үеде айыткан ком же кирген, бо Хоойлуну хажытканын мудалдарны (билдириишкиннерни) б девискээр комиссиязының ол хому (билдириишкиннер) талазы-биле хүлээ ган шиитпирин кожар. Тускай саналда хомудалдарның (билдириишкинне болгаш девискээр комиссиязының ши лериниң шынзыдып каан хоолгаларын токолдуң ийиги экземплярларынга ко

11. Девискээр комиссиязының лаашкын түңнелдериниң дугайында токолунуң бирги хоолгазын девискээ миссиязының бадылаар эргелиг кежигүннери аттарын салган соонда, капсырлаштыр киирген документилер гаш участок комиссияларының прото дары-биле кады Тыва Республиканың гулда комиссиязынче чорудар болгаш девискээр комиссиязынче дедир эгитпе

12. Девискээр комиссиязының лаашкын түңнелдериниң дугайында токолунуң ийиги хоолгазын, каттышты таблицаның болгаш бо чүүлдүң 8 кезээ айыткан актыларның ийи дугаар хоол рын таныжары-биле девискээр комис зының кежигүннеринге болгаш үстүнде рар комиссияларның кежигүннеринге Хоойлунуң 25 чүүлүнүң 7 кезээнде а кан кижилерге бээр, а оларның шынзы хоолгаларын бүгү чонга таныштырары-б девискээр комиссиязының тускай аңгы черинге азып каар.

13. Бадылаашкын түңнелдериниң д йында девискээр комиссиязының прото лунуң ийи дугаар хоолгазын каттышты таблицаның болгаш бо чүүлдүң 8 кезээ айыткан актыларның ийи дугаар хоол ры-биле, комиссияның чөвүлээр эрге кежигүннериниң болгаш бадылаа түңнелдерин үндүрүп база протокол т

турда олуржуп турган, бо Хоойлунуң 25 лунуң 7 кезээнде айыттынган кижилер- данзылары-биле кады девискээр комис- зының секретарынга шыгжадыр.

14. Бир эвес бадылаашкын түңнелди- дугайында девискээр комиссиязының токолунга болгаш (азы) бадылаашкын нелдериниң дугайында каттыштырган лицага ат салганының соонда база рның бир дугаар хоолгаларын Тыва публиканың Соңгулда комиссиязынче тканының соонда, протоколду болгаш ыштырган таблицаны тургускан девис- комиссиязы, чок болза Тыва Респуб- ның Соңгулда комиссиязы баш бурун- хыналда үезинде шын эвес чүүлдер иштинде данзыны, чазыгны, чок-ла а адаанда турар комиссияның про- лунда медээлерни кадып тура кылган ырыгларын) илередип тыпкан болза, скээр комиссиязы бодунуң хуралынга околче болгаш (азы) каттыштырган таб- же чазалгалар киирериниң дугайында рыгны сайгарып көөр эргелиг. Девис- комиссиязы айыткан хуралды эртти- ниң дугайында медээни чедирип тура, оойлунуң 25 чүүлүнүң 2 кезээ-биле түр ол хуралга чугаалажыр айтырыг- йтыр хүлээлгелиг. Хүлээп алган шиит- ниң дугайында девискээр комиссиязы чурум езугаар бодунуң чөвүлээр эр- кежигүннеринге, хайгааракчыларга ш мурнунда бадылаан протоколду арынга киржип турган өске-даа кижи- а ол ышкаш массалыг информация стериниң төлээлеринге медеглээр. Бо лгада девискээр комиссиязы «Катап кан» деп демдеглел кылган бады- ын түңнелдериниң дугайында прото- болгаш (азы) каттыштырган табли- тургузар. Үстүнде турар комиссияже да киирген протоколду болгаш (азы) лтырган таблицаны катап долдурган олга болгаш (азы) каттыштырган ага кожар. Протоколду катап тургу- ң болгаш каттыштырган таблицаны ургузарының чурумун үрээри дээрге- протоколду күш чок болган деп са- ың үндезини болур.

Участок, девискээр комиссияларын- лген бадылаашкын түңнелдериниң нда протоколда болгаш (азы) бады- н түңнелдериниң дугайында каттыш- таблицада частырыглар, дүүшпейн үүлдер илереттинген таварылгада, олду болгаш (азы) каттыштырган ны шын тургузарынга чигзинчиг тывылганда, үстүнде турар комис- дир кыйгыртыр талазы-биле бады- н киржикчилериниң бадылаашкы- гал санаарының дугайында, чок-ла чогуур бадылаашкын участогунда, девискээрде дедир кыйгыртыр та- ле бадылаашкын киржикчилериниң ашкынын катап санаарын боттары ының дугайында шиитпир хүлээп гелиг. Ол катап санаашкынны ба- кын түңнелдерин болгаш бадылааш- нелдериниң дугайында протоколду эр комиссиязы тургузарынга чедир .

Дедир кыйгыртыр талазы-биле ба- кын киржикчилериниң бадылааш- катап санаарын девискээр комис- ң протоколду тургусканын болгаш анын хынаар ужурлуг бадылаар кежигүнүнүң (кежигүннериниң), азы ыйгыртыр талазы-биде бадылааш- жикчилериниң бадылаашкынын ка- арының дугайында шиитпир хүлээп р комиссияның киржилгези-биле бадылаашкыннның катап санааш- орудуп турар соңгулда комиссиязы ында чогуур участок соңгулда ко- ының кежигүннеринге, эгелекчи бүрүн эргелиг төлээлеринге, дедир ып турар кижиге, дедир кыйгыртыр иле бадылаашкын киржикчилери- ылаашкынының катап санаашкы- удуп турда олуржур эргелиг, бо үң 18 чүүлүнүң 6 кезээнде айыткан кижилерге албан дыңнадыры-биле чорудар. Дедир кыйгыртыр тала- бадылаашкын киржикчилериниң шкынын катап санаанының түңнел- е шак ыңдыг санаашкынны боттан- урар комиссия «Бадылаашкынны наан» деп демдеглел кылып каан шкын түңнелдериниң дугайында ду тургузар. Бир эвес протоколду комиссиязы тургузуп турар болза, ан девискээр комиссиязынче чору- протоколга бадылаашкын түңнел- дериниң дугайында участок комиссиязының мооң мурнунда киирген протоколун кожар. Ол чурумну хажыдып бадылаашкын түңнелдериниң дугайында «Бадылаашкынны катап санаан» деп демдеглелдиг протоколду тургузары протоколду күш чок деп санаарынга үндезин болур.

55 чүүл. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын түңнелдерин тодарадыры

1. Девискээр комиссияларындан алган бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколдарның бирги экземплярларының медээлеринге үндезилеп, Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы оларны тургусканының шынныын баш бурунгаар хынаан соонда, ында киирген шупту медээлерни кадып түңнээр арга-биле бадылаашкын соонда, он хонуктан орайтатпайын, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын түңнелдерин тодарадыр. Комиссияларның бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколдарында киирген медээлерни кадып түңнээрин Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының бадылаар эргелиг кежигүннери дорт боттандырар. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколдарны болгаш каттыштырган таблицаны ийи экземплярлыг кылдыр тургузар, аңаа Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының бадылаар эргелиг шупту олуржуп турар кежигүннери аттарын салыр.

2. Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын түңнелдериниң дугайында дараазында медээлерни киирген протоколду тургузар:

1) бадылаашкын түңнелдериниң дугайында девискээр комиссияларының протоколдарының санын;

2) бадылаашкын түңнелдерин күш чок деп санаан дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын участоктарының санын болгаш бадылаашкын төнүп турар үеде ол участоктарда дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызынче киирген дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң ниити санын;

3) девискээр комиссияларының бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколдарында киирген шупту одуруглар аайы-биле түңнээн медээлерин;

4) дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызынче кииртинген дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң ниити санының хуузунга хамаарыштыр Тыва Республиканың Баштыңын дедир кыйгыртыр база дедир кыйгыртырынга удур деп туружун берген дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң ниити санын;

5) Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязындан алган үндүр бижиткен шынзылгаларның санын, адаанда турар комиссияларга берген үндүр бижиткен шынзылгаларның санын, ажыглаттынмаан үндүр бижиткен шынзылгаларның санын, Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязынга чире кескен шынзылгаларның санын, Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязынга читкен үндүр бижиткен шынзылгаларның санын.

3. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколга үндезилеп, Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын түңнелдериниң дугайында шиитпирни хүлээп алыр.

4. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызынче кииртинген дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң санындан чартыындан хөйү дедир кыйгыртыр дээш бадылаан болза, дедир кыйгыртыышкынны болган деп санаар.

Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы, бир эвес дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынга дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызынче кииртинген дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң санындан чартыындан хөй эвези киришкен болза, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны болбаан деп санаар.

Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызынче кииртинген дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң санындан чартыы азы чартыындан эвээжи дедир кыйгыртыр дээш бадылаан болза, дедир кыйгыртыышкынны болбаан деп санаар.

5. Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын түңнелдерин дараазында таварылгаларның кайы-бирээзинге күш чок деп санаар:

1) бир эвес бадылаашкын эрттирип турда азы бадылаашкын түңнелдерин тургузуп турда эрте берген хажыдыышкыннар дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң үзел-бодалының түңнелдерин шыны-биле тодарадып шыдавас болза;

2) бир эвес бадылаашкын төнүп турар үеде дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызынче ниитизи-биле бадылаашкын төнүп турар үеде дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызынче кииртинген, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң ниити санындан дөрттүң бир кезээнден эвээш эвес кезээ кирип турар кезээнге дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны күш чок деп санаан болза;

3) судтуң шиитпири-биле.

6. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколду Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы тургузар болгаш Тыва Республиканың Соңгулда түңнел хуралга олурушкан бадылаар эргелиг шупту кежигүннери аттарын салыр, аңаа ат салган ай, хүнүн болгаш шагын (минутазы-биле) айтыр. Ол чурумну хажыдып протоколга ат салыры протоколду күш чок деп санаарынга үндезин болур.

Протоколга девискээр комиссияларының бадылаашкын түңнелдериниң дугайында шупту киирген протоколдарының медээлери кирип турар, каттыштырган таблицаны кожар.

Каттыштырган таблицаже девискээр комиссияларының алган үндүр бижиткен шынзылгаларының санының дугайында, адаанда турар участок комиссияларынга берген, үндүр бижиткен шынзылгаларның санының, чогуур девискээр комиссиязында артып калган болгаш ажыглаттынмаан шынзылгаларның санының, чогуур девискээр комиссиязынга чиде берген үндүр бижиткен шынзылгаларның санының дугайында протоколдарның медээлерин киирер.

7. Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының бадылаар эргелиг, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколдуң долузу-биле азы ооң чамдык дүрүмнери-биле чөпшээрешпейн турар кежигүнү, протоколга бодунуң саналын кожар эргелиг болгаш ол дугайында бижикти киирер. Протоколга бадылаашкын эгелээнден болгаш бадылаашкын түңнелдериниң дугайында чогуур протоколду төндүр тургузарынга чедир үеде Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязынче бо Хоойлуну хажытканынга хамаарыштыр кирген хомудалдарны (билдириишкиннерни) болгаш ол хомудалдарга (билдириишкиннерге) хамаарыштыр Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының хүлээп алган шиитпирин кожар.

8. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколдуң шынзыдып каан хоолгаларын болгаш каттыштырган таблицаны Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының шупту кежигүннеринге, бо Хоойлунуң 25 чүүлүнүң 7 кезээнде айыткан кижилерге, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын түңнелдерин үндүрүп турда олуржуп турган массалыг информация чепсектериниң төлээлеринге бээр.

9. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколга болгаш (азы) каттыштырган таблицага ат салганының соонда, Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы ында шын эвес чүүлдер илереткен болза, Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы бодунуң хуралынга ол протоколче болгаш (азы) каттыштырган таблицаже чазалгалар киирериниң дугайында айтырыгны көөр. Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы бо Хоойлунуң 25 чүүлүнүң 2 кезээ-биле дүүштүр ол хуралды эрттирериниң дугайында медеглеп тура, аңаа ол чазалгаларны киирер дугайында айтырыгны чугаалажыр дээнин айтыр хүлээлгелиг. Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының хүлээп алган шиитпириниң дугайында Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының чөвүлээр эргелиг кежигүнеринге, хайгааракчыларга болгаш протоколду тургузуп турган үеде турган өске-даа кижилерге, массалыг информация чепсектериниң төлээлеринге албан чурум езугаар дыңнадыр.

10. Бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколдарда частырыглар азы дүүшпес чүүлдер, девискээр комиссияларындан киирген протоколдарны долдурганынга чигзиниишкиннер тыптып келген таварылгада, Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы чогуур девискээрниң дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын участогунда дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң бадылаашкынын катап санаар дугайында шиитпир хүлээп алыр эргелиг. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң бадылаашкынының катап санаашкынын дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын түңнелдерин тодарадырының бо Хоойлу-биле доктааткан хуусааларының төнеринге чедир, бир хонуктан орайтатпайын, чорудар.

11. Бо чүүлдүң 10 кезээнде айыткан таварылгада дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң бадылаашкынын катап санаарын Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протокол тургускан болгаш бадылаан, бадылаар эргелиг кежигүннери барда, чорудар. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң бадылаашкынын катап санаашкынын чорудуп турар комиссия ол дугайында чогуур комиссияның кежигүннеринге, эгелекчи бөлүктүң бүрүн эргелиг төлээлеринге, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң өске-даа бөлүктеринге, бо Хоойлунуң 25 чүүлүнүң 7 кезээнде айыттынган, бадылаашкын киржикчилериниң бадылаашкынының катап санаашкынын чорудуп турда олуржур эргелиг өске-даа кижилерге дыңнадыр. Бадылаашкын киржикчилериниң бадылаашкынын катап санаанының түңнелдери-биле соңгулда комиссиязы «Бадылаашкынны катап санаан» деп демдекти кылбышаан, бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколду тургузар. Ол протоколга үндезилээш, бадылаашкын түңнелдериниң дугайында үстүнде турар шупту комиссияларның протоколдарынга өскерилгелерни киирер. Ооң мурнунда киирген протоколду дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң бадылаашкынын катап санаанының түңнелдери-биле тургускан протоколга кожар. «Бадылаашкынны катап санаан» деп бижиктиг бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколду тургузарының айыткан чурумун үрээри протоколду күш чок деп санаарынга үндезин болур.

12. Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы Тыва Республиканың Баштыңын дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын түңнелдерин тодаратканының болгаш дедир кыйгыртыр деп санаанының соонда, ол дугайында аңаа болган доп-дораан бижимел-биле дыңнадыр.

Тыва Республиканың Баштыңын дедир кыйгыртырын болган деп санаан таварылгада, Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы Россия Федерациязының Президентизинче болгаш Тыва Республиканың Дээди Хуралынче (парламентизинче) Тыва Республиканың Баштыңының бүрүн эргелерин хуусаа бетинде соксадырының дугайында чогуур шиитпирни чорудар.

Тыва Республиканың Баштыңының бүрүн эргелерин хуусаа бетинде соксадырының дугайында чогуур шиитпирни Россия Федерациязының Президентизиниң саналдааны-биле Тыва Республиканың Дээди Хуралы (парламентизи) хүлээп алыр.

56 чүүл. Бадылаашкын түңнелдерин болгаш дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын түңнелдерин Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы парлаары (чонга чарлаары)

1. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын участогу бүрүзүнге, комиссияларның ажылдап турган девискээри бүрүзүнге бадылаашкын түңнелдерин, чогуур комиссияларның болгаш дорт адаанда турар комиссияларның протоколдарында киирген медээлерниң хемчээли-биле дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилеринге, эгелекчи бөлүктүң бүрүн эргелиг төлээлеринге, дедир кыйгыртып турар кижиге болгаш оларның төлээлеринге, хайгааракчыларга, массалыг информация чепсектериниң төлээлеринге, оларның дилээн езугаар бээр. Ол медээлерни чогуур комиссия бээр.

2. Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы дедир кыйгыртыр талазы-биле бады-

лаашкын түңнелдериниң дугайында ниити медээлерни массалыг информация чепсектериниң редакцияларынче бадылаашкын түңнелдерин үндүрген соонда бир хонук дургузунда чорудар.

3. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын түңнелдерин, а ол ышкаш Тыва Республиканың Баштыңын дедир кыйгыртыр дээш база дедир кыйгыртырынга удур дээш берген бадылаашкынның санының дугайында медээлерни албан-езузу-биле парлап үндүрерин Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы, бадылаашкын түңнелдерин тодараткан соонда бир айдан орайтатпайн боттандырар.

4. Участок комиссияларындан аңгыда, шупту деңнелдерниң комиссиялары бадылаашкын түңнелдериниң дугайында болгаш дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын түңнелдериниң дугайында чогуур деңнелдиң шупту комиссияларының протоколдарында, дорт адааңда турар комиссияларның бадылаашкын түңнелдериниң дугайында болгаш дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколдарында киирген болгаш чогуур комиссияларга бадылаашкын түңнелдерин, соңгулдалар түңнелдерин тодарадып турган медээлерни, бадылаашкын хүнүнден бир айдан орайтатпайн, парлап үндүрер. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын түңнелдериниң дугайында долу медээлерни албан-езузу-биле парлап үндүрерин (чонга чарлап дыңнадырын) Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы бодунуң парлалга органынга бадылаашкын хүнүнден ийи ай дургузунда боттандырар. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын түңнелдериниң дугайында долу медээлерни бадылаашкын түңнелдериниң дугайында база дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын түңнелдериниң дугайында шупту комиссияларның протоколдарында киирген медээлерни албан езузу-биле парлаан хүнден эгелээш, үш ай дургузунда «Интернет» медээ-телекоммуникация четкизинче киирер.

57 чүүл. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттирип турда «Соңгулдалар» КАС-ты ажыглаары

Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны белеткеп база эрттирип турда, ооң иштинде дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң бүрүткелин (учедун) чорудуп, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызын тургузуп, бадылаашкын түңнелдерин үндүрүп база дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын түңнелдерин тодарадып турда, медээлерни шалыпкын алыры-биле, дамчыдары-биле база ажылдап кылыры-биле «Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелериниң болгаш референдумга киржир эргезиниң кол-кол магадылалдарының дугайында» Федералдыг хоойлу-биле, «Россия Федерациязының «Соңгулдалар» деп Күрүнениң автоматчыткан системазының дугайында» Федералдыг хоойлу-биле доктааткан чурум езугаар «Соңгулдалар» КАС-ты ажыглаар.

58 чүүл. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын-биле холбашкан документилерни шыгжаарының хуусаазы

1. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын-биле холбашкан документилерни шыгжаарының, архивче дамчыдарының болгаш чок кылырының чурумун Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязы Тыва Республиканың Архив агентилели-биле дугуржулга езугаар бадылаар.

2. Бүгү деңнелдерниң комиссияларының документилерин, оларга дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын бюллетеньнерин, үндүр бижиткен шынзылгаларны болгаш дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзызын катай санааны-биле, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын түңнелдерин албан-езузу-биле парлаан хүнден эгелээш, бир чыл дургузунда шыгжап кадагалаар. Бадылаашкын түңнелдериниң дугайында протоколдарны база бадылаашкын түңнелдериниң дугайында комиссияларның каттыштырган таблицаларын шыгжап кадагалаарының хуусаазы бадылаашкын түңнелдерин албан-езузу-биле парлап үндүрген хүнден беш чыл болур.

3. Бадылаашкын түңнелдериниң дугайында, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын түңнелдериниң дугайында комиссияларның шиитпирлеринге хомудалдарны судка көрген, Россия Федерациязының хамаатыларының эргелерин хажытканы-биле холбаштыр кеземче херектерин оттурган таварылгада, чогуур документилерни шыгжаарының хуусаазы судтуң шиитпири хоойлу езугаар күштүг болурунга (хоойлу-биле дүүштүр херекти соксаткан) чедир узаттынар. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын-биле холбашкан документилерниң бүдүн-бүрүн кадагалаттынары дээш харыысалганы хамаарышкан комиссияның даргазынга (даргазының оралакчызынга) болгаш секретарынга, ол документилерни үстүнде турар комиссияже азы архивке дамчыдып бергиже чедир онаар.

XI эге. Россия Федерациязының хамаатыларының дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынга киржир эргезин хажытканынга хамаарыштыр хомудаары база дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттирип турда хоойлужудулганы хажытканы дээш харыысалга

59 чүүл. Хамаатыларның дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынга киржир эргезин хажыдып турар шиитпирлерге болгаш ажыл-чорудулгаларга (ажыл кылбаанынга) хамаарыштыр хомудалды киирери. Хамаатыларның дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынга киржир эргезин үрээни дээш харыысалга

1. Хамаатыларның дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынга киржир эргезин хажыдып турар шиитпирлерге болгаш ажыл-чорудулгаларга (ажыл кылбаанынга) хамаарыштыр хомудалды хамаатыларның референдумга киржир эргезин хажыдып турар шиитпирлерге болгаш ажыл-чорудулгаларга (ажыл кылбаанынга) хамаарыштыр хомудал киирер ужурлуг «Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелериниң болгаш референдумга киржир эргезиниң кол-кол магадылалдарының дугайында» Федералдыг хоойлунуң 75 чүүлүбиле доктааткан чурум езугаар болгаш хуусаада боттандырар.

2. Дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттирип турда Россия Федерациязының хоойлужудулгазын үрээни дээш харыысалганы федералдыг хоойлу-биле доктаадып тургузар.

60 чүүл. Дедир кыйгыртыр талазы-биле эгелекчи бөлүктү бүрүткээрин күш чок болдурарының үндезини

1. Дедир кыйгыртыр талазы-биле эгелекчи бөлүктү бүрүткээрин Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының киирген билдириишкини-биле бадылаашкын хүнүнге чедир үш хонуктан орайтатпайн, дараазында таварылгаларда суд күш чок болдурган боол болур:

1) дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттирер эге саналды депшидериниң чурумун хажытканда;

2) дедир кыйгыртыышкынны эрттирер талазы-биле эгелекчи бөлүктүң кежигүннери болгаш (азы) бүрүн эргелиг төлээлери дедир кыйгыртыр айтырыглар талазы-биле суртаал чорударының болгаш дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттирер эге саналды деткиир талазы-биле бодунуң ажыл-чорудулгазын акшаландырарының чурумун, хол үжүүн чыырын организастаарының чурумун, а ол ышкаш дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынга тодаргай түңнелдер чедип алырынче угланган ажыл-чорудулганы чорударының чурумун хажытканда;

3) эгелекчи бөлүктүң кежигүннери болгаш (азы) бүрүн эргелиг төлээлери бодунуң албан-дужаал азы ажал-албан талазы-биле артык эргезин ажыглаанда;

4) дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын эрттиреринге хамаарыштыр эгелекчи бөлүктүң кежигүннери болгаш (азы) төлээлери дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилерин хээлилээниниң фактызын тургусканда;

5) «Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелериниң болгаш референдумга киржир эргезиниң кол-кол магадылалдарының дугайында» Федералдыг хоойлу-биле, бо Хоойлу-биле тургускан өске-даа үндезиннер барда.

61 чүүл. Бадылаашкын түңнелдериниң болгаш дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын түңнелдериниң дугайында шиитпирни күш чок болдурары

1. Бир эвес бадылаашкын эрттирип азы бадылаашкын түңнелдерин тургузуп турда «Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелериниң болгаш референдумга киржир эргезиниң кол-кол магадылалдарының дугайында» Федералдыг хоойлуну, бо Хоойлуну хажытканын илереткен болза, үстүнде турар комиссия бадылаашкын түңнелдерин тургузарынга, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын түңнелдерин тодарадырынга чедир адааңда турар комиссияның бадылаашкын түңнелдериниң дугайында шиитпирин күш чок болдуруп болур болгаш бадылаашкынны катап санаарының дугайында шиитпирни хүлээп ап болур, а бир эвес эрте берген хажыдыышкыннар дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң үзел-бодалының шын түңнелин тодарадып шыдавас болза, бадылаашкын түңнелдерин күш чок деп санап болур.

2. Бадылаашкын түңнелдерин тургусканының, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын түңнелдерин тодаратканының соонда үстүнде турар комиссия адааңда турар комиссияның бадылаашкын түңнелдериниң дугайында шиитпирин чүгле суд-биле күш чок болдурган боол болур, азы судка бадылаашкын түңнелдериниң дугайында комиссияның протоколунче болгаш (азы) каттыштырган таблицаже өскерилгелер киириниң дугайында шиитпирни хүлээп ап болур. Комиссияның бадылаашкын түңнелдерин күш чок болдурарының дугайында, бадылаашкын түңнелдериниң дугайында комиссияның протоколунче болгаш (азы) каттыштырган таблицаже өскерилгелер киириниң дугайында билдириишкинни судче киириниң дугайында шиитпир хүлээп алганының дугайында медээни Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязынга дыңнадыр. Суд бадылаашкын түңнелдериниң дугайында комиссияның протоколунче болгаш (азы) каттыштырган таблицаже өскерилгелер киириниң дугайында шиитпир хүлээп алган таварылгада ол протоколду болгаш (азы) каттыштырган таблицаны тургускан комиссия бадылаашкын түңнелдериниң дугайында чаа протоколду тургузар болгаш «Катап тургускан» деп бижилгени кылыр.

3. Чогуур деңнелдиң суду бадылаашкын түңнелдериниң дугайында комиссияның шиитпирин күш чок болдуруп тура, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң бадылаашкынын катап санаарының дугайында шиитпирни хүлээп ап болур, а бир эвес эрте берген хажыдыышкыннар бадылаашкын киржикчилериниң үзел-бодалының шын түңнелдерин тодарадып шыдавас болза, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкынны күш чок деп санаарының дугайында шиитпирни хүлээп алыр.

4. Чогуур деңнелдиң суду бадылаашкын түңнелдериниң дугайында, дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын түңнелдериниң дугайында комиссияның шиитпирин күш чок болдуруп болур, бир эвес дедир кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын киржикчилериниң даңзыларын тургузарының дүрүмүн, комиссиялар тургузарының чурумун, дедир кыйгыртыр айтырыглар талазыбиле суртаал чорударының дүрүмүн болгаш дедир кыйгыртыр талазы-биле бад
кын эрттиреринің эге саналын дет
лазы-биле, хол үжүүнүң чыылдазы
низастаар талазы-биле ажыл-чору
а ол ышкаш дедир кыйгыртыр тала
бадылаашкынга тодаргай түңнел
дип алырынче угланган ажыл-чор
ны акшаландырарының чурумун х
таварылгада, бир эвес эгелекчи б
кежигүннери болгаш (азы) бүрүн
төлээлери бодунуң албан-дужаал б
дедир кыйгыртыр талазы-биле бад
кынга тодаргай түңнел чедип алыр с
биле артык эргезин ажыглаан тавар
ол-ла кижилерниң ол-ла сорулгала
дир кыйгыртыр талазы-биле бадыл
киржикчилерин хээлилээн фактыла
гускан таварылгада, бадылаашкын ч
болгаш бадылаашкын санаарының ч
хажыткан таварылгада, а ол ышкаш
кыйгыртыр талазы-биле хоойлужуду
өске-даа хажыдыышкыннарын кылга
рылгада, бир эвес ол ажыл-чорудуу
(ажыл кылбааны) дедир кыйгыртыр т
биле бадылаашкын киржикчилерин
бодалын илередир арга тургуспайн
болза.

5. Дедир кыйгыртыр талазы-биле
лаашкын түңнелдериниң дугайында
күш чок болдурган шиитпири, бир эве
берген хажыдыышкыннар дедир кыйг
талазы-биле бадылаашкын киржикч
ниң шын үзел-бодалын илередип ш
болза, дедир кыйгыртыр талазы-биле
лаашкын түңнелдерин күш чок деп с
рынга чедирер. Бир эвес дедир кыйг
талазы-биле бадылаашкын түңнел
күш чок деп санаан болза, Тыва Респ
каның Дээди Хуралы (парламентизи)
бадылаашкынны томуйлаар, ону том
хүнден эгелээш, 60 хонуктан орайта
чорудар.

6. Үстүнде турар комисс
бадылаашкын түңнелдериниң дуга
протокол тургусканының соонда,
кыйгыртыр талазы-биле бадылаашкын
тогунда бадылаашкын түңнелдерин ку
деп санаан таварылгада ол комисси
дылаашкын түңнелдериниң дугайында
таптаан» деп бижимелдиг чаа прото
тургузар.

7. Үстүнде турар комиссияның д
кыйгыртыр талазы-биле бадыл
кын түңнелдериниң дугайында прото
болгаш каттыштырган таблицаны т
каның соонда тургускан, «Катап
азы «Бадылаашкынны катап санаан»
демдеглел кылган, бадылаашкын т
дериниң дугайында комиссияларның п
колдарынга үндезилээш, үстүнде тура
миссияның тургускан протоколунче бо
каттыштырган таблицаже чогуур өскер
лерни киирер.

8. Бо чүүлдүң 2 кезээнде айыткан
туң шиитпири хоойлу езугаар күштүг б
кирген таварылгада үстүнде турар ш
комиссиялар бадылаашкын түңнелдер
дугайында, Тыва Республиканың Башты
дедир кыйгыртыр талазы-биле бадыл
кын түңнелдериниң дугайында прото
дарже өскерилгелерни киирер. Бир эве
байдал дедир кыйгыртыр талазы-биле
дылаашкын түңнелдериниң дугайында
Республиканың Соңгулда комиссиязы
шиитпирин өскертиптер болза, Тыва
публиканың Соңгулда комиссиязы д
кыйгыртыр талазы-биле бадылаа
түңнелдериниң дугайында чаа шиитпи
хүлээп алыр, ону албан-езузу-биле па
үндүрер.

XII эге. Түңнел дүрүмнер

62 чүүл. Бо Хоойлунуң күштүг б
киреры

Бо Хоойлу ону албан-езузу-биле
лаан хүнден эгелээш, он хонук эртке
күштүг болуп кирер.

Тыва Республиканың Башты
Ш. КАРА-ООЛ.

Кызыл хоорай
2013 чылдың январь 3
№ 1745 ДХ-I

ШЫН

ТУРГУЗУҚЧУЗУ: Тыва Республиканың Информатизация болгаш харылзаа яамызы.

Кол редактор
И.М. ДАМБА-ХУУРАК.

Индекс 667000. Кызыл хоорай, Красноармейская,100.

РЕДАКЦИЯНЫҢ ТЕЛЕФОННАРЫ: кол редактор—2-01-35, хүлээп алыышкын өрээли — 2-30-69, редакторнуң оралакчызы — 2-19-87, бухгалтерия — 2-17-91.
КИЛДИСТЕР: ниитилел-политиктиг —2-18-10, культура, өөредилге, көдээ ажыл-агый — 2-03-88, чагаа — 2-17-09, реклама — 2-17-09, очулга — 2-03-87, үлетпүр — 2-40-77.
тел/факс (394-22) 2-17-94.
Солун келбейн барганда, 3-14-94 телефонче долгаар.
Неделяда үш катап үнер. Хемчээли парлаан 6 ама.
Тираж 7959. Чагыг16. Номерни парлалгаже дужааганы: график езугаар — 21.00, херек кырында — 13.00.

Расч. счет № 40603810400000000263 Корр.счет № 30101810500000000735
БИК 049304735 ИНН 1701008465 КПП 170101001
ОАО АБ «Народный Банк Республики Тыва» г. Кызыл.
Харылзаа, информация технологиялары болгаш массалыг коммуникациялар адырын хайгаарал талазы-биле федералдыг албанның Тыва Республика талазы-биле эргеле «Шын» солунну **2012 чылдың декабрь 3-те** бүрүткээн.
Херечилелдиң дугаары — **ПИ № ТУ17-00068.** Индекс 11530, 31730.
«Тываполиграф» ААН-ге парлаан. (Кызыл, Щетинкин болгаш Кравченко, 1).
Солунда парлаттынган материалдарның авторларының бодалдары редакцияның туруу биле дүүшпейн барып болур. Айыттынган саннары болгаш өске-даа фактылары, дыңн дыглары дээш авторлар боттары харыылаар.